

370.91
ΓΑΒ

105

49
35

ΑΝΤ. ΓΑΒΡΙΗΛ

ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΟΙ ΧΟΙΡΟΙ ΥΪΖΟΥΣΙΝ
ΤΑ ΧΟΙΡΙΔΙΑ ΚΟΪΖΟΥΣΙΝ
ΟΙ ΟΦΕΙΣ ΙΪΖΟΥΣΙΝ

(ΑΛΦΑΒ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1921

Ανδρέου Γαβριήλ
Μάγιστρος 1721

ΑΝΤ. ΓΑΒΡΙΗΛ

ΟΙ ΧΟΙΡΟΙ ΥΪΖΟΥΣΙΝ
ΤΑ ΧΟΙΡΙΔΙΑ ΚΟΪΖΟΥΣΙΝ
ΟΙ ΟΦΕΙΣ ΙΪΖΟΥΣΙΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1921

Ἐν Ἀθῆναις, Τυπογραφεῖον «Ἑστία» — 12917.

ΑΝΤ. ΓΑΒΡΙΗΛ

ΟΙ ΧΟΙΡΟΙ ΥΪΖΟΥΣΙΝ, ΤΑ ΧΟΙΡΙΔΙΑ ΚΟΪΖΟΥΣΙΝ ΟΙ ΟΦΕΙΣ ΙΨΖΟΥΣΙΝ

Η ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΣΕΛΑ

Τί μεγάλη συγκίνησις είναι αὐτή, πού μοῦ ἦτο πεπρωμένον νά δοκιμάσω τώρα εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς μου! Μετὰ τριάκοντα ἔτων ἔνδελεχῆ καὶ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν, ἔλαθον πρὸ ὀλίγου χρόνου τὴν σύνταξίν μου καὶ ἐνόμιζα ὅτι τίποτε πλέον δὲν θὰ ἤρχετο νά μοῦ ὑπενθυμίσῃ τὴν περιπετειώδη μου περιπλάνησιν ἀνά τὰ χωρία καὶ τὰς πόλιντας τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐδίδαξα ὡς δημοδιδάσκαλος τόσας γενεὰς ἑλληνοπαίδων. Μὰ ὅλη αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀνέζησεν ἐνώπιόν μου, ὡς διὰ μαγικῆς βάρδου, ὅταν ἀνέγνωσα εἰς τὸ τέλος τῆς φημισμένης «ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπείας τῆς διορισθείσης πρὸς ἐξέτασιν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας τῶν δημοτικῶν σχολείων» — πολλὰ τὰ ἔτη τῶν σοφῶν, πού τὴν ἔγραψαν καὶ ὧν τὰ ὀνόματα εὐρηγῆται ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου μετὰ τῶν τίτλων των—τὴν πρότασιν «νά ἐκβληθῶσι πάραυτα ἐκ τῶν σχολείων καὶ νά καῶσι τὰ σήμερον ἐν χρήσει ὑπάρχοντα ἀναγνωστικὰ βιβλία ὡς ἔργα ψεύδους καὶ κάκοβούλου προθέσεως» καὶ νά ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι οἱ διδάσκαλοι νά εἰσαγάγωσιν ἐκ τῶν ἐγκεκριμένων πρὸ τοῦ 1917 βιβλίων, ὅσα κρίνουσι μᾶλλον σύμφωνα πρὸς τὰς γνώμας τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας. Ἡ συγκίνησίς μου εἶναι ἐξαιρετικῆ, ἀλλὰ συνάμα καὶ—τί ἀνεξερευνήτος πού εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου!—ἀνάμικτος ἀπὸ χαρὰν καὶ λύπην, ἐνθουσιασμόν καὶ ἀπογοήτευσιν. Διὰ μιᾶς ἐβρουκολάκιασεν ἡ παλαιὰ κασέλα τὴν ὁποίαν, ἐπεστρωμένην διὰ κιλιμίου, χρησιμοποίησά ὡς ἀνάκλιτρον εἰς μίαν γωνίαν τοῦ πτωχικοῦ μου δωματίου. Ἡ παλαιὰ, προσφιλῆς, γνώριμος μούχλα διεχύθη μυστηριωδῶς εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν. Δὲν ἀντέχω εἰς τὸν πειρασμόν. Κατατρώχομαι ὑπὸ τῶν περιπαθῶν ἀναμνήσεων· ἐκεῖ μέσα εἶναι οἱ ἔρωτες τῆς νεότητός μου, τῆς μέσης καὶ τῆς ὀψίμου ἡλικίας μου· ἐκεῖ μέσα εὐρίσκονται, ἄλλα τετριμμένα ἐκ τῆς πολυχρησιότητος, ἄλλα κιτρινωμένα ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, ὅλα τὰ εὐλογημένα

αὐτὰ βιβλία. Ἐπὶ τρεῖς δεκαετηρίδας συνεσωρεύθησαν ἐκεῖ, σιγά, σιγά. Κάθε τόσον αἱ «ἐπιτροπείαι» τοῦ Σεβαστοῦ Ὑπουργείου ἐνέκριναν καὶ μᾶς ἔστελλον καὶ νέα. Τί κόσμος! τί ζωή! τί πλοῦτος! τί χαραί, τί ἐλπίδες, τί ἀπογοητεύσεις. Μὲ συνώδευσαν παντοῦ ὡσερ καλοὶ φίλοι. Πόσους βραδισμούς νὰ ἔχω δώσει κατὰ τὴν διδασκαλίαν των! Πόσην σοφίαν δὲν ἔχω διασκορπίσει μὲ αὐτά! Πῶς νὰ μὴ συγκινηθῶ τώρα! Πρέπει νὰ τὰ ἰδῶ, νὰ τὰ ἰδῆ ὁ κόσμος ἅλος.

Ἄ ναί! πρέπει νὰ φωτισθῆ ἡ κοινωνία. Πῶς εἶναι δυνατόν ἡ κοινωνία νὰ εἶναι ἀδιάφορος εἰς ἓν τοιοῦτον ζήτημα;

Ἔχει δίκαιον ὁ παλαιός, δεδοκιμασμένος καὶ ἀνιδιοτελής φίλος καὶ προστάτης ἡμῶν τῶν δημοδιδασκάλων κ. Λαχανοκάρδης νὰ προσπαθῆ εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐμπρός», τὴν ὁποίαν διευθύνει, νὰ προκαλέσῃ μὲ τόσον εὐγενῆ καὶ ἀπροκατάληπτα μέσα τὸν φανατισμὸν τῆς κοινωνίας ἐπὶ τόσον σπουδαίου ζητήματος.

Πρέπει νὰ φωτισθῆ ἡ κοινωνία καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ. Ἡ κασέλα μου πρέπει νὰ ἀνοιχθῆ. Θὰ ἀνοίξω καὶ τὸ παράθυρον. Εἶναι ἀνοιξίς τώρα. Δὲν εἶναι πολὺ τὸ κρύο. Ἡ μούχλα θὰ διαχυθῆ καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρον ἔξω. Ὡστε ἡμπορῶ νὰ ἀνοίξω τὴν κασέλαν.

NEANIKAI OPMAI

Ἡ γλυκεῖα βέμβη, ποῦ μὲ κατέχει, μοῦ ἐπαναφέρει ὡς ὄπτασίαν τὸ παρελθόν. Τὰ ἐνθυμοῦμαι ἅλα σὰν νὰ εἶναι σήμερα. Ἦμην ἀκόμη νέος καὶ ἡ ἱστορία μου εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν. Ἀπὸ τὸ κεφάλι μου ἐπέρασαν ἅλα. Καὶ εἰς τὸ κεφάλι τῶν Ἑλληνοπαίδων, — τὸ κεφάλι τοῦ κασιδῆ, τὰ ἐδοκίμασα ἅλα. Πλήρης ὄνειρων καὶ εὐέλπιδος σφρίγους εἰσῆλθον εἰς τὴν ἱερὰν κονίστραν, τὴν ὁποίαν μὲ ὑψιπέτη καὶ ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν μᾶς εἶχε ζωγραφίσει ὁ διδάσκαλός μου, ὁ Παπαμάρκου. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν προσέφερον τὸ πρῶτον τὰ φῶτα μου, ἡ Στερεὰ Ἑλλάς μὲ ἐγνώρισε καλῶς, ἀλλὰ καὶ ἡ Πελοπόννησος εἶδε περιπλανώμενον καὶ ἐμὲ καὶ τὴν κασέλαν. Ζωηροὶ καὶ ἔξυπνοὶ ὀφθαλμοὶ Ἑλληνοπαίδων μὲ ἠτένισαν. Ἐπερίμεναν ἀπὸ ἐμὲ τὸ φῶς τῆς παιδείας. Καὶ ἐγὼ ὀπλισμένος μὲ τὰ ἱερά μου σύνεργα, τὰ ἀναγνωσματάριά μου, ἤρχομην νὰ τοῖς δώσω τὸ πνευματικὸν μάννα.

Ἄ! ἡ κασέλα μου, τί εὐεργεσίαν διεσκορπίσεν ἀνὰ τὰς φάραγας καὶ τὰς πεδιάδας καὶ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος. Σωστὸν ἀμαλθείας κέρας. Ποῖος ἦτον ὁ σκοπός μου; Νὰ διδάξω ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ εἶτα τὴν θείαν τῶν προγόνων γλῶσσαν. Ἠρόμη μὲ τόσον ἐνθου-

σιασμόν, με τόσον ζήλον. Τὰς τεραστίας δυσκολίας τῆς διδασκαλίας ἤμην διατεθειμένος νὰ ὑπερνικήσω με τὴν ἐπιμονήν μου. Εἶχον ἄλλως τε πιστὸν σύντροφον καὶ τὴν βράβδον. Ἡ πρώτη ἀνάγνωσις ἦτο ὁ πρῶτος μέγας σκόπελος. Εἶχα ἀκούσει εἰς τὸ διδασκαλεῖον πολλὰ περὶ αὐτῆς. Πολλὰς θεωρητικὰς μεθόδους λαμπράς. Κάπου εἶχα διαβάσει ὅτι ἐν καλὸν Ἀλφαθητάριον ἰσοδυναμεῖ με ἓνα καλὸν στρατόν. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἐν ὅπλων ἐθνικόν. Προπαρασκευάζει ὄλον τὸ ἔθνος διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ὅταν ἦλθα νὰ διδάξω, τί ἀπογοήτευσαι. Εὗρον εἰς τὸ σχολεῖον ἐν ἀλφαθητάριον τῆς συλλαβιστικῆς μεθόδου. Βοῦ α, βά, βοῦ ε βέ, βοῦ ι—βι ἐκραύγαζον μηχανικῶς καὶ ἐρρίνωσ τὰ παιδιά. Ἐλησημόνησα τὰς θεωρίας περὶ τῶν νεωτάτων μεθόδων καὶ ἔλαβον αὐτὸ εἰς χεῖρας. Ἐπὶ δύο τρία ἔτη ἐξηκολούθησα τὴν φοδερὰν μέθοδον βοῦ α, βά, βοῦ ε, βέ. Ἡ παιδαγωγικὴ μου συνείδησις ἐξηγεῖρετο, ἡ ἀνάγκη νὰ διδάξω εἰς τὰ παιδιά ταχέως ἀνάγνωσιν διὰ νὰ τὰ φέρω τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θείαν τῶν προγόνων γλῶσσαν καὶ νὰ ἀρχίσω τὴν διδασκαλίαν τῆς Γραμματικῆς με ἐβίαζε. Ἡ αὐτὴ ἀγωνία φαίνεται, ὅτι κατεῖχε καὶ ὄλους τοὺς συναδέλφους μου καὶ πρὸ πάντων τοὺς μεγάλους μας διδασκάλους καὶ παιδαγωγούς, τὸν Οἰκονόμου, τὸν Παπαμάρκου, τὸν Βρατσάνου, τὸν Μιχαὴλ Σακελλαρόπουλον. Καὶ τότε σχεδὸν ταυτοχρόνως ἐπεδόθησαν ὄλοι ὁμοῦ φιλοτίμως εἰς τὴν συγγραφὴν ἀναγνωστικῶν βιβλίων. Ἄν καὶ ὑβρίζοντο ἀναμεταξύ των χονδροειδῶς καὶ ἀπεδείκνυον δι' ἀλλήλους με μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ὅτι ἦσαν ἀγράμματοι, ξυλοσχίσται, ἄμουσοι (καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπίθετα σπάνια ἔλεγον καὶ ἔγραφον, τὰ ὅποια δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ συγκρατήσω εἰς τὴν μνήμην μου), ἕκαστος ἐξ αὐτῶν καταλαμβάνων κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κόμματός του τὸν θῶκον τῶν ἀνωτέρων ἐν τῇ Ὑπουργείῳ ἀξιωματίων, ἔφερε μαζί του καὶ τὰ ἐθνοσωτήρια ἀναγνωστικά του. Ποσάκις δὲν ἀνέβην κατὰ τὴν μακαριὰν ἐκείνην ἐποχὴν τὴν κλίμακα τοῦ Ὑπουργείου με τὸ σχετικὸν βουλευτικὸν σημεῖωμα διὰ νὰ ἐξασφαλίσω τὸ θεσάριον καὶ τὴν κατέβαινα πάντοτε συναποκομιζῶν ὑπὸ μάλης καὶ τὸ σχετικὸν δέμα με τὰ ἀναγνωστικά τοῦ κ. τμηματάρχου, τὰ «ἐθνικὰ ἀναγνώσματα», «φρονηματιστικά», «ὕψηλά», πεσταλότσεια ἔργα, ὅπως τὰ ἀπεκάλουν οἱ ἴδιοι.

ΤΑ ΜΑΡΑΜΕΝΑ «ΙΑ»

Μοῦ φαίνεται, πὼς εἰς τὴν κασέλαν ἔχω ἀπὸ ὄλα. Θὰ τὰ ἰδοῦμε με τὴν σειρὰν. Πρῶτα πρῶτα ἴ' Ἀλφαθητάρια. Δι' αὐτὰ ἔκαμε μέγαν

θόρυβον ὁ Παπαμάρκου. Ὁ ἴδιος ἐθεώρει τὸ ἰδικόν του ἀλφαβητάριον ὡς μέγα ἔργον, ὡς ἀριστούργημα. Τὰ «ἴα» του ἐθεωρήθησαν ὡς μία ἀνακάλυψις. Τί ἀπλότης φθόγγων καὶ γραμμάτων. ἴ—α. Τί ἀπλούτερον ἀπὸ τὸ ἴ; τί ἀπλούτερον ἀπὸ τὸ α; Τί εὑρεσιτεχνία! Ἀμέσως ἔγινε τὸ βιβλίον περίφημον. Τὸ ἐπῆρα, τὸ ἐδίδαξα. Ὡς μέθοδος ἐσήμαινε μεγάλην πρόσodon. Ἀντὶ φθόγγων διεσπασμένων εἰσήγε λέξεις. Ὁ μαθητὴς δὲν θὰ εἶχε πλέον νὰ κάμῃ μὲ ἀκατανοήτους φθόγγους καὶ συμπλοκάς α, βα, γα. Θὰ εἶχε νὰ κάμῃ μὲ νοήματα, μὲ πράγματα. Αὐτὰ θὰ προεκάλουν τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ θὰ ἐστήριζαν τὴν κλονιζομένην βούλησίν του μέσα εἰς τὴν ἀνιαρὰν κατάκτησιν τῆς δεξιότητος αὐτῆς τῆς τόσον σημαντικῆς. Θὰ ἀνέλυε λέξεις γνωστάς, πράγματα, ποῦ τὸ ἐνδιέφεραν, πράγματα ζωντανά. Θὰ τὰς ἀνέλυε εἰς τοὺς φθόγγους των, θὰ συνέθετε τοὺς φθόγγους των καὶ ἰδοὺ πάλιν ἡ λέξις ζωντανὴ ἔμπρὸς εἰς τὸ παιδίον καὶ τὸ πρᾶγμα μαζί. Τὸ παιδίον δὲν θὰ ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τὸν χαρούμενον κύκλον τῆς παιδικῆς ζωῆς, ἀπὸ τὰ γνῶριμα καὶ ἀγαπητὰ του πράγματα. Θὰ ἔζη μέσα εἰς αὐτὰ καὶ συνάμα θὰ ἐμάνθανε. Ἡ διδασκαλία θὰ ἦτο μία συνέχεια τῆς ζωῆς μὲ τὴν ἰδίαν δρόσον καὶ τὸν ἴδιον ζωογόνον ἀέρα! Αὐτὰ διελογιζόμενην ξεφυλλίζων μὲ χαρὰν καὶ συγκίνησιν τὸ νέον ἀλφαβητάριον καὶ ἔλεγα. «Καλὴ μου βάβδος, τώρα πλέον θὰ ἡσυχάσῃς. Τὰ παιδιά θὰ διαβάζουσι καὶ θὰ προσέχουσι καὶ χωρὶς ἐσένα». Οὕτως ἤρχισα διδάσκων τὰ «ἴα». Θεέ μου, τί ἀπογοήτευσί μετὰ τινὰς μῆνας. Λέξεις, νοήματα ζωντανά, πράγματα, ἐνδιαφέρον, ζωὴ, χαρὰ, ἔλα ἔσθηναν μόλις ἠνοίγομεν τὸ βιβλίον διὰ μιᾶς, ὅπως σβήνει ἡ πρῶνὴν δροσιὰ ὅταν ἀρχίσῃ νὰ φυσᾷ ὁ λίθας. Μέσα στὸ σχολεῖον ἡ αὐτὴ ἀνία, τὰ αὐτὰ νυσταγμένα μάτια, τὰ αὐτὰ μαραμμένα προσωπάκια, ἡ αὐτὴ Σαχάρα, ὁ αὐτὸς πόθος τῶν παιδιῶν νὰ φύγουν, νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ μαρτύριον, ὅπως καὶ πρὶν, ὅταν ὑπεχρεώνοντο ἐρρίνωσι νὰ ψαλμωδοῦσι τὸ βου ἄ, βᾶ, βου ἔ, βέ. Διατί λοιπόν; Τί ἔγιναν τὰ τόσα πλεονεκτήματα τῆς «νέας παιδαγωγικῆς μεθόδου» εἰσηγμένης ἀπὸ τὴν Γερμανίαν μὲ γνησίαν ταχυδρομικὴν σφραγίδα, διατυμπανισθείσης τόσον! θαυμασθείσης τόσον!

ΑΙ ΜΥΙΑΙ ΠΟΥ ΤΡΩΓΟΥΝ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ

Δὲν ἤδυνάμην νὰ λύσω τὸ μυστήριον καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλοι κανεῖς. Πλὴν λησμονῶ, ὅτι τὸ ἔλυσον εὐκόλως καὶ ἀσφαλῶς...οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Παπαμάρκου καὶ οἱ ἐκάστοτε διαδεχόμενοι ἀλλήλους τμηματάρχαι τοῦ ὑπουργείου καὶ Διευθυνταὶ τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν. Οὕτοι

ἐρευνῶντες μὲ τὴν ἀδιερεύνητον ὄντως σοφίαν τῶν τῷ ἀλφαθητάρῳ τοῦ Παπαμάρκου εὕρισκον, ὅτι πράγματι ἦτο τοῦτο ἐλεεινὸν καὶ δικαίως δὲν ἔφερε τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα καὶ ἀπεκτίνου τοὺς Ἑλληνόπαιδας, διότι ἡ πρώτη λέξις ἀντὶ νὰ εἶναι ἴα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἴον καὶ ἡ δευτέρα πρότυπος λέξις ἀντὶ νὰ εἶναι ῥά ἔπρεπε νὰ εἶναι ῥς ἢ ὄνιον καὶ ἡ τρίτη ἀντὶ ὦρα ἔπρεπε νὰ εἶναι μῦς ἢ ὦτα, ἢ ὄις, ἢ ζῶα. (ἡ τελευταία θὰ ἦτο προτιμότερον κατ' ἐμὲ νὰ εἶναι καὶ πρώτη καὶ δευτέρα καὶ τρίτη καὶ πέμπτη καὶ μέχρι τέλους τοῦ ἀλφαθητάρου, διὰ νὰ δείξη διὰ ποῖον ἀγαθοποιὸν διὰ τοὺς Ἑλληνόπαιδας ἀποτέλεσμα προωρίζοντο πάντα ταῦτα τὰ βιβλία). Καὶ ἀκόμη εὕρισκαν, ὅτι λ. χ. τὸ πέμπτον γένος τῶν συλλαβῶν πρέπει νὰ διδάσκειται πρὸ τῶν διφθόγγων καὶ τὰ κεφαλαῖα ὄχι ὅλα μαζί ἀλλὰ χωριστά. Καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βαθυτάτων τούτων γνωμῶν ἔγραφον αὐτοὶ ἰδικὰ τῶν ἀλφαθητάρια ἐγκρινόμενα καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν σειρὰν τῶν ὡς τὰ μόνα ἄριστα. Ὁ Παπαμάρκου ἀμυνόμενος ἔγραφε τόμους ὀγκώδεις ἐπιμαρτυρόμενος θεοὺς καὶ δαίμονας, ὅτι ἐφήρμωσε τὰς νεωτάτας εὐρωπαϊκὰς μεθόδους, ὅτι διὰ νὰ εὕρη τὰς προτύπους λέξεις του, διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς συνδυασμοὺς ὄλων τῶν φθόγγων, τὸ ἰῶζω καὶ τὸ ὕζω, τὸ κακκάζω καὶ τὸ παππάζω ἀνεσκάλευσε καὶ ἀνεμόγχευσε τὰ ἑλληνικὰ λεξικά καὶ ὄλους τοὺς συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ Ὅμηρου μέχρι τοῦ Πλουτάρχου, ὅπου σταματᾷ ἡ λειτουργία τοῦ ἑλληνικοῦ ἐγκεφάλου, ὅπως ἐδιδάχθην ὑπὸ τῶν ἀειμνήστων διδασκάλων μου.

Ἄλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα παρέμενε τὸ αὐτό. Οὔτε μὲ τὰ ἴα, οὔτε μὲ τὰ ὄνία, οὔτε μὲ τὰ ὦτα, οὔτε μὲ τὰ ῥά, οὔτε μὲ τοὺς ῥς, οὔτε μὲ τοὺς μῦς, οὔτε μὲ τοὺς τέτιγας, οὔτε μὲ τὸ δράξ, βλάξ, πλάξ, οὔτε μὲ τὸ φορῆν οὔτε μὲ τὸ κνίψ, σφήξ, θρίξ, τρύξ, οὔτε μὲ τὸ θύρσοσ, οὔτε μὲ τὸ Ὠλιάρῳσ, οὔτε μὲ τὸ αἰδιος, οὔτε μὲ τὸ αἶνος οὔτε μὲ τὰ φῶρ, κίς, ψῆν, ψίξ, σῆς, σῦς, κάδδιχος, ἔδδιξ, φλεγμίν, δρώψ, κατῶρθωσα ὁ πανάθλιος νὰ συγκινήσω τὰ ἑλληνόπουλα. Μάτην ἐπρόφερα καθαρῶτα καὶ ἀπήγγελλα μὲ στόμφον τὰς σπανιωτάτας καὶ θαυμασιωτάτας λέξεις τῆς προγονικῆς γλώσσης, τόσα σύμβολα τῆς προγονικῆς εὐκλείας. Μάτην ἀνεζήτουν τὴν λάμπιν τοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τοὺς κοιμισμένους ὀφθαλμοὺς των, ἐν ᾧ τοὺς ἐδίδασκα μὲ τόσῃν ἀγάπῃν, ὅτι τὸ «βῶδιον λέγεται καὶ βοῦς», ὅτι «ὁ σκόμβρος εἶναι ἰχθύς», ὅτι «ὁ καθρέπτης λέγεται καὶ κάτοπρον», ὅτι «ἠδφράνηθ ὁ πατήρ» καὶ «ἠδυστόχησεν ὁ σκοπευτής» καὶ «ἐξηνητελίσθη ὁ μέθυσοσ» καὶ «ἐξηνημενίσθη ὁ βασιλεύς» καὶ ὅτι «ἔχω πέντε πορτογαλέας» καὶ ὅτι «ἡ

Κὼς εἶναι πατρὶς τοῦ Ἱπποκράτους» καὶ ὅτι ἡ «σελήνη λέγεται καὶ φεγγάριον» καὶ ὅτι «ἡ Ὠλίαςρος εἶναι νῆσος». Οὐδεὶς συνεκινεῖτο ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτήν, ἐν ᾧ συνεκινεῖτο ἀπὸ τὰς μωίας, αἱ ὁποῖαι ἀθροῦτως ὅλως ἐπέτων ἐν τῇ τάξει καὶ ἀνεζήτησαν οἱ ἄθλιοι ἐπιμόνως νὰ ἴδουν, ἐὰν καμία θὰ καθίσῃ εἰς τὴν μύτην μου διὰ νὰ γελάσουν, μὲ τὸν ἐκ τοῦ κνισμοῦ μορφασμὸν μου. Ἄλλ' οὔτε καὶ τὰ τόσα ὑψηλὰ διδάγματα φιλοπατρίας, εὐσεβείας, ἠθικότητος καὶ πασῶν ἐν γένει τῶν ἀρετῶν, ἅτινα μετὰ σεμνότητος ἐξεφέροντο ἐν τοῖς Ἀλφαιβηταρίοις ἐξωγοῦνουν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τοὺς μαθητάς μου. Μάτην ἐδίδασκον μετὰ τῆς δεούσης σοβαρότητος καὶ κατανύξεως «τίμα τὰ ἴα», «Τὸν Θεὸν σέβου» «ὁ αὐθάδης δαίρεται» «ὁ Θεὸς ἀμείβει τοὺς ἀγαθοὺς» Μὴ ὀμνύης τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ». Οἱ νέοι σιγῶσι ὅταν οἱ γέροντες λαλῶσι». «Τὸ ψεύδεσθαι εἶναι αἰσχρὸν» «οἱ αὐθάδεις ἀνθρώποι ὑβρίζουν τοὺς ἄλλους» «ὁ λαϊκὸς σέβεται τὸν ἱερέα» «ἡ ἀργία καὶ αἱ πολλαὶ διασκεδάσεις πολλοὺς ἀνθρώπους ἔκαμον δυστυχεῖς» «Ἡ δουλεία εἶναι μέγα ὄνειδος» «αὐγοτάραχον τρώγομεν συνήθως ὅταν νηστεύωμεν» «Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ ἀγαπητὴ ἡμῶν πατρὶς» «μισεῖτε τὰς αἰσχροὺς πράξεις» «ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος κατοικεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας» «οἱ ἀνασιεναγμοὶ τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων μᾶς προξενοῦσι λύπην». Ὡσὰν νὰ εἶχον σβεσθῆ ὅλαι αἱ ἀρεταὶ ἀπὸ τὰς τρυφεράς ψυχὰς τῶν παιδιῶν, ἦσαν ἔτοιμα νὰ καγχάσουν διὰ τὸν πρῶτον ὀγκανισμόν διαβαίνοντος ὄνου καὶ νὰ προσέχουν περισσότερον εἰς αὐτὸν παρὰ εἰς ἐμέ. Καὶ ἡ βράδδος ἐτίθετο εἰς ἐνέργειαν. Πλὴν εἰς μάτην καὶ αὐτῇ. Μήπως ἐτόλμων νὰ διανοηθῶ, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ πταίῃ τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κακόβουλα καὶ διεφθαρμένα αὐτὰ παιδία, τὰ προτιμῶντα τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν κακίαν ἀπὸ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν;

ΒΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΥΣ

Ἰδοὺ τί μὲ ἐβεβαίωνε ὁ διδάσκαλός μου ὁ Παπαμάρκου εἰς τὰ συγγράμματά του περὶ τῶν ἀναγνωστικῶν. «Ἐν οὐδενὶ τῶν τεσσάρων ἐλληνικῶν ἀναγνωστικῶν μου βιβλίων ἀφήκα νὰ ὑπεισῶση που κενόν τι ἢ ψυχρὸν, ἢ μωρὸν ἢ χυδαῖον ἢ ἀγοραῖον, ἢ ἀπειρόκαλον ἢ βάρβαρον ἢ ἄγριον ἢ συκαμερόν. Ἐν τοῖς ἔμοις ἐλληνικοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις πάντα τὰ καταγεγραμμένα διδάσκουσί τι χρηστὸν, πάντα ἔχουσι ἠθοποιὸν καὶ ἀνδροποιὸν δύναμιν, διαμορφοῦντα τὴν διάνοιαν καὶ τὸ ἦθος τῶν μικρῶν ἀναγνωστῶν διὰ τε τοῦ περιοχομένου καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς εὐμεθόδου ψυχολογικῆς κατατάξεως τῆς διδακτικῆς ὕλης. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι πολὺ σύννηθες οὐδὲ παρὰ τοῖς ἐξοχωτάτοις

τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν ἄλλων ἔθνῶν τῶν πολὺ σοφωτέρων ἡμῶν». Ἀνάλογα δὲ διαβεβαίωσαν καὶ ὁ Οἰκονόμου καὶ ὁ Βρατσάνος καὶ ἔλοι οἱ ἄλλοι περὶ τῶν ἰδικῶν των βιβλίων.

Τί συνέβαινε λοιπόν; Ὅλα ἦσαν ἔξοχα καὶ ἰδανικά. Γλῶσσα, περιεχόμενον, ψυχολογικὴ κατάταξις. Ὅλα ἦσαν σεμνά, ὑψηλά, διδακτικά, ἠγνλημένα ἀπὸ τὴν σοφίαν τῶν προγόνων, ἀπὸ τὰ θαυμασιώτατα δημιουργήματα τῆς ἑλληνικῆς διανοίας. Ὁ Παπαμάρκου ἐβεβαίωσεν, ὅτι χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Πινδάρου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Αἰλιανοῦ, τοῦ Ἰαμβλίχου, τοῦ Πορφυρίου, δὲν εἶχε παραλάβει τίποτε εἰς τὰ βιβλία του. Ὁ Οἰκονόμου ἐζήτηε πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν ἄδειαν τοῦ Ἐρβάρτου. Ὅλα ἔξοχα, ἰατροί, φάρμακα, ἐργαλεῖα καὶ ὅμως... ὁ ἀσθενὴς ἀπέθνησκε. Τὰ παιδιὰ ἐνύσταζαν, ἐνύσταζαν, ἐνύσταζαν. Θεέ μου, πῶς ἐνύσταζαν! Ὡσάν ἢ Ἑλληνικὴ φυλὴ νὰ εἶχεν ἀγρυπνήσει ἐπὶ χιλιετηρίδας καὶ νὰ εἶχε συγκεντρωθῆ ὅλη ἢ κόπωσίς της εἰς τοὺς συγχρόνους ἑλληνόπαιδας. Τὰ παιδάκια, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σχολείου ἦσαν ζωηρότατα, εὐφυέστατα, εὐγλωττότατα, δαιμονιώδους ταχύτητος σκέψεως, ἀκατασχέτου εὐκινήσιας καὶ εὐθυμίας μόλις ἐλάμβανον ἀνὰ χεῖρας τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ ἀποστάγματα τῆς προγονικῆς γλώσσης, ἀρετῆς καὶ σοφίας ἐπάθειαν ἀκαριαίαν γάρκωσιν, δυσθυμίαν, ἀνορεξίαν ψυχικὴν, κόρον, γλωσσοδέτην, ἀνικανότητα σκέψεως. Ἡ σκιά τῆς ἡλιθιότητος ἐκάλυπτε τὴν τάξιν καὶ τὰ παιδιὰ ἐξέσπων εἰς κακίας διαφόρους. Ἐγίνοντο δύστροπα, ἀφηρημένα, τυραννικά διὰ τὸν διδάσκαλον. Τὰ καλύτερα ἐπαπαγάλλιζον εὐσυνειδήτως. «Τὸ βόδι λέγεται καλύτερον βοῦς, τὸ πόδι λέγεται καλύτερον ποῦς». Ὡσάν ῥητὰ τοῦ κορανίου, τὰ ὁποῖα ἀποστηθίζουσι κεχρηναῖοι ἀνατολῆται, χωρὶς νὰ κατανοοῦν τὸ περιεχόμενον των. Φράσεις ὡσάν βελόνας ἐκ πάγου ἐμπηγνύμεναι εἰς τὸν παιδικὸν ἐγκέφαλον.— Τὰ κέρατα τοῦ; Τοῦ βοῦ. Οἱ δάκτυλοι τοῦ; Τοῦ ποῦ. Ὡ Θεέ μου! — τί λές, παιδί μου; Πρόσεχε. Ὁ βοῦς, τὸ βοῦς, ὁ ποῦς, τοῦ ποδός. Λοιπόν; Τὰ κέρατα τοῦ; Τὰ κέρατα τοῦ.... τοῦ.... τοῦ ποδός. Οἱ δάκτυλοι τοῦ; Τοῦ.... τοῦ.... ποῦς.... Ἄ! μὰ εἰσθε κτήνη! Εἰσθε ζῶα! Δὲν ὑποφέρεσθε. Γκάπ! Γκούπ! Ἐκ τῶν μὴ ἐρωτημένων τὰ δειλότερα τὰ ἀπεκτήνωσε τὸ μυστήριον καὶ ὁ φόβος. Τὰ θαρραλεώτερα ἐμυκτήριζον τὸν διδάσκαλον διὰ παντὸς τρόπου ἢ ἐπειράζον τοὺς συμμαθητάς των. «Κύριε, Κύριε, ὁ Γιάννης μοῦ πάτησε τὸ δάχτυλο τοῦ ποδιοῦ μου!» «Ὁ Κώστας, μοῦ εἶπε πῶς ἔχω κέρατα βοδιοῦ». «Ἀνόητε Κώστα, ἀνόητε Γιάννη, ἐλάτε ἐδῶ ἔξω. Γιατί δὲν

προσέχετε; Γκάπ! Γκούπ! Λοιπὸν προσοχή! Τὸ βόδι λέγεται καλύτερον; Πῶς λέγεται καλύτερον τὸ βόδι;»

Καὶ ἀφ' οὗ μὲ τοιαῦτα μέσα, τοιαύτην διδασκαλίαν, τοιαῦτα βάσανα ἐκράτουν τὰ χωριατόπαιδα ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρία ἔτη εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἔπειτα μίαν καλὴν πρώϊαν μού τὸ ἔστριβαν ἀπὸ τὸ σχολεῖον. Ὡσὰν τραγάκια ἀνερριχῶντο εἰς τὰς πέριξ τοῦ χωρίου κορυφάς, μὲ ἔβλεπον μὲ πονηρὸν εἰρωνικὸν μειδίαμα, κάποτε ἐφώναζαν μακρόθεν «δάσκαλε, δάσκαλε». Καὶ δὲν κατώρθωνα ποτὲ νὰ συγκρατήσω ἕως τὴν τετάρτην τάξιν οὔτε τὸ ἕν πέμπτον ἀπὸ τοὺς μαθητάς, ποὺ ἐνεγράφοντο εἰς τὴν πρώτην. Καὶ δμως ὁ νόμος ἔλεγεν ἀπὸ τὰ 1834 ὅτι ὑποχρεῶνονται ὅλα τὰ παιδιά νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον ἑπτὰ ἔτη. Τί εἰρωνεία! Κάποτε διενεοσύμην, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Νόμοι γίνονται χάριν εἰρωνικῆς ἀντιδιαστολῆς πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἀνῆλθον καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ ἱερά ἡμῶν πράγματα, τὰ ὅποια τόσον περισσότερον εἶναι ἱερά, ὅσον περισσότερον ἡ πραγματικότης ἀπέχει ἀπὸ αὐτά.

ΝΕΑ ΕΙΔΩΛΑ

Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐξηκολούθει μέχρι τοῦ 1908. Τότε διὰ μιᾶς ἠγέρθη μία κατακραυγὴ καὶ ἕνας διασυρμὸς κατὰ τῶν διδακτικῶν βιβλίων. Εἰς τὴν Βουλὴν σοβαροὶ ῥήτορες ἠσχολήθησαν μὲ τὰ βιβλία καὶ τὴν ἔκαμαν νὰ γελᾶση μὲ τὰς ἀνοησίας τοῦ περιεχομένου των. Ἀνεζητήθη δὲ τότε καὶ τὸ φάρμακον τοῦ κακοῦ καὶ εὐρέθη εἰς τὸ... μονοπάλιον τοῦ βιβλίου. Ἐνομοθετήθη μάλιστα τότε ἢ ὀλίγον ἀργότερον τὸ ἐκ τριῶν βραβενομένων ἀναγνωστικῶν ἀπαρτιζόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας βιβλίων, ἕν εἶδος λεμονοαδόξειδον, τριπλοῦν ἀπόσταγμα σοφίας ἢ τριπλογενὲς τέρας. Τότε πλέον ἡ κασέλα ἐδέχθη τὰ παλαιὰ βιβλία στοργικά. Τοὺς ἔρριψα καὶ ὀλίγην ναφθαλίνην διὰ τὸν σκῶρον καὶ τὴν μούχλαν. Δύο ἀλφαθητάρια μᾶς ἔδωκε τὸ νέον σύστημα τοῦ 1910 καὶ τοῦ 1914.

Ἀνεζήτησα μὲ περιέργειαν τὰς ἀρετὰς τῶν ἀλφαθηταρίων αὐτῶν. Ἡ μέθοδος ἦτο ἡ ἴδια, ἡ τῶν προτύπων ἢ ἀρχοειδῶν λέξεων. Ἡ γλῶσσα εἶχε τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Ἐδιδάσκετο ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὀλη ἢ φθογγολογία καὶ τὸ τυπικὸν καὶ τῆς καθαρευούσης καὶ τῆς ἀρχαίας. «Ὁ κύων, ὁ λέων, ἡ χελιδὼν, κόραξ, ἰέραξ, ὄρτυξ, γύψ, κώνωψ, μύρμηξ, λόχμη, σάλπιγξ, σύριγξ, συνάγχη, πλῆκτρον». Ἄλλ' ὑπῆρχαν καὶ πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν παιδίων. «Γάτα, μάτι, πανί, τόπι, λάδι, κότα, βόκα, ψωμί, φίδι, βίκος, ρόδι,

σαμάρι, βωδιά, βήδια, φιλεύω, φλοῦδα, κλώσσα, καμπάνες, παπαροῦνες». Καί εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου μετὰ τὸν τίτλον. « Αἱ νεώτεραι δίφθογγοι καὶ ξενικοὶ φθόγγοι το καί τζ » παρετίθετο τὸ πλέον ἑλληνικὸν τεμάχιον τοῦ βιβλίου. « Εἰς τὸ φράκτη τοῦ ἀμπελιοῦ ἐφύτρωσε μιὰ ἀγρια τριανταφυλλιά. Ἦτο μιὰ ἀγριοτριανταφυλλίτσα γεμάτη ἀπὸ μικρὰ καὶ ἔμορφα τριανταφυλλάκια. Ἐνα χωριατόπαιδο, ὁ Γιώργος ἐπήγγαινε στὴ δουλειά του. Ἄκουσε τὰ τζιτζίκια μέσα στὰ κλαδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας νὰ τζιτζιρίζουν καὶ ἐπεθύμησε νὰ πιᾶσῃ ἐν ἀπ' αὐτά. Χώνει λοιπὸν ξένοιαστα τὰ χέρια του μέσα στὰ κλαδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας. « Ὁχ! ὁ καυμένος τί ἔπαθα! » φωνάζει ἀμέσως. Ἄμυαλος ποῦ εἶμαι; Δὲν ἐσυλλογίσθηκα τάγκάθια τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας ». Τὸ ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ στήθους, διότι καὶ ἐγὼ καὶ οἱ μαθηταὶ τὸ ἐδιαβάζαμεν ὡς ποίημα. Μᾶς ἤρесе. Ὅταν ἐφθάναμεν ἐκεῖ ἀνεπνέαμεν. Ἦτο ὡς ἐν ποτήριον δροσεροῦ ὕδατος, μετὰ μακρὰν κοπιώδη πορείαν ὑπὸ τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου. Ἄλλ' ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη καὶ τὴν σκέψιν, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἔκαμα, ὅταν τὸ ἀνεγίνωσκον. Τί θὰ ἔλεγεν ὁ μακαρίτης διδάσκαλός μου βλέπων εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν τοιοῦτον τεμάχιον; Θὰ ἐξεσφενδόνιζε τοὺς ἀρχαιοπρεπεστάτους καὶ καταφόρτους ἀπὸ σπάνια ὕδριστικά ἐπίθετα μύδρους του; Θὰ ἐπανελάμβανε καὶ περὶ τῶν νέων κριτῶν ὅσα εἶπε καὶ περὶ τῶν παλαιῶν. « Ἡ θρασύτης καὶ ἡ παρανομία εἶναι ἰσοῦσφις πρὸς τὴν ἀναισχυντίαν καὶ τὴν ψευδολογίαν αὐτῶν, τολμησάντων νὰ φλυαρήσωσι τοιαῦτα ἐπαίσχυντα καὶ ἐπονεϊδιστα φληναφήματα ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν περὶ τῆς γλώσσης τῆς προσηκούσης εἰς τὰ ἀναγνωστικά βιβλία τῶν ἡμετέρων μικρῶν παιδῶν μετὰ ὑπερεξηχονταετῆ ἐλεύθερον βίον καὶ μετὰ πρόδοον ἀναντίρρητον πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Τῶν γαλατάδων λοιπὸν καὶ ἰζομπαραεῶν καὶ βαρκάρηδων καὶ ἀραμπατζήδων καὶ σαλεπιτζήδων καὶ σιραγαλατζήδων τὴν γλώσσαν, ἀπομαθόντες τὴν τῶν γονέων αὐτῶν, πρέπει νὰ ἐκμάθωσι τὰ τέκνα τῶν Βασιλέων καὶ πριγκήπων ἡμῶν, τὰ τέκνα τῶν ὑπουργῶν, τῶν πρέσβων, τῶν βουλευτῶν, τῶν δικαστῶν, τῶν δημοσιογράφων, τῶν καθηγητῶν, τῶν διδασκάλων, τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχάνων, τῶν τεχνιτῶν ἑλλήνων; (X. Παπαμάρκου Τὰ ἀναγνωστικά τῶν Ἑλληνοπαίδων τόμ. Α'. σελ. 20)».

ΤΕΚΝΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΝΑ ΤΣΟΜΠΑΝΑΡΕΩΝ

Ὅμοιολογῶ, ὅτι τέκνα Βασιλέων καὶ πριγκήπων, ὑπουργῶν, πρέσβων καὶ βουλευτῶν δὲν ἐξεπαιδεύσα ποτὲ καὶ δὲν δύνανται νὰ εἴπω

ἀν αὐτὰ ὄντως λέγουν ὕδωρ ἀντὶ νερό, καὶ βοῦς ἀντὶ βόδι, μήτερ ἀντὶ μητέρα. Ἄλλὰ τέκνα «τεχνιτῶν καὶ ἐμπόρων καὶ ὑπαλλήλων καὶ διδασκάλων καὶ ἀξιωματικῶν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων» μοῦ φαίνεται ὅτι εἶχα εἰς τὰ σχολεῖα τῶν πόλεων, καὶ τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων καὶ μάλιστα ὁμοῦ μετὰ τῶν τέκνων τῶν χωρικῶν καὶ τῶν τζομπαναρέων καὶ τῶν σαλεπιτζήδων καὶ στραγαλατζήδων. Ὁμολογῶ, ὅτι, ἔλα τὰ παιδιὰ ταῦτα πανταχοῦ ὠμίλου τὴν ἰδίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Κάπου κάπου ὑπῆρχε διαφορά τις εἰς τὴν προφορὰν καὶ εἰς μερικὰ μέρη πρὸ πάντων τῆς Ρούμελης ἔλεγαν καὶ μερικὰς λέξεις συγκεκομμένας. Ἄλλὰ ἔκλιναν παντοῦ μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον, συνεισοῦντο ἔλα τὰ παιδιὰ χωρὶς ποτὲ νὰ κάνουν λάθος, διηγούντο ἀναμεταξύ των μεγάλας ἱστορίας ἢ περιπετείας τῆς παιδικῆς των ζωῆς μετὰ γλῶσσαν ζωηράν, ρέουσιν, ἀπταιστοὶ καὶ λεξιλογικῶς καὶ γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς. Ὁμολογῶ, ὅτι αἱ δυσχέρειαι καὶ ὁ γλωσσοδέτης, καὶ ἡ πνευματικὴ ξηρασία ἤρχιζαν μόλις τὰ παιδιὰ ἀντελαμβάνοντο ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀφίσουν αὐτὴν τὴν φυσικὴν των γλῶσσαν. Καὶ ὁμολογῶ ἀκόμη ὅτι ἐπὶ τριάκοντα ἔτη εἶχα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ΕΓΩ διὰ τοῦ σχολεῖου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ τῆς διδασκαλίας, δι' ὕβρων, ραβδισμῶν, ποινῶν, δυσχερεσιῶν καὶ ποικιλομόρφου μαρτυρίου προσεπάθουν νὰ κάμω τὰ παιδιὰ νὰ «ἀπομάθωσι (δηλαδὴ νὰ ξεμάθουν) τὴν γλῶσσαν τῶν γονέων αὐτῶν» διὰ νὰ μάθουν τὴν ὑψηλὴν γλῶσσαν τῶν Προγόνων καὶ τοῦ Παπαμάρκου καὶ ὅτι εἰς τοῦτο τὸ ἄχαρι μὲν, ἀλλὰ εὐγενὲς ἔργον ἐθυσιάζετο ὀλη ἢ ζωτικότης τῶν ἑλληνοπαίδων καὶ ἡ ἰδική μου, ἢ χαρὰ των καὶ ἢ χαρὰ μου, ἢ πνευματικῆ των καὶ ψυχικῆ πρόοδος καὶ ἡ ἰδική μου ψυχικὴ ἱκανοποίησις. Διότι ὡς μᾶς ἐδίδασκον οἱ μεγάλοι ἡμῶν διδάσκαλοι τὸ ἰδανικὸν αὐτό, τοῦ νὰ φθάσωμεν τὴν γλῶσσαν τῶν μεγάλων ἡμῶν προγόνων, ἦτο ὄντως μοναδικὸν καὶ ὕψιστον.

Ἄλλὰ πῶς νὰ διαμρισηθήσω ἐγὼ ὁ μικρὸς καὶ ταπεινὸς διδάσκαλος τὰς μετὰ τόσης ἀσφαλείας, μετὰ τόσου κύρους καὶ τόσης ἐπιβολῆς ἐκφερομένης γνώμας τῶν πανσόφων καθηγεμόνων τῆς σοφίας τοῦ Γένους, ἀπ' οὗ ὀλόκληρος ὁ λαὸς ἐπέιθετο εἰς αὐτοὺς καὶ ἤκουε μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας τὰς γνώμας των;

Ἐπειτα πιθανὸν νὰ ἐπλανᾶτο ὁ Παπαμάρκου ὡς πρὸς τὰ τέκνα τῶν τεχνιτῶν, καὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν ἐμπόρων, τὰ ὅποια ἐγὼ ἐγνώριζα καὶ ἔβλεπα ὅτι κατ' οὐδὲν διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν σαλεπιτζήδων καὶ ἀραμπιτζήδων καὶ βαρκάρηδων — (δὲν ὀμιλῶ περὶ τοῦ ἦθους, ἀλλὰ περὶ τῆς

γλώσσης) — ἀλλὰ πιθανὸν νὰ ἠπατώμην καὶ ἐγὼ ὡς πρὸς τὰ τέκνα τῶν Βασιλέων καὶ τῶν πριγκήπων, καὶ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν πρέσβειων, τὰ ὅποια δὲν ἐγνώριζον καὶ ἐπειδὴ βέβαια αὐτὰ εἶναι ἀνώτερα, ἀφ' οὗ εἶναι τέκνα βασιλέων, πριγκήπων, ὑπουργῶν καὶ πρέσβειων, ὁ Παπαμάρκου θὰ εἶχεν ἐξ ἄπαντος δίκαιον, ὅτι αὐτὴν τὴν γλῶσσαν πρέπει νὰ μάθουν καὶ τὰ τέκνα τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἐλλήνων.

Μοῦ ἐφαίνετο κάπως παράξενον, ὅτι τὰ διδάγματα ἢ μᾶλλον τὰ δόγματα αὐτὰ ἐφαίνοντο λησμονηθέντα κατὰ τὸ 1914. Ἐθεωρήθη μάλιστα κάπως ὡς ἀρετὴ τῶν βιβλίων, ὅτι εἶχαν καὶ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν «σαλεπιτζήδων». Ἀλλὰ — σημειώσωμεν καλῶς — τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας ἦτο εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα καὶ μὲ τὸν τίτλον «*ξενικοὶ φθόγγοι το καὶ τζ*» ἄρα ἐπρόκειτο περὶ γλώσσης ξένης καὶ παρεισάκτου εἰς τὰ βιβλία. Καὶ ὅλα δὲ τὰ ἄλλα στοιχεῖα ἐκ τῆς γλώσσης τῶν «*ἀραμπατζήδων καὶ τῶν βαρκάρηδων*» ἦσαν καταφανῶς κατ' ἀνάγκην παρεισακτα μέσα εἰς τὸν προθάλαμον τῶν «*πριγκήπων καὶ τῶν πρέσβειων*», πράγματα τῆς ἀνάγκης, ποῦ θὰ ἔπρεπε ν' ἀφεθοῦν ἐκεῖ, ὅταν τὰ παιδιὰ θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὰς αἰθούσας τῶν «*πριγκήπων καὶ τῶν πρέσβειων*» ὅπως ἀφήνονται τὰ ὑποδήματα τῶν Μουσουλμάνου εἰς τὴν εἴσοδον τῶν τζαμιῶν.

Τὰ ἰδανικὰ λοιπὸν τῆς γλώσσης τῶν «*πριγκήπων καὶ πρέσβειων καὶ ὑπουργῶν*» παρέμειναν τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ τὸ 1910 καὶ 1914 καὶ διὰ τοῦτο πλησίον τῶν εὐτελῶν ρακῶν τῆς ἀγενείας καὶ τῆς χυδαιότητος «*τυρὶ καλό, παχύ· ἄς πᾶμε σὲ ἐξοχή· νὰ ἔνα ξύλινο γεφύρι· τὸ βῶδι θὰ φάγη βίκο, ρόβι, ἄχυρα*» εὐθὺς ἀμέσως ἀκτινοβολοῦν τῆς εὐγενείας τὰ ἐμβλήματα· «*ζῶον τῆς ξηρᾶς ὁ ὄνος· μέλας ὄπως ὁ ἀραψ· ἀρπαξ ὡς ὁ γύψ, ὁ ἰέραξ ἢ ἀλώπηξ· Ὁ καλὸς υἱὸς ἄς διώκη τὰς μύϊας ἀπὸ τὸν πατέρα, ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀπὸ τὸν πάππον, ἀπὸ τὴν μάμμην. Τὸ Σάββατον ἐκάλεσαν καὶ τὸν Ὁριγένην καὶ τὸν Σάββαν, τοὺς υἱοὺς τοῦ κυρίου Ξενοφῶντος Δημουλά καὶ ἠύλησαν. Ὁραία αὐλοῦσι τὰ παιδιὰ ταῦτα.*— Ἡ σάλπιγξ καὶ ἡ σύριγξ εἶναι μουσικὰ ὄργανα». Ἄλλως τε τὰ κατ' ἀνάγκην παρέμβλητα ἐκεῖνα, ταπεινὰ καὶ ἀγενῆ τῆς γλώσσης τῶν «*βαρκάρηδων*» δείγματα δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔχουν καμίαν ὀντότητα, ἄρα καὶ ζῶν ἐντὸς τῶν βιβλίων. Τὸ βῶδι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔχη γενικὴν, οὔτε τὸ ποτάμι. Γραμματικὴν ζῶν καὶ συνέχειαν εἶχον «*ἡ σάλπιγξ, ὁ κώνωψ, ὁ αὐλαξ, οἱ αὐλακες, τοὺς αὐλακας, αἱ ἀγυαί, τὰς ἀγυαίς, ἡ πτέρυξ αἱ πτέρυγες, τὰς πτέρυγας. Ἡ γλαυξ, αἱ γλαυκες, ὁ βαρὺς, ἡ βαρεῖα ἄχυρα*».

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ

Αὐτὴ λοιπὸν ἦτο, ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸν ἰδανικὸν ἢ ἀπὸ τῆς ἐπο-
χῆς τοῦ Παπαμάρκου γενομένη πρόοδος. Πρόσκαιρος καὶ περιορι-
σμένη ἀνοχὴ στοιχείων τῆς γλώσσης τῶν τέκνων τῶν Ἑλλήνων χωρι-
κῶν, ἐργατῶν, ποιμένων, τεχνιτῶν, ἐμπόρων, βιομηχάνων, ὑπαλλήλων,
στρατιωτῶν, ἀξιωματικῶν, σύμπαντος τοῦ λαοῦ μέχρι τῶν προθαλάμων
τῆς εὐγενείας, ὅπου ἀγρυπνοὶ φρουροὶ φύλακες ἴστανται οἱ τε αἰμίμη-
στοὶ καὶ οἱ ἐπιζῶντες μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους, εἰς ὧν τὴν
χορείαν ἀναμφιβίλως καταλέγονται καὶ οἱ ἐξ συντάκται τῆς φημισμέ-
νης ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπείας τοῦ μετανοεμβριανοῦ πεπνυμένου ὑπουρ-
γείου τῆς Παιδείας. Κατὰ τοῦτο μόνον ἔχει ὑπερνικηθῆναι ἢ ἀτεγκτος
ὀρθοδοξία τοῦ Παπαμάρκου ἢ διατυπωθεῖσα διὰ τῆς ἐξῆς ἀξιοθαυμά-
στως μετριοπαθοῦς φράσεως.

« Ἐν τοῖς ἐμοῖς ἑλληνικοῖς ἀναγνωστικαῖς βιβλίαις εἶναι καθαρὰ
ἢ διάλεκτος καὶ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα διασώζουσα, ἀπειροκαλίαν
ἀνδραποδώδη καὶ ἀταλαιπωρίαν ἀνάνδρον καὶ ὄνειδος ἐπιστημονικὸν
καὶ βλάβην ἐθνικὴν καὶ ἀσέβειαν πρὸς τὸ θεῖον ΘΕΩΡΩΝ τὴν χρῆσιν
τύπων χυδαίων, ὀνομάτων βαρβάρων, συντάξεων σολοίκων, φράσεων
ἀνελληνίστων (Τ' ἀναγνωστικὰ τῶν ἑλληνοπαίδων τόμ. Α' σελ. 214)».
Τί εἰρωνεία! Τί σοφὴ ἐκδίκησις! Ἡ ἀρχαία Ἄτη ἢ τὴν ὕβριν κολά-
ζουσα παρενέβαλεν εἰς τὴν μετριόφρονα αὐτὴν φράσιν... μίαν ὀνο-
μαστικὴν ἀπόλυτον.

ΤΑ ΚΕΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΨΥΧΡΑ

Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καμία οὐσιώδης διαφορὰ δὲν παρατη-
ρήθη τὸ 1910 καὶ τὸ 1914 ἀπὸ τὰ περισσότερα γνωστὰ ἀλφαθητάρια.
Μία παλαιὰ ἕρις ὑφίστατο μεταξὺ Παπαμάρκου καὶ Οἰκονόμου, ὡς
πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων. Τὸ ζήτημα εἶχε
πολλοὺς σκοτίσει. Εἶχαν γραφῆ πολλά. Εἰς τὸ τέλος, ὅπως συνήθως
συμβαίνει, τὸ ζήτημα ἔμεινε σκοτεινότερον καὶ τὰ βιβλία καὶ τῶν δύο
σχολῶν πάντοτε κακὰ. Προκειμένου περὶ τοῦ Ἀλφαθηταρίου τὰ πράγ-
ματα εἶχαν περίπου τὴν ἐξῆς μορφήν. Ὁ Παπαμάρκου ἀπ' ἑνὸς μὲν
ἀτεγκτος σεμνολόγος καὶ τῶν ὑψηλῶν νοσημάτων ἐραστής, φρονῶν, ὅτι
ἢ ἀρετὴ διδάσκεται διὰ ῥητῶν, ἀποφθεγμάτων καὶ μύθων καὶ διηγη-
μάτων καταφανοῦς ἠθικολογικῆς τάσεως, ἀπ' ἑτέρου δὲ πιστεύων εἰς
τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῆς ἀφηρημένης καὶ ξηρᾶς περιγραφῆς
εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ τὸν φυσικὸν κόσμον εἰς τὰ παιδία, ἐφήρμοζε τὴν

μέθοδόν του με τὴν ἴδιαν αὐστηρότητα καὶ εἰς τὸ ἀλφαθητάριον. Ἡ μόνη διαφορὰ, ἡ «εὐμέθοδος ψυχολογική του κατάταξις» συνίστατο εἰς τὸ ὅτι προσέφερον εἰς τὸ ἀλφαθητάριον μικρὰς καὶ διεσπασμένας φράσεις ἀντὶ διηγημάτων καὶ περιγραφῶν. Ἴδου δεῖγμα φυσιογνωστικῆς περιγραφῆς ἀπὸ τὸ Ἀλφαθητάριον του. «Ἡ γλαῦξ ἔχει μεγάλους ὀφθαλμούς καὶ ὄνυχας γαμψούς. Αἱ γλαῦκες τὴν νύκτα βλέπousi πολὺ καλὰ τὴν ἡμέραν βλέπousi πολὺ ὀλίγον. Ἡ γλαῦξ κυνηγεῖ τὴν νύκτα σαύρας καὶ μικρὰ πτηνὰ». «Ὁ σκόμβρος εἶναι ἰχθύς. Ἡ κοιλία τοῦ σκόμβρου ἔχει χρῶμα ἀργυροῦν. Ἡ βράχις τοῦ σκόμβρου εἶναι κυανῆ κτλ.».

Ἴδου δεῖγμα ἠθικοπλαστικῆς του διδασκαλίας.

«Οἱ γενναῖοι ποτὲ δὲν φοβοῦνται. Τὰ τέκνα σέβονται τοὺς γονεῖς αὐτῶν. Οἱ νέοι σιγῶσιν, ὅταν οἱ γέροντες λαλῶσιν. Τὸν Θεὸν σέβου. Μὴ ὀμνύῃς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

Ὅστω κατώρθωνε ὁ Παπαμάρκος νὰ ἐγκαυχᾶται — ὅτι «οὐδὲν κενὸν ἢ ψυχρὸν, χυδαῖον ἢ ἀγοραῖον, ἢ βάρβαρον ἢ ἀπειρόκαλον, ὑπάρχει εἰς τὸ βιβλίον του» καὶ ὅτι «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων δίδεται εἰς τοὺς τρυφεροὺς ἑλληνόπαιδας γνησίᾳ ἐθνικῇ πνευματικῇ τροφῇ ἐκ τῶν ὑψίστων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ δαιμονίου ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐρμηγνέων ἀμέσως ἀντλουμένη... ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐθίζονται νὰ βδελύσσωνται τὴν κακίαν καὶ νὰ ζηλώσι τὴν ἀρετὴν κ.τ.λ.», καὶ ἀκόμη. «Ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀλφαθηταρίου μέχρι τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωσματορίου τῆς τετάρτης τάξεως τὸ αὐτὸ πνεῦμα διήκει».

Εἰς ἐμὲ αἱ τοιαῦται βεβαιώσεις ἤσκουον τὴν δέουσαν ἐπιβολήν, ἀν καὶ παρετήρουν, ὅτι αἱ μὲν φυσιογνωστικαὶ περιγραφαὶ παρέμεναν κενολογία, αἱ δὲ ἠθικοπλαστικαὶ κατέληγον εἰς βατταρισμὸν, ἀμφότερα δὲ εἶχον τὴν αὐτὴν ἀρχήν, τὸ αὐτὸ μέσον καὶ τὸ αὐτὸ τέλος, νὰ ἀπομάθουν (δηλ. νὰ ξεμάθουν) τὰ παιδιά τὴν γλώσσαν των καὶ τῶν γονέων των καὶ νὰ μάθουν ὅτι ἡ βέγγα λέγεται καλύτερον «ἀρίγγη» καὶ ἡ «ἀρίγγη εἶναι ἰχθύς».

Καὶ τότε καὶ ἐγὼ ἔφθανα ἀκουσίως μου εἰς τὸ πόρισμα, ὅτι «χυδαῖα καὶ ἀγοραῖα» δὲν περιεῖχον τὰ βιβλία ταῦτα, ἀλλὰ «κενὰ καὶ ψυχρὰ» ἦσαν ὅλα τὰ περιεχόμενα, ὅλα ἀνεξαίρετως.

Διότι, διότι, — πῶς νὰ τολμήσω μικρὸς ἐγὼ νὰ τὸ εἶπω; — πιθανὸν νὰ ἔλεγον ὅτι θέλετε εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ μαθητοῦ, ἀλλὰ εἰς τὸ συναίσθημα, εἰς τὴν ψυχὴν του δὲν ἔλεγον τίποτε, τίποτε ἀπολύτως. Κόσμοι ψυχροί, παγεροί. Ὀνειρώδεις ἴσως, ἀλλὰ νεκροὶ πρὸ πολλοῦ,

ἀπολιθώματα γνώσεων, ἀρετῶν καὶ κακιῶν. Κάτι παρόμοιον μὲ τὰ φεγγοβολουῖνα—ἐκ δανείου ἄλλως τε φωτός—δρη τῆς σελήνης.

ΤΑ ΜΩΡΑ

Διὰ τοῦτο εἰς τὰ ἀλφαθητάρια τοῦ Οἰκονόμου καὶ ἄλλων τινῶν, ἀπέριως χειρότερα ἀπὸ τοῦ Παπαμάρκου ἀπὸ πάσης ἄλλης ἀπόψεως, ἐγένετο ἀπόπειρα νὰ εἰσαχθοῦν καὶ στοιχεῖα ἐνδιαφέροντα τὸ παιδίον ἀμεσώτερον. Ἐγένετο λοιπὸν ἐπιτήδευσις παιδικότητος, ἀπόπειρα πλησιασμοῦ εἰς τὴν παιδικὴν ψυχὴν. Καὶ τότε—τότε ἄλλοίμονον—συνεχέετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ παιδικὸν μὲ τὸ παιδαριῶδες καὶ προσεφέροντο εἰς τὰ παιδιά μωρίαί τινές, ὡς δῆθεν παιδικότητες.

Ἴδου δεῖγμα: «Ὁ Ὀριγένης καὶ ἡ Ὀρείθθεια (!), ἔφαγαν ἔλα τὰ βεδίθια, ποὺ εἶχε τὸ ζεμπίλι καὶ θέλουν καὶ ἄλλα οἱ φίλοι. Τί νόστιμα, ποὺ ἦσαν. Καλὰ ξηροψημένα, μὲ βροζακιὰ σταφίδα μαζὶ ἀνακατωμένα».

Καὶ αὐτὰ ἦσαν τὰ καλύτερα! Τί ἐγένετο τώρα εἰς τὰ ἀλφαθητάρια διαφόρων ἐκμεταλλευτῶν, οἱ ὅποιοι συνέρραπτον διὰ σκοποῦς βιβλιοκαπηλικούς καθαρῶς ἔλων τῶν εἰδῶν τὰ βιβλία, ἀρπάζοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, συνονθυλεύοντες, ἀκρωτηριάζοντες, προσθέτοντες τῆς εὐρεσιτεχνίας τῶν τὰ ἀποκυήματα, εἶναι περιττὸν νὰ περιγράψω.

Ἀπέναντι ἔλων αὐτῶν τί ἦσαν τὰ Ἀλφαθητάρια τοῦ 1910 καὶ τοῦ 1914; Διησθάνοντο τὴν ὀρθὴν ἀρχήν. Νὰ πλησιάσουν τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων. Νὰ διαλύσουν τοὺς πάγους. Τί κατώρθωσαν; Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ προσφέρουν ἀνοήτους φράσεις, μωρὰ νοήματα.

Ἴδου δεῖγμα:—δίδω δῶρο δαδὶ—ζῶρον τῆς ξηρᾶς ὁ ὄνος—Ἡ θυγάτηρ τῆς μάμμης ἀδελφὴ τῆς μητέρας.—Ἐκ τῶν ζῶων τὸ βῶδι, ὁ ἵππος, ἡ ἀλώπηξ, κανὲν δὲν μασσᾷ φύλλα βρωδιᾶς, διατί; (Κόκκαλο διδάσκαλος καὶ μαθηταί. Ὁ εὐρὼν ἀπάντησιν ἀμειφθήσεται).—Ὁ καλὸς υἱὸς ἄς διώκῃ τὰς μῦϊας ἀπὸ τὸν πατέρα, ἀπὸ τὴν μητέρα ἀπὸ τὸν πάππον, ἀπὸ τὴν μάμμην—Ἴδέτε μερικὸς εὐζῶνους κάτω ἀπὸ τὰς πεύκας καὶ τὰς λεύκας! μετὰ τὸ γεῦμά των ἤρχισαν νὰ χορεύουν, εἰς ἐξ αὐτῶν ἤυρεν ἓνα αὐλὸν καὶ ἠύλησεν ὁ ἱερεὺς τοὺς εἶδε νὰ χορεύουν καὶ τοὺς ἠύχθη· οἱ εὐζῶνοι εἶναι καὶ γενναῖοι καὶ καλοὶ χορευταί· ἤξεύρουν καὶ νὰ πολεμοῦν ἀφοβα καὶ νὰ χορεύουν εὐμορφα· μόνον νὰ ἱππεύουν δὲν ἤξεύρουν· εὐζῶνους δὲν θὰ ἴδῃς εἰς τὰς ἀγυῖας, ἀλλ' εἰς τὰ ὑψηλὰ βουνά.

Καὶ εἰς τὸ ζήτημα λοιπὸν τοῦ περιεχομένου τὰ Ἀλφαθητάρια τοῦ

Μονοπωλίου δὲν ἔδωκαν σχεδὸν τίποτε ἀνώτερον ἀπὸ πρίν. Ἡθέλησαν νὰ ἀνοίξουν τὴν θύραν τοῦ σχολείου εἰς τὴν ζωὴν. Τὴν ἤνοιξαν εἰς τὴν παιδαριωδίαν, ὀλίγον πλατύτερα ἀπὸ πρίν.

ΤΑ ΜΑΛΛΙΑΡΑ

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις, δετε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1917 διεδόθη ἀστραπιαίως εἰς τοὺς κύκλους τῶν δημοδιδασκάλων, εἰς τὸν «Παρθενῶνα» καὶ τὸ «Ἀθήναιον»—ἤμην τότε διωρισμένος εἰς ἓν προάστειον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐσύχναζον τακτικὰ εἰς τὰ καφενεῖα ταῦτα— ὅτι οἱ ἐπιδρομεῖς τῆς Θεσσαλονίκης εἰσάγουν εἰς τὰ σχολεῖα τὸν μαλλιαρισμὸν καὶ βιβλία γραμμένα εἰς τὴν μαλλιαρὴν διάλεκτον. Τὸ πρᾶγμα μὲ ἐτάραξεν ὑπερβολικά. Διὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινῆς πρέπει νὰ ἐξομολογήθῃ, ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν εἶχον ἴδει βιβλίον μαλλιαρόν, ἀν καὶ εἶχα συζητήσει πλειστάκις περὶ μαλλιαρισμοῦ, καὶ εἶχα κατακεραυνώσει τὸν Ψυχάρην καὶ ἄλλους τοὺς ὁπαδοὺς του μὲ τρόπον, ποῦ ἄφηγε τὸν ἀντίπαλόν μου νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι εἶχον ἐξουχίσει τὰ συγγράμματά των. Ἐγνώριζα, ὅτι οἱ μαλλιαροὶ εἶχον μεταφράσει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Ὁρέστειαν μὲ προθέσεις καταχθονίους, ὅτι μετέφραζαν τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον Κώσταν Παλιοκουθένταν, ὅτι τὸ τρίγωνον τὸ ἔλεγον «τριάγκωνο» καὶ τὴν ὑποτείνουσαν «ἀποκάτω τεντώστρα». Ὁ μακαρίτης Μιστριώτης εἶχε βεβαιώσει, ὅτι μετέφρασαν τὴν Ἠλέκτραν Κεχριμπάραν. Ἦτο δυνατὸν νὰ λέγῃ ψεύματα ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ζηλωτῆς καὶ μύστης τῶν προγονικῶν ἀρετῶν; Ὁ διαπρεπέστατος γλωσσολόγος κ. Χατζιδάκις εἶχεν ἀφήσει νὰ ἐννοηθῇ ὅτι παραδέχεται ὡς πιθανόν, ὅτι καὶ οἱ μαλλιαροὶ καὶ ὁ Κρουμβάχερ ἦσαν ὄργανα τῶν πανσλαυϊστῶν καὶ ὄντως λαμβάνουν ρούβλια πρὸς διαφθορὰν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὁ αὐτὸς ἐντιμότερος ἀνὴρ ὁμοῦ μετὰ διαφόρων ἄλλων καὶ δὴ καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν εἶχαν ῥητικῶς κατηγορήσει τοὺς μαλλιαροὺς, ὅτι ἐπιβουλεύονται τὴν θρησκείαν μας, τὸ ἔθνος μας, τὴν οἰκογένειαν, ὅτι ἱερὸν καὶ ὅσιον μᾶς συνδέει μὲ τὴν ζωὴν. Ἐνεθυμούμην ἀκόμη, ὅτι εἰς ἓκ τῶν μαλλιαρῶν ἴδρυσε σχολεῖον εἰς τὸν Βόλον καὶ εἶχε κατηγορηθῆ δι' ἀνηθικότητας καὶ ἀθεΐαν καὶ ὅτι τέλος τῷ 1911 εἶχαν ἀναγκασθῆ νὰ περιφρουρήσουν τὴν γλώσσαν κατὰ τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ μαλλιαρισμοῦ διὰ διατάξεων συνταγματικῶν.

Ὅλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἔτσι συγκεχυμένα καὶ ὀρμητικὰ ἦλθον εἰς τὸν νοῦν μου ὅταν ἤκουσα τὴν ἀπαισίαν εἰδησιν. Ἐνα συναίσθημα

ἀηδίας και ἐσωτερικῆς ἀνησυχίας μὲ κατέλαβε. Ἐσκέφθην ἀμέσως νὰ παραιτηθῶ. «Γαβριήλ, εἶπα, οἱ βέβηλοι καταπατοῦν τὸν νόον σου, τὸ ἔργον σου ἔληξε. Βεβαίως δὲν θὰ ὑπομείνης αὐτὸ τὸ ἀηδὲς μαρτύριον. Θὰ ὑποβάλῃς αἰτησιν συντάξεως». Ἦτοιμαζόμεν νὰ ἀγοράσω τὸ σχετικὸν χαρτόσημον. Μία σχέψις ἕμως μὲ συνεκράτησε. Διεδίδετο ὅτι ἡ νέα κυβέρνησις θὰ ἠῦξανε τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων και τότε; τότε θὰ ἐβεβλῖωνα τὴν σύνταξίν μου. Ἀπεφάσισα νὰ μείνω και ἐν ἀνάγκῃ νὰ ὑποστῶ τὸ μαρτύριον. Οὕτω παρέμεινα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μέχρι τέλους τοῦ 1920.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριῶν αὐτῶν ἐτῶν ἤκουσα τόσα πολλὰ και ὑπὲρ και κατὰ τοῦ νέου αὐτοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις» ὥστε «τὸ κεφάλι μου ἔγινε καζάνι» κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον. Οἱ μὲν προσεπάθησαν νὰ μὲ πείσουν ὅτι ἡ μεταρρύθμισις αὕτη θὰ φέρῃ ἀναγέννησιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου και ἔχι μόνον τοῦ σχολείου ἀλλὰ και τῆς κοινωνίας, οἱ δὲ ἄλλοι μὲ ἐδίδαξαν διὰ μυρίων στομάτων, ὅτι ὁ ὄλεθρος και ἡ ἀνατροπή, ἡ ἀθεΐα και ἡ αἰμομιξία, ἡ ἀπατρία και ὁ μολοσεβικισμός, πάσαι αἱ κακίαι και ὄλαι αἱ σκότιαί δυνάμεις τῆς καταστροφῆς εἶναι ἐγκεκλεισμένοι ἐντὸς τῶν φαινομενικῶς ἀθῶων αὐτῶν σελίδων, ὅτι δὲν εἶναι βιβλία αὐτά, ἀλλὰ τορπίλλαι, σφαῖραι ντοῦμ-ντοῦμ, ἀσφυξιογόνα ἀέρια, ἐπισηπτικά και ἐμπρηστικά ὀδοῦζα, ἔργα τοῦ διαβόλου, «ἔργα ἀπάτης και κακοβούλου προθέσεως».

Ἄλλ' εὐτυχῶς τώρα συνέβη και κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον λησμονοῦν ὄλοι οὔτοι οἱ σοφοὶ ἱεροκήρυκες, λησμονοῦν, ὅτι τὰ *μαλλιαρὰ βιβλία* δὲν εἶναι πλέον τὰ μυθολογούμενα ἐκεῖνα τέρατα, περὶ τῶν ὁποίων πάντες ὀμιλοῦσι, ἀλλὰ τὰ ὅποια οὐδεὶς εἶδε. Διότι τὰ εἶδα, τὰ ἔφρασα, τὰ ἀνέγνωσα, τὰ ἐδίδαξα. Ἐγὼ ἤξεύρω τώρα πλέον καλύτερα ἀπὸ ὄλους αὐτοὺς τί σημαίνει *μαλλιαρὸν βιβλίον*. Διότι ἐγὼ δὲν ἔχω κανὲν συμφέρον νὰ τὸ ἴδω μὲ οἰουδήποτε χρώματος ὀμματουάγια.

Τὴν πρώτην στιγμὴν, πού ἔλαβον εἰς χεῖράς μου τὸ πρῶτον *μαλλιαρὸν βιβλίον* τὸ ἐκύτταξα ὡς περιεργον θέαμα. Ὡς ζῶν τι τερατώδες θαλασσόδιον, ὡς ὄστρακον ἢ μαλάκιον πρωτόφαντον. Τὸ ἠτένιζα, ἠνοιξα τὰς σελίδας του γοργῶς, πυρετὸς μὲ κατέλαβε περιεργείας. Ἦθελον νὰ ἴδω τὰ χυδαῖα και μωρὰ ἐκεῖνα κατασκευάσματα τοῦ *μαλλιαρισμοῦ*, τὰς παραδόξους λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας αἱ ἐφημερίδες ἐξήγειρον τὴν φαντασίαν μου ἐπὶ τόσα ἔτη, μου προεκάλουν τὴν ἀηδίαν και ὑπεδαύλιζον τὴν ὀργὴν μου κατὰ τῶν ἐκχυδαϊστῶν τῆς ὀραίας ἡμῶν γλώσσης, ὄλα ἐκεῖνα τὰ «σοφία σοῦζα» (σοφία ὀρθή) και τὸ «γοργο-

χάμπερο» (τηλεγράφημα) και τὸ «βαχόσκοινο» (νωτιαῖος μυελός) καὶ τὸ «θυμήσου με ἀφεντικό, ὅταν ἔρθῃς στὰ πράματα» (μνήστητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου).

Δὲν εὑρισκον τίποτε τοιοῦτον καὶ παρεξενευόμην. Τί συμβαίνει λοιπόν; Αἱ λέξεις εἶναι κοινόταται. Αὐταί, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα καθ' ἑκάστην ὄλοι οἱ Ἕλληνες, πλούσιοι καὶ πτωχοὶ καὶ ὅπως τὰς μεταχειρίζομεθα ἀκριβῶς, ὅταν ὁμιλῶμεν, ὡς ἄνθρωποι καλοαναθρεμμένοι εἰς τὴν οἰκογένειάν μας, μὲ τοὺς φίλους μας, πάντοτε.

Ἴδου τί ἀνεγίνωσκον εἰς ἓν Ἀλφαθητάριον (Β' Μέρος). «Σωστή ζωγραφιά εἶναι τὸ χωριουδάκι, ποὺ κάθονται ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιώργος. Περνώντας μὲ τὸ βαπόρι, βλέπει κανεὶς, ὡς μιὰν ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκραγιαλιά, ἕνα χωριουδάκι στὴν πλαγιά ἐνὸς μικροῦ βουνοῦ. Στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ εἶναι ἡ κάτασπρη ἐκκλησοῦλα τοῦ χωριοῦ. Ἀριστερὰ καὶ παρακάτω εἶναι τὸ σχολεῖο καὶ δεξιὰ ὁ μύλος, ποὺ ἀλέθουν οἱ χωρικοὶ τὰ γεννήματά τους. Τὰ κάτασπρα σπιτάκια τοῦ χωριοῦ εἶναι κρυμμένα μέσα στὰ δέντρα, στὰ περιβόλια καὶ ὅταν φυσᾷ τὸ ἀεράκι, φαίνονται ἀπὸ μακριὰ σὰ νὰ παίζουσι τὸ κρυφτούλι. Πότε φαίνονται ὀλόκληρα, πότε κρύβονται, καὶ δείχνουσι κανένα κομμάτι ἀπὸ τὴν κοκκινωπὴ σκεπὴ τους, κανένα παράθυρο, καμιὰ πορτοῦλα».

Ἀπαράλλακτα ὅπως θὰ τὰ ἐλέγομεν ὄλοι οἱ Ἕλληνες. Ποῦ εἶναι λοιπὸν τὰ ἀκατανόητα, τὰ πλαστά, τὰ χυδαῖα; Ἡ ἴδια γλῶσσα εἰς ὅλον τὸ βιβλίον. Ἡ νοσηρὰ περιέργειά μου ἔμεινε ἀνικανοποίητος. Ἀνεζήτησαν σκάνδαλον καὶ σκάνδαλον δὲν ὑπῆρχε. Τί ἀπογοήτευσίς! Εἶναι ἀληθές, ἔτι βραδύτερον ἄλλοι Ἕλληνες ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσφορος εἶμαι ὅπως ὁ μύρμηξ ἀπέναντι ἐλέφαντος, ἀνεκάλυψαν ὄχι μόνον τρομερὰ σκάνδαλα ὑπὸ τὰ ἄθφα αὐτὰ λεξεῖδια, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἡ γλῶσσα αὐτὴ κατεσκευάσθη εἰς τὸ ἀλχημείον τοῦ μαλλιαρισμοῦ καὶ οὐδέποτε ὑπ' οὐδενὸς Ἑλλήνος ὠμιλήθη. Οὐδέποτε δηλαδὴ οὐδεὶς Ἑλλήν' εἶπε «Σωστή ζωγραφιά εἶναι τὸ χωριουδάκι, ὅπου κάθονται ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιώργος» ἢ «Ἀριστερὰ καὶ παρακάτω εἶναι τὸ σχολεῖο καὶ δεξιὰ ὁ μύλος, ποὺ ἀλέθουσι οἱ χωρικοὶ τὰ γεννήματά τους» ἢ «Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπλασαν οἱ μαλλιαροί. Ἄλλὰ ποῖος θεὸς ἢ ποῖος δαίμων ἢ ποῖα μαγικὴ βράβδος Κίρκης συνέχουσε τόσον τὴς διανοίας τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων; Καὶ τί θέλετε νὰ πράξω ἐγὼ ὁ πτωχὸς Ἕλλην διδάσκαλος; Νὰ πιστεύσω τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὠτά μου ἢ τὴς βεβαιώσεις τῶν καθηγητῶν καὶ λοιπῶν ἐπισημοτάτων καὶ πεντακοσιομεδίμων τῆς σοφίας φυλάκων; Ἀπορῶ καὶ ἐξί-

σταμαι. 'Αλλ' ἄς ἴδωμεν καλύτερον, τί ἐπραξαν τὰ ταλαίπωρα τῶν σχολείων παιδάρια;

Νομίζω, ὅτι δὲν θὰ ἤδυνάμην νὰ περιγράψω γραφικώτερον τὴν ἐντύπωσίν των, εἰμὴ λέγων, ὅτι τὰ κουφέτα τῆς κινίνης μετεβλήθησαν αἴφνης δι' αὐτὰ εἰς ἀληθινὰ κουφέτα γάμου.

Τὰ δύστηνα ὑπεχρεοῦντο καθ' ἐκάστην νὰ τραγανίζωσι διὰ τῶν ὀδόντων των καὶ νὰ λείψωσι διὰ τῆς γλώσσης των κουφέτα κινίνης, χωρὶς καὶ νὰ πάσχωσιν ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν. Ὅλοι οἱ μορφασμοὶ των, οἱ ψυχικοὶ των σπασμοί, ἢ ἀπέχθειά των κατὰ τοῦ σχολείου, ὁ μαρasmus τῆς ζωτικότητός των εἶχαν αἰτίαν τὸ πιπίλισμα αὐτὸ τῆς πικρίας καὶ τῆς ἀηδίας. Ὅταν ἠγόρασαν τὰ νέα βιβλία, τὰ ἠτένισαν κατ' ἀρχάς μὲ τὴν αὐτὴν δυσπιστίαν. Τὰ ἐνόμιζον διὰ κουφέτα κινίνης. 'Αλλ' αἴφνης τί χαρὰ καὶ ποῖος γλυκασμός! Αὐτὰ ἦσαν ἀληθινὰ κουφέτα γάμου! Τὸ βιβλίον ἀνεγινώσκετο, κατενοεῖτο, ἦτο ὠραῖον, ἦτο τερπνόν, ἦτο ἐνδιαφέρον, ἦτο ἐλκυστικόν. Χαρά, ὦς, ἰλαρότης! Καὶ εἰς τὸ βάθος τὸ γλυκὺ ἀμύγδαλον, ὁ πυρὴν τῆς σοφίας καὶ τῆς μαθήσεως, εὐπρόσδεκτος πλέον. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Ὅ,τι ἦτο φυσικὸν νὰ γίνῃ. Τὰ παιδιὰ κατεβρόχθιζον τὰ κουφέτα, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, τὸ βιβλίον ὀλόκληρον. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀδελφία των ἐνίοτε καὶ οἱ γονεῖς των. Ὅ,τι παρείχετο πρὶν κατὰ δόσεις μικράς, ἐπιμόνως, μὲ ἀηδίαν, μὲ βραδισμούς, μὲ ἀναγούλας, μὲ δάκρυα, κατετρώγετο τώρα πλέον κρυφίως. Πλήρης μεταβολή. Τὸν πρῶτον καιρὸν ἢ μεταβολή αὐτῆ μου ἐδημιούργησε κάποιον κενόν. Ὡς νὰ ἔδερα κάποιον καὶ ἢ ῥάβδος μου νὰ ἐπιπτεν εἰς στερεὰν σάρκα καὶ αἴφνης νὰ ἤρχισεν αὐτὴ νὰ τύπτῃ τὸ κενόν. Μοῦ ἐπεξέφυγεν ὁ ἐπὶ τριακονταετίαν δερόμενος νεοελληνικὸς ἐγκέφαλος. Ἐχειραφετήθη διὰ μιᾶς. Προδιατεθειμένος εἰς τὸ σύνθηρες μαρτύριον ἐμοῦ καὶ τῶν παιδίων, δὲν εἶχον ἀφορμὴν νὰ τὸ ἀσκήσω. Ἐνόμισα, ὅτι κατέστην περιττός. Ἐνῶ πρὶν ἠδυνάμην ἀπρομελέτητος καὶ ἀπαράσκευος νὰ ἀπασχολῶ ἐπ' ἀπειρον τοὺς μαθητὰς μὲ τὸ πῶς λέγεται καλύτερον ἢ μήτη; Κλίνε μου ἢ ὑσπληξ. Κλίνε μου ὁ τέτιξ. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ καὶ κλητικὴ τονιζομένη ἐπὶ τῆς ληγούσης... Τὰ εἰς ῥα δισύλλαβα; Ἡ κλητικὴ τοῦ ἀπόκρεως; Κλίνε ὁ ταῶς. Ὁ ἀόριστος τοῦ ἄγω; καὶ οὕτω καθ' ἕξῃς ἐπὶ ὥρας, ἐβδομάδας, μῆνας, ἔτη, πρῶτ', μεσημέρι, ἀπόγευμα, αἴφνης πάντα ταῦτα ἔγιναν καπνός. «Γαβριήλ, οἱ μαλλιαροὶ εἶναι ὄντως κακόβουλοι. Τί θὰ γίνῃ τώρα; Θὰ ὑποχρεωθῆς λοιπὸν νὰ γεμίσης τὰς ὥρας τοῦ σχολείου μὲ ἄλλα πράγματα; Ἡ μᾶλλον τώρα πρῶτην φοράν μὲ πράγματα; Ὡ τὸ χρυσοῦν ἰδανικὸν τῶν λόγων, τῶν ὠραιο-

τάτων, εὐγενεστάτων, παναρχαίων λέξεων καὶ τύπων! Ὡστε δὲν θὰ διδάσκης πλέον εἰς τὰ ἑλληνόπουλα τὰς λέξεις, ἃς καθηγίασεν ἡ χῆρσις τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ θὰ διδάσκης εἰς αὐτὰ τὰς ιδιότητας τῶν φασιδίων, καὶ τίνα λιπάσματα ὠφελουσι τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ τὴν ἀμπελον;

Θὰ διδάξης λοιπὸν αὐτὰ νὰ γνωρίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν σημερινὴν ταπεινὴν ζωὴν, τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ τὸν μαγνητισμὸν καὶ ὅλας τὰς ἐφευρέσεις τοῦ διαβόλου; Καίτε πορφύρα τῆς εὐγενείας! Μὲ τὰ βράκη τῆς δουλείας μᾶς ἀναγκάζουνα ὑφάνωμεν τὸν νυμφικὸν πέπλον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος».

Αὐτὰ διελογιζόμην μελαγχολικός. Ἄλλ' οἱ νεαροὶ βλαστοί, οὓς μοι παρέδωκεν ἡ πατρὶς διελογίζοντο ἄλλως. Οἱ ὑγιεῖς χυμοὶ τοῦ σφριγῶντος ἐγκεφάλου τῶν ἐδέχοντο τὰ νέα αὐτὰ βιβλία, ὅπως τὰ δένδρα τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Τὰ μαλλιαρὰ βιβλία ἔφερον φῶς καὶ ἀέρα ζωογόνον εἰς τὴν πνιγερὰν ὀμιχλώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ Σχολείου μου.

ΤΟ ἈΛΦΑΒΗΤΑΡΙ ΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΟ

Χαρακτηριστικὸν ἰδίᾳ εἶναι ὅτι συνέβη μὲ τὸ Ἀλφαβητάριον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1919 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου. Εἰς τὸ ἐξώφυλλον εἶχε μίαν εἰκόνα χρωματιστήν. Δύο παιδιὰ ἀπὸ ὑψώματος βλέπουν τὸν ἥλιον νάνατέλλῃ λαμπρὸς ἀπὸ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀναφωνοῦν ἐκστατικὰ καὶ περιχαρῆ Ἄ!... Τὰ παιδιὰ ἐδάπτισαν τὸ βιβλίον «Τὸ ἀλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο». Ἄν ἤθελα νὰ τὸ χαρακτηρίσω καὶ ἐγὼ ἐν σχέσει πρὸς τὰ προηγούμενα δὲν θὰ εὕρισκον προσφύτερον χαρακτηρισμὸν. Φῶς ἰλαρὸν! Ὠραῖα τυπωμένον μὲ γράμματα καθαρὰ, κομψά, μὲ εἰκόνας ὠραίας καὶ πρὸ παντὸς μὲ περιεχόμενον γεμάτον ἀπὸ χαράν.

Μοῦ ἐφάνη παράξενον νὰ ἐνθουσιάζωμαι εἰς τὴν ἡλικίαν μου μὲ ἓνα ἀλφαβητάριον. Τί ἤμπορεῖ νὰ περιέχῃ ἓνα βιβλίον προωρισμένον νὰ διδάξῃ εἰς τὰ παιδάκια τοὺς φθόγγους καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου; Τόσοι σοφοὶ καὶ ἐπιδέξιοι ἄνθρωποι εἰργάσθησαν ἕως τῶρα καὶ μᾶς ἔδωκαν ὅτι εἶδομεν παραπάνω. Λέξεις ἀκατανόητους, νοήματα ἢ ἀκατανόητα ἢ ἀνόητα ἢ καὶ τὰ δύο ὁμοῦ, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ξηρασίαν ἀφόρητον διὰ τὴν παιδικὴν ψυχὴν.

Ἐδῶ ὑπῆρχε μεταβολὴ συστήματος, κατὶ ριζικῶς διάφορον. Διαισθάνομαι, ὅτι τὸ βιβλίον ἀντιπροσωπεύει ἓνα νέον τύπον ἀλφαβηταρίου. Ὑπάρχει ἀσφαλῶς κάποιον κατόρθωμα ἐδῶ. Δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἐκτιμῆσω εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν. Τὸ βιβλίον εἶναι ζωντανόν. Ἡ

διδασκαλία τῶν φθόγγων καὶ ὄλων τῶν ἀναγνωστικῶν στοιχείων παρουσιάζεται ὡς ἐξάρτημα μιᾶς ζωῆς σπαρταριστῆς, ζωῆς τῶν παιδιῶν. Εἶναι μία οἰκογένεια εἰς τὴν ἐξοχὴν, οἰκογένεια ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ παιδιὰ τὴν Ρήναν, τὸν Ρήγαν, τὴν Βάσω, μὲ σκυλάκι τὸν Βελῆν, μὲ ἀγελάδα τὴν Ρόδω. Καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν, ἀπὸ τὸν πρῶτον φθόγγον καὶ τὸ πρῶτον γράμμα, πᾶν ὅ,τι παρέχεται ὡς μέσον διδασκαλίας, ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, εἶναι ἓνα ἐπεισόδιον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν, ἓνας λόγος τῶν, ἓνα ἐπιφώνημα χαρᾶς, ἓνα πείραγμα, ἓνα ἀστεῖον, ἓνα παιγνίδι, μία περιγραφή, ἓνα τραγουδάκι, μία ἐντύπωση, ἓνα χαριτωμένον συμβάν, μία συναισθηματικὴ ἐκδήλωση, ἓνα φυσικὸν φαινόμενον, μία ἐνέργεια, μία πράξις γενναία. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ ἓνα πάλμον χαρούμενον, μὲ ἓνα ρυθμὸν γοργόν, μὲ τὸ γέλιο, μὲ ἓνα φῶς θεῖον, φῶς ἰλαρόν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐμφανισμένα μὲ εἰκόνας ὠραίας, ἔργα ζωγραφικῆς ἐπίτηδες τεχνουργημένα.

Καὶ κάτω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἡ αὐστηρὰ καὶ δυσκολωτάτη μεθοδικὴ τῆς πρώτης ἀναγνώσεως ἐφηρμοσμένη, δὲν ἡξεύρω ἂν ἀλανθᾶστω, ἐν πάσῃ περιπτώσει πολὺ καλῦτερον ἀπὸ τὸ καλῦτερον προηγούμενον.

Πῶς τὸ κατώρθωσαν οἱ δαιμονισμένοι μαλλιαροί; Πῶς κατώρθωσαν ἀντὶ τῆς ἀκαλαισθήτου καὶ ἀνιαρᾶς καὶ μωρολόγου καὶ σεμνοτύπου καὶ ἐμετικῆς ἀσυναρτησίας νὰ φέρουν εἰς τὰ παιδιὰ τὴν γνῶσιν ὡς τροφήν εὐπεπτον, τερπνὴν καὶ ὠφέλιμον; Πῶς κατώρθωσαν νὰ μεταβάλλουν τὸ καθάρσιον εἰς γαλακτοῦχον ἄλευρον ἢ μᾶλλον εἰς γάλα μητρικόν; Εἶναι μόνον ζήτημα εἰκόνων, ἐκτυπώσεως, λογοτεχνικῆς δεξιότητος, μεθόδου; Ἥ εἶναι καὶ γλωσσικόν; Εἶναι δύσκολον εἰς ἐμὲ ἀπλοῦν διδάσκαλον νὰ ὁμιλήσω μὲ τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν τῆς ἐπιστήμης, εἶναι δύσκολον νὰ παρατάξω συλλογισμούς, ἐπιχειρήματα ταξινομημένα, πρῶτον, δεύτερον, τρίτον, εἶναι ἀδύνατον νὰ παρατάξω ξένα ὀνόματα ἢ χωρῖα σοφῶν ἀλλοδαπῶν. Ἐν μόνον εἶναι εὐκολον νὰ εἶπω τὴν ἐντύπωσίν μου. Ἐ! λοιπόν, ἐδῶ ὑπάρχει κάποια ἀπολύτρωση, κάποια κατάργησις δουλείας. Ἐδῶ ὑπάρχει ἀνατολή νέου κόσμου. Ἐδῶ ὑπάρχει κρήνημισμα εἰδώλων.

Ἀπὸ τὴν στιγμήν, ποῦ ὁ διδάσκαλος δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ γὰ διδάξῃ τὸ ἰέραξ, τὸ καδίον, τὸ πελεκάν, τὸ ἀλώπηξ, τὸ ἐλάϊνος, τὸ ὑσπληγξ, τὸ πορογαλέα, τὸ δίξω, διότι αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὴν στιγμήν ἐκείνην τὸ παιδίον ἀπολυτρώνεται ἀπὸ ἓνα ζυγόν, ἐξ ἴσου ὀλέθριον μὲ τὸν Τουρκικόν, ἂν μὴ ὀλεθριώτερον, ἐφ' ὅσον αὐτὸς τοῦ καταξηραίνει ὅλους τοὺς ψυχικοὺς του χυμούς.

Ἡ ζωὴ εἰσώρμησεν εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως εἰς μυχλιασμένον ὑπόγειον ὁ καθαρὸς ἀήρ, διὰν ἀνοιχθῆ τὸ παράθυρον. Ποία λογοτεχνική, ποία μεθοδικὴ δεξιότης δύναται ποτὲ νὰ μεταβάλῃ τὸ θρίδαξ, τὸ ῥῶξ, τὸ ὄναρ, τὸ ἰδίον καὶ τὸ ἰγδίον, εἰς στοιχεῖον ζωντανόν, εὐπρόσδεκτον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νεαροῦ ἑλληνόπαιδος;

Οὕτω μοῦ ἔγινε σαφὲς διατὶ οἱ προγενέστεροι ἦτο ἀδύνατον νὰ πλησιάσουν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου, νὰ τοῦ προσφέρουν κατὶ τοῦ νὰ μὴ ὁμοιάζῃ ἢ μὲ βρεσινόλαδον ἢ μὲ κινίην. Θέλων νὰ εἶπη κατὶ ὁ συγγραφεὺς, ἔλεγεν εἰς τὸ παιδίον «ὁ σαλπικτῆς διὰν ἔχῃ συνάγχην δὲν δύναται νὰ σαλπίσῃ». Ποῦ νὰ τὴν βάλῃ κανεὶς τὴν συνάγχην, ὥστε νὰ μὴ προκαλέσῃ ἢ γέλωτα ἢ ἔμετόν; Ἄν εἶπη τὸ βιβλίον «ὁ Κωστάκης ἔχει συνάγχην», ὁ Κωστάκης θὰ γελάσῃ, διότι ἔχει συνάχι καὶ ὄχι συνάγχην. Ἄρα εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος τὴν συνάγχην νὰ τὴν ἔχῃ ὁ σαλπικτῆς.

Ἰδοὺ μὲ μαθηματικὴν ἀκρίθειαν ἢ συνταγὴ τῆς νεοελληνικῆς ἀναγνωσματάριακῆς μορίας. Ὁ Παπαμάρκου ἦτο ὑποχρεωμένος μὲ μαθηματικὸν καταναγκασμὸν νὰ προσφέρῃ εἰς τὰ παιδιά τὴν παγετώδη φράσιν «ἡ ἀρίγη εἶναι ἰχθύς» διότι τοῦ ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ προσφέρῃ τὴν ἀρίγην τρωγομένην ἀπὸ τὸν Δημητράκην. «Ὁ Δημητράκης ἔφαγεν ἀρίγην». Θὰ ἐγελοῦσαν καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ σχολείου. Δι' αὐτὸ ἐπροτιμήθη πάντοτε καὶ ἀπὸ ἄλλους τοὺς μανδρινούς μας καὶ πολὺ φρονίμως ἢ νάρκωσις τῆς διανοίας τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὴν ἀφύπνισιν τῆς μυκτηριστικῆς εἰρωνείας των.

Ὡστε εἶναι ζήτημα γλωσσικόν. Διότι ἡ ἀπλουστάτη πλαστογραφία τῆς ζωντανῆς γλώσσης, σημαίνει ἄμεσον πλαστογραφίαν τῆς ζωῆς. Τὸ ψεῦδος ὑπεισχύει καὶ μὲ τὸ ἀθώοτατον ἢ τὸ ὁποῖον προστίθεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς λέξεως.

Εἰς τὴν σελ. 11 τοῦ Ἀλφαθηταρίου, ἔνθα ὁ Ρήγας παίζει μὲ τὸν κῶνα Βελῆν σείων ἐνώπιόν του ἐν σχοιρίον, λέγει συνάμα. «Φίδι, Βελή, ἕνα φίδι! ἕνα μεγάλο φίδι!» Οἷοσδήποτε συγγραφεὺς ἀλφαθηταρίου ὄχι μαλλιαρὸς θὰ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ γράψῃ ἕνα μέγαν φίδι, ἢ ἐν μέγαν, ἢ ἐν μέγα φίδιον, ἢ ἐν μέγα φιδίον, ἢ ἕνας μέγας ὄφις ἢ εἰς μέγας ὄφις, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἄμεσον ἢ ὅσον τὸ δυνατόν ταχυτέραν μετάβασιν εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι τὸ ἕνα μέγαν φίδι ἢ τὸ ἐν μέγαν φίδι εἶναι ἐν ψεῦδος ἀναντίρρητον. Αὐτὸ πράγματι οὐδεὶς ἑλλήν τὸ λέγει, ἐν ᾧ ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀνεξαιρέτως πάσης ἡλικίας, τάξεως καὶ μορφώσεως λέγουσιν ἕνα μεγάλο φίδι. Ὡστε τὸ ζήτημα εἶνε γλωσ-

σικόν, ὄχι μεθοδικόν. Ναί, ναί! ἐδῶ εἶναι τὸ μυστικόν. Ἡ νοθεία τῆς ζωῆς ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἀθώοτατον αὐτὸ ἢ τὸ ὅποιον προστίθεται εἰς τὴν λέξιν μεγάλο ἢ τὸ ἀθώοτατον α τὸ ὅποιον ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν λέξιν ἕνα. Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ νοθεία τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Αὐτὰ ἐνεργοῦν ὡς διάλυσις νικητίνης εἰς τὴν ῥίζαν τῶν τρυφερῶν δενδρουλλίων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ καλλιεργήσω φιλοστόργως εἰς τὸ φυτώριόν μου.

Τὸ «Ἀλφαθητάρι μὲ τὸν ἥλιο», ὅμως δὲν ἔχει νικητίνην πουθενά. Δροσιὰ καὶ φῶς. Δι' αὐτὸ τὰ παιδιὰ μου δὲν ἐνύσταζαν, ὅταν τὸ ἐμελέτων.

ΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

— Τί λέγεις, ταλαίπωρε Γαβριήλ! Παραληρεῖς λοιπόν; Ἔλα εἰς τὰ σύγκαλά σου! Σὺ ἐνθουσιασμένος καὶ ἀπολογητὴς τοῦ μαλλιαρισμοῦ; Μὴ χειρότερα. Τί ἔπαθες εἰς τοιαύτην ἡλικίαν;

Πράγματι εἶμαι πολὺ δυστυχῆς. Συλλογίζομαι, πῶς ἐσκεπτόμην καὶ πῶς ἤσθανόμην πρὸ τριετίας ἀκόμη καὶ δὲν ἀναγνωρίζω τὸν ἑαυτόν μου. Ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάμω λοιπόν; Νὰ εὐνοουσιθῶ πνευματικῶς; Νὰ μὴ σκέπτομαι, νὰ μὴ διακρίνω τὴν ἀλήθειαν, νὰ βλέπω καὶ ἐγὼ μὲ τὸ πρῖσμα τῆς προλήψεως, τοῦ πάθους, τοῦ συμφέροντος; Δόξα σοι ὁ Θεός! Ἴσως διότι δὲν ἐξεπαιδεύθην πάρα πολὺ, ἴσως διότι δὲν ἐφοίτησα εἰς τὸ περίφημον Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἴσως διότι δὲν ἐμελέτησα τόσα σοφὰ συγγράμματα ἡμέτερα καὶ ξένα, ἴσως διότι δὲν ἔλαβα καμίαν ἀνωτέραν θέσιν καὶ δὲν συνέγραψα διδακτικὰ βιβλία οὔτε ἐγὼ οὔτε κανεὶς συγγενῆς μου μέχρι δεκάτου ἐβδόμου βαθμοῦ ἀγχιστείας τε καὶ κηδεστείας, ἴσως διότι οὐδέποτε ἐπηγγέλην τὸν σοφόν, οὔτε ἴδρυσά ἰδιωτικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ παρέμεινα πτωχὸς Ἕλλην διδάσκαλος, διὰ τοῦτο διετήρησα τὴν νηφαλιότητά μου, τὴν ἠθικὴν ἀνεξαρτησίαν μου καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐκτρίβω τὰς σκωρίας τοῦ ἐγκεφάλου μου. Δοξάζω τὸν Θεὸν διὰ τὸ μέγα ἀγαθὸν τοῦτο. Δὲν θὰ τὸ ἀντήλλασον οὔτε μὲ τὸν τίτλον καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ τίτλος, ὡς γνωστόν, δὲν κάμνει τὸν ἄνθρωπον. Πολὺ ὀλιγώτερον ἀπότι τὸ βράσον κάμνει τὸν καλόγηρον.

Τί θέλετε λοιπόν νὰ κάμω; Μοῦ εἶπαν τόσα ψεύδη ἐπὶ ἔτη περὶ τῶν μαλλιαρῶν, ὥστε τῶρα δὲν πιστεύω πλέον τίποτε. Διότι ὅλα τὰ ψεύδη διελύθησαν ὡς πομφόλυγες πρὸ τῆς πραγματικότητος. Καὶ ἡ τελευταία γενναιοτάτη καὶ ἀδραεῖς δαπάναις τοῦ Κράτους — λέγουν, ὅτι ἐξωδεύθησαν 40,000 δρ. διὰ τὸ μνημεῖον τοῦτο — ἀπόπειρα πρὸς

συντήρησιν τοῦ ψεύδους, ἢ «Ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπείας τῆς διορισθείσης πρὸς ἐξέτασιν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας τῶν δημοτικῶν σχολείων» μοῦ ἐνίσχυσε τὴν δυσπιστίαν μου. Δὲν μοῦ ὀμιλοῦν βέβαια πλέον διὰ «Κεχριμπάρες» ὡς ὁ μακαρίτης Μιστριώτης, ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ μὲ ἐξαπατήσουν ἐμὲ τὸν ἀπλοϊκὸν διδάσκαλον κατὰ τρόπον πολὺ χειρότερον καὶ ἐξευτελιστικώτερον δι' ἐμέ, ἐὰν τὴν πάθω.

Μὲ βεβαιῶνουν, ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς τὸ ἰδικόν μου σχολεῖον συμβαίνει καὶ εἰς ὅλους τοὺς πεπολιτισμένους λαούς, καὶ διὰ νὰ μὲ καταποθήσουν μοῦ παραθέτουν ἀποσπάσματα ξένων συγγραφέων, οἱ ὅποιοι τὸ βεβαιῶνουν αὐτό. Ὡ διαβολο! Μὰ ἂν βέβαια καὶ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ τὰ ἴδια ἔχουν εἰς τὸ σχολεῖόν των, τότε ἄς τὰ τραβάω καὶ ἐγὼ ὁ Γαβριὴλ καὶ τὰ μαθητάριά μου. Μεῦ διδοῦν μάλιστα καὶ τὴν μέθοδον μὲ ἕρους παιδαγωγικοῦ; καὶ ψυχολογικοῦ καὶ τὴν θεωρίαν τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς χυδαιοτέρας εἰς τὴν εὐγενεστέραν γλώσσαν ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν τοῦ σχολείου. Πολὺ ὠραία! Ὡστε λοιπὸν ἔτσι; Αὐτὴ ἡ ἰδέα μὲ ἐνθουσιάζει. Ὅ,τι γίνεται μὲ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία γίνεται καὶ μὲ τὰ Γαλλικά, Ἄγγλικά, Ἰταλικά, Γερμανικά. Δὲν ἀντέχω εἰς τὸν πειρασμόν. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ βεβαιωθῶ. Ἐγὼ δὲν γνωρίζω ξένας γλώσσας. Ἀλλὰ θὰ καταφύγω εἰς κάποιον, πού νὰ γνωρίζῃ, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν γλωσσολόγον κ. Ἴρβον. Θὰ τὸν πληρώσω κ' ἔλας, διὰ νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην πού μὲ πιέζει ἐπὶ τριάκοντα ἔτη. Ὁ κ. Ἴρβος θὰ μὲ σώσῃ ἢ θὰ διαφεύσῃ τοὺς ἕξ φιλαλήθεις καὶ ἐντίμους ἄνδρας συλλήβδην καὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν μακροσκελῶν τίτλων των.

Εἰς τὰ ἑλληνικὰ ξεύρομεν τί γίνεται. Ἀλλὰ δὲν θὰ καταφύγω ἀλλαχοῦ. Θὰ πάρω τὴν μόνην σελίδα — ἡμίσειαν καὶ αὐτὴν — κειμένου ὑποδειγματικοῦ δι' Ἀλφαβητάριον, τὴν ὁποῖαν τέλος πάντων ἀπεφάσισαν νὰ μᾶς δώσουν ἐν τῇ σελίδι 139ῃ τῆς ἐκθέσεως. Λοιπὸν εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ εἰς ἕλα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη συμβαίνει, ὅ,τι κατὰ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν μέθοδον τῶν κυρίων τούτων πρέπει νὰ γίνεται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δηλαδή.

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν σχολείων θὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ λέξις Ἀποκρηά, γενικὴ τῆς Ἀποκρηᾶς, αἰτιατικὴ τὴν Ἀποκρηά, οἱ ἀποκρηᾶς κ. τ. λ. Εἰς κάποιαν ἀνωτέραν τάξιν, — ποίαν ἄρα γε — ἡ λέξις αὐτὴ μεταμφιέζεται, ὡς ἀποκρηάτικος μασσαρᾶς, ἢ Ἀπόκρεως, τῆς Ἀπόκρεω κ. τ. λ. Ἐπειτα εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ ἕλα τὰ πεπολιτισμένα κράτη ἢ φράσις. «Ρίπτουν εἰς τὴν θάλασσαν βαρκοῦλες καὶ καρβάκια μὲ λευκά, κατάλευκα πανιά».

μεταβάλλεται βαθμιαίως, ως βάτραχος εξελισσόμενος εις τὰ διάφορα στάδια τῆς υπάρξεώς του, εις τὰς ἐξῆς φράσεις «Ρίπιοισι» εις τὴν θάλασσαν βαρκοῦλας (ἀργότερον λέμβους) καὶ καρβάκια (ἀργότερον πλοίαρια) μετὰ λευκῶν ὀλοεύκων πανίων (ἀργότερον ἰστίων).

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τὰ Γαλλόπαιδα εὐρίσκουν τὴν λέξιν γλιστρῶ, καὶ κλίνουν γλιστρῶ, γλιστρᾶς, γλιστρᾶ, γλιστροῦν. Αἰφνιδίως εἰς κάποιαν ἀνωτέραν τάξιν τὸ γλιστρῶ ὠχριᾶ, ὡς φθισικός εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον, καὶ ἀναφαίνεται τὸ ὀλισθαίνω, ὀλισθαίνεις, ὀλισθαίνουσι. Τὸ νερὸν παθαίνει τὸ ἴδιον, γίνεται ὕδωρ, τὸ μεσημέρι γίνεται μεσημβρία, τὸ κόκκαλον, τοῦ κόκκαλου γίνεται τοῦ κοκκάλου, ἔπειτα μεταμορφώνεται εἰς ὄστοῦν, τὸ πουθερά γίνεται οὐδαμοῦ, τὸ παντοῦ, πανταχοῦ, ἢ ἀκρογαλιά, αἰγιαλὸς καὶ ἀργότερον παραλία, τὸ ἴδετε τα θά γίνη ἴδετε αὐτὰ ἢ παρατηρήσατε αὐτὰ, τὸ ἐπάνω θὰ γίνη ἐπί, τὸ ἐξαπλωμένος ἐξηπλωμένος, τὸ τραπέζι θὰ γίνη τραπέζιον ἢ τράπεζα, τὸ πηγραίνει ὑπάγει καὶ ἀργότερον μεταβαίνει, τὸ ἐθύμωσε ὠροίσθη, τὸ σπύι οἰχία, τὸ νηστικός νῆσις, τὸ νὰ μαλώνη νὰ ξοίξη.

Δηλαδή μᾶς βεβαιώνουν ἐξ διαπρεπεῖς ἄνδρες κατέχοντες τὰ ὑπατά εκπαιδευτικὰ ἀξιώματα, ὅτι εἰς ἡμίσειαν σελίδα κειμένου προσφερόμενον εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν σχολείων τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γερμανίας καὶ παντὸς πεπολιτισμένου ἔθνους ἐκτὸς τῶν ἤδη ἀρχικῶς ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ δείγμα τῶν ἀλλοιώσεων ἀπὸ τῆς κανονικῆς γλώσσης, τὴν ὁποῖαν ὀμιλοῦν τὰ παιδιὰ¹, θὰ συμβοῦν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον σεισμοί, καταποντισμοί, ἐκλείψεις, ἀλλοιώσεις, μεταμπίσεις, ἀρλεκινισμοὶ διάφοροι, φθογγολογικοί, γραμματικοί, συντακτικοί, θάνατοι ἐκ μαρασμοῦ, θάνατοι βίαιοι, δολοφονίαι ἐκ προμελέτης καὶ ἐξ ἀπροόπτου, οὕτως ὥστε εἰς τὸ τέλος νὰ μὴ μένη τίποτε σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν γλωσσικὴν μορφήν.

Αὐτὸ λοιπὸν θὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν, πρέπει γὰρ τὸ ἐξακριβώσωμεν, σεβαστοὶ κύριοι. Ἐμπρός! Ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὸν γλωσσογνώστην κ. Ἴρβον.

Οὕτω ἐφωδιασμένος μετὰ τὴν ἐκθεσιν (ὡς ὕπλον ἢ ὡς σῶμα ἐγκλήματος;) μετέβην εἰς τὸν γλωσσογνώστην. Ἐκεῖ ὑπεβλήθημεν εἰς κόπους ἀρχετούς. Συνελέξαμεν σειρὰς ἀναγνωστικῶν Γαλλικῶν, Ἰταλικῶν,

¹ Ἀρχικαὶ ἀλλοιώσεις. "Ὅλοι οἱ Ἕλληνες λέγουν. Στέκομαι μπροστὰ στὴ θάλασσα καὶ οὐδεὶς ἐμπρός εἰς τὴν θάλασσαν». Σήμερα καὶ ἔχι σήμερον, ἀγόρια καὶ χορτάσια καὶ ἔχι ἀπλῶς παιδιὰ, θὰ μείνουν καὶ ἔχι θὰ μείνουν, ξαπλωμένος καὶ ἔχι ἐξαπλωμένος κ. τ. λ. κ. τ. λ.

Γερμανικῶν, Ἀγγλικῶν. Ὅ,τι ἦτο δυνατόν νά εὐρεθῆ. Εὐρέθησαν δὲ ὄντως ἐκ τῶν γνωστοτέρων, καλυτέρων καὶ μᾶλλον ἐν χρήσει. Ὁ ἀτυχής γλωσσογνώστης κατ' ἀρχάς με ἐξέλαθεν ὡς παράφρονα. Ἐδυσκολεύθη τὰ μέγιστα νά ἐννοήσῃ τί ἐννόουν ἐγώ, ὅτι ἐνόησα ἐκ τῶν νοουμένων ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῆς ἐκθέσεως. Πῶς εἶναι δυνατόν μία γλῶσσα νά μεταβάλλεται βαθμιαίως λεξιλογικῶς, φθογγολογικῶς, γραμματικῶς, συντακτικῶς, ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἀναλόγως τῆς βαθμίδος τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως, ἐν ἣ ἐκάστοτε οἱ παῖδες εὐρίσκονται, ὥστε νά γίνεται μία ἄλλη γλῶσσα, «κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ξένη διὰ τὸν μαθητὴν».

Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν διγλωσσίαν, ἡ ὁποία «ὕπαιρει παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς» καὶ τὴν παιδαγωγικὴν δεξιολογίαν τῶν κ. κ. παιδαγωγῶν τῆς ἐκθέσεως, τὴν ὁποίαν «παραιροῦμεν ἐφαρμοζομένην καὶ ἐν τοῖς σχολείοις πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων». Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν περίπτωσιν, γιὰ τὸν λόγον, λεγόμενον μὲν ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ χυδαῖον, ἄσεμνον καὶ ἀπόβλητον καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀλφαθηταρίου (*Εκθ. σελ. 139), ἀκρογιαλιά, χυδαῖον μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὸν ὅπως ἴσως εἰς τὸ ἀλφαθητάριον αἰγιαλός, εὐγενέστερον μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὸν ἐν τῷ ἀλφαθηταρίῳ ἐντὸς παρενθέσεως μόνον ἀπέναντι τοῦ «*παρὰ*», μόνου ὀρθοῦ, εὐγενοῦς, σεμινοῦ, τῆς γλώσσης τῶν πεπαιδευμένων, εἰσακτέου ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἀλφαθηταρίου. Καὶ ἐξήγησαν τὰς ἀναλόγους περιπτώσεις εἰς τὰς γλώσσας τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν περίπτωσιν τὸ μεσημέρι, τοῦ μεσημεριοῦ, τὸ τραπέζι, τοῦ τραπέζιοῦ κτλ. τὰ ὅποια λέγονται μὲν πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ κλίνονται εἰς τὸ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' εἶναι χυδαῖα καὶ ἄσεμνα καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀπαιδευτῶν στοιχεῖα, ἀνεκτὰ εἰς πτώσεις τινάς, μόνον ἐν τῷ Ἀλφαθηταρίῳ, ὑπόχρεα δὲ εἰς φθογγολογικὸν καὶ γραμματικὸν μεταπλασμὸν βαθμιαῖον, τὸ τραπέζιον, τὸ μεσημέριον, ἡ τράπεζα, ἡ μεσημβρία, ἐφ' ὅσον πλησιάζει ὁ μαθητὴς εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν πεπαιδευμένων. Τοῦ ἐξήγησα ἀκόμη, ὅτι «ἐν τῶν ὑψίστων τοῦ διδασκάλου καθηκόντων ὑπολαμβάνεται νά καθαίρῃ καὶ πλουτίσῃ τὴν γλῶσσαν τῶν μαθητῶν τοῦ καὶ ἀναβιδάξῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀτελοῦς διαλέκτου, ἧς τυγχάνουσι κατοχοί, εἰς τὴν κανονικὴν, τὴν πλουσίαν, τὴν ὑπὸ παντὸς ὅπου καθαρὰν γλῶσσαν, ἧς ποιοῦνται χρῆσιν αἱ μεμορφωμένοι τάξεις ἰδίᾳ ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ» (ἐκθ. σελ. 7). Καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν νά μοῦ δείξῃ τὴν καθαρτικὴν ταύτην ἐνέργειαν εἰς τὰ Γαλλικά, Ἀγγλικά, Γερμανικά καὶ Ἰταλικά ἀναγνωσματάρια, διὰ νά ἰδῶ τέλος πάντων ἐὰν τὸ

Γαλλικὸν ἢ Ἀγγλικὸν καθάρσιον ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπό-
τιζα ἐγὼ τοὺς μαθητάς μου ἐπὶ τριάκοντα ἔτη. Ἄνεζητήσαμεν ἐπι-
μόνως καὶ ἐπιπόνως παραδείγματα ἐγγύθεν ἢ πόρρωθεν ἀνάλογα.
Ἐλάβομεν δέκα πέντε λέξεις τυχαίως ἐξ ἑνὸς Γαλλικοῦ ἀλφαριθμη-
ταρίου, τὰς πρώτας τυχούσας εἰς ἐκάστην σελίδα λ. χ. feu, office,
douce, figue, guide, biche, juge, siège, même, malade, amie,
câlin, poule, saison, noyau· δέκα φράσεις ἐκ τῶν πρώτων διδα-
σκομένων εἰς τὰ μικρότατα νήπια λ. χ. Bébé a bu, Bébé a obéi, du
café fade, le juge a jugé jeudi, La biche a léché le chou.
Alice a joué la jolie mélodie. Je dîne à midi. Julie a lu une
page. Le serin dit sa petite chanson. Applique - toi à lire. (Jean
Bedel. Collection Enfantine. A. B., C., Librairie Armand Colin).
Εἰς τὰς φράσεις αὐτάς, ὅσον ἀπλαῖ καὶ ἄν εἶναι, ὑπάρχουν γραμματικά
καὶ συντακτικὰ φαινόμενα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς Γαλλικῆς
γλώσσης. Ἐζήτησα ἀπὸ τὸν γλωσσογνώστην φράσεις ἀπὸ ἄλλο
βιβλίον. Ἄνοιγει καὶ μοῦ ἐπιδεικνύει καὶ μοῦ ἀναγινώσκει. Une
dame timide. Va vite. Nicole a bu la limonade. Toute la foule
a suivi la route. La poule couve. René a écouté sa mère.
Honoré va à l'école. Il lira, il fera sa tâche, il sera loué. (Me-
thode Guyau. Livret I. et II. Paris. Armand Colin). Καὶ ἐνταῦθα
μοῦ εἶπεν, ὅτι ὑπάρχουν ἀνώμαλα ῥήματα, χρόνοι μέλλοντες, παρα-
κείμενοι κ.τ.τ. Ἐζήτησα συνεχῆς κείμενον καὶ ἀπὸ βιβλία, τὰ ὁποῖα
νὰ τονίζουσι ὅτι πρόκειται περὶ γλώσσης ἀπλῆς καὶ τεμάχια τὰ ὁποῖα
νὰ ὁμιλοῦν περὶ τῶν συνηθεστάτων τοῦ βίου πραγμάτων. Τότε μοῦ
ἤνοιξε τὸ βιβλίον τοῦ J. Carré. Le premier livre de langage et
de lecture, pour l'enseignement du Français *usuel*. Paris,
Arm. Colin. Ἄναγινώσκει σελ. 17. La porte. La porte de notre
classe a été faite avec des planches en bois qu'un menuisier
a assemblées; elle est entourée d'un chambranle, également
en bois, qui est solidement fixé au mur κ.τ.λ. καὶ ἀκόμη τοῦ
Ed. Rocherolles. Les secondes lectures enfantines σ. 14. Le
jardinier fait venir des pommes de terre, des carottes, des
asperges, des petits pois, des haricots, de la salade, des oignons,
des artichauts, de l'oseille, de la chicorée, du persil, de l'ail,
des échafotes, et du cerfeuil.

Τὸν ἠρώτησα, ἐὰν εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ τεμάχια, εἰς ὅλα τὰ βιβλία
ὑπάρχει μία λέξις, ἢ ὁποῖα εἰς ἀνωτέραν τάξιν νὰ ὑφίσταται μετα-
μόρφωσιν τινα ἀνάλογον πρὸς τοὺς ἑλληνικοὺς χαμαιλεοντισμοὺς, διὰ τὰ

γίνῃ σοβαρά, σεμνή, εὐγενής καὶ εὐπαιδευτος. Ὁ γλωσσογνώστης μοῦ ἀπήντησεν ὅχι. Ἠρώτησα, ἐὰν μεταβαίνων εἰς τι ξενοδοχεῖον τῶν Παρισίων καὶ ζητῶν τὰ ἀνωτέρω λαχανικά, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι δια-
 τυπωμένα φθογγολογικῶς καὶ γραμματικῶς κινδυνεύω νὰ εἶμαι ἀκα-
 τανόητος ἢ καταγέλαστος. Μοῦ ἀπήντησεν ὅχι. Τὸν ἠρώτησα ἂν θὰ
 ἠδυνάμην νὰ γράψω αὐτὰ εἰς ἐπιστολήν, εἰς σύγγραμμά τι, εἰς ἔργον
 ἐπιστημονικὸν χωρὶς νὰ θεωρηθῶ ἀγράμματος ἢ ρυπαρός. Μοῦ ἀπήν-
 τησεν. Βεβαίωτατα. Τὸν ἠρώτησα ἂν ὑπάρχη φθόγγος, λέξεις, τύπος,
 γραμματικὴ φράσις, σύνταξις τις εἰς ἅλα αὐτὰ τὰ τεμάχια καὶ εἰς
 ἅλα τὰ βιβλία, τὴν ὁποῖαν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ οἰοσδή-
 ποτε Γάλλος φιλόσοφος ἢ ποιητὴς ἢ ἀπλῶς ἄνθρωπος ὁμιλῶν ὅπου-
 δήποτε τῆς Γαλλίας χωρὶς νὰ θεωρηθῆ ἢ χυδαῖος ἢ κωμικός. Ὁ
 γλωσσογνώστης ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπορῶν μοῦ ἀπήντησεν,
 ὅχι. Ἀλλὰ τότε, φίλε μου τῷ εἶπον, τὸ Ἑλληνικὸν καθάρσιον μὲ τὸ
 Γαλλικὸν τοῦλάχιστον δὲν ὁμοιάζει. Κάτι ἄλλο θὰ συμβαίη. Ἄς ἴδω-
 μεν μήπως ὁμοιάζει μὲ τὸ Ἰταλικόν.

Καὶ ἐδῶ ἐζήτησα φράσεις καὶ ἀναγνώσματα κοινοτάτου περιεχο-
 μένου ἀπὸ ποικίλα βιβλία. Ἴδου τί εἶδομεν.

Φράσεις. Io amo i miei. Omino mio. La lana è utile. Là è
 lana. Lavora bene. Le rose e le viole sono odorose. Vidi due
 fanali. Mi sono ferito i piedi (El. Cappelli. Il primo libro del
 bambino. Firenze. Adriano Salani, editore).

Il mare è ampio. La memoria è un tesoro. Molti fiori sono
 odorosi. I soldati portano le armi. (Sillabario per le scuole popo-
 lari. Pubblicato dal prof. Giuuseppe Défant colla cooperatione
 dei maestri G. de Manincor, F. Mosna e L. Gonano. 1901.)

Ἴδου ἀναγνώσματα κοινοτάτου περιεχομένου. Tutte le cose che
 nascono dalla terra, alberi ed erbe, si dicono piante; vi sono
 piante legnose, come gli alberi; piante erbacee, come i cavoli;
 piante da fiori, come i rosai. — Nel giardino pubblico vi sono
 belle piante di giorgine, di rose, di fiordalisi et di margheri-
 tine, ma non è permesso di toccarle; perciò i bambini educati
 non le toccano. (Gaetano Sbrocchi, Sillabario e primo libro
 di lettura, compilato con metodo naturale oggettivo per gli
 alunni delle scuole elementari. Firenze. G. Barbéra, editore).

Ἴδου ποιημάτων. La gratitudine. Benedetta sia la mano, che
 si stende al poverello, che con tratto dolce e umano, lo sol-
 leva dal dolor.

Ἰδοῦ ἀναγνώσματα τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου διὰ δύο διαφόρους τάξεις χαρακτηριστικὰ τοῦ πῶς ἐννοεῖται ὁ λεξιλογικὸς καὶ συντακτικὸς πλουτισμὸς τοῦ μαθητοῦ παρ' ἐκείνοις καὶ πῶς δυστυχῶς ἐννοεῖται παρ' ἡμῖν.

1) Gli animali. La terra è popolata da una grandissima quantità di animali. Ne vedete nelle case, nei campi, nei boschi, nell'acqua e nell'aria. Gli animali che vivono sulla terra si chiamano terrestri, e quelle che vivono nell'acqua si chiamano acquatici.... Gli animali sono domestici quelle che vivono coll'uomo, come il cana, il bove, la vacca, il cavallo, il gatto. la capra, le galline, i piccioni e molti altri. (Giuseppe Défant. Primo libro di lettura σελ. 8).

2) Animali domestici e animali selvatici.

Nelle selve, nei campi, nei prati, entro la terra, in mezzo all'acqua, per l'aria, si muove e vive una infinita varietà di animali. Ve ne sono di grandi come la balena e l'elefante, e di piccoli come la mosca e la pulce, e ancora di piú piccoli.... Così, per esempio, animali domestici sono il bove, la vacca, l'asino, il cavallo, il montone, la pecora, la capra, il maiale, il cane, il gatto, il coniglio, il cammello e il dromedario. Tutti questi sono quadrupedi. Tra gli uccelli, detti anche pennuti o volatili, sono domestici il gallo e la gallina, il facchino, l'anatra, l'oca, il pavone, il piccione, le tortore. (Giuseppe Defant. Secondo libro di lettura σελ. 66).

Ἐπανέλαβα τὰς ἐρωτήσεις μου καὶ ἔλαβα τὰς αὐτὰς ἀπαντήσεις, ὅπως καὶ διὰ τὰ Γαλλικὰ βιβλία. Ἄλλ' ὁ ἐμπειρικὸς γλωσσόγνώστης καὶ διόλου παιδαγωγὸς μοῦ ἐπέστησε τὴν προσοχήν μου ἰδίᾳ εἰς τὰ δύο τελευταῖα ἰταλικά τεμάχια. Πρόκειται διὰ τὸ αὐτὸ θέμα, τὸ ὅποσον ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται εἰς δύο διαφόρους τάξεις. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποσον γίνεται ὁ πλουτισμὸς τῶν ἐννοιῶν τοῦ μαθητοῦ καὶ συναφῶς πρὸς τοῦτον ὁ πλουτισμὸς τοῦ λεξιλογίου, ἡ ποικιλία τῆς συντάξεως εἶναι προφανής. Προστίθενται νέα εἶδη εἰς τὰς ἐννοίας τῶν καταικιδίων ζώων, προστίθενται αἱ νέα ἐννοιαὶ τετραπόδου καὶ πτηνοῦ, προστίθεται ἡ διάκρισις μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων καὶ τέλος, πλὴν ἄλλων, ἡ ἀπλουστερά σύνταξις nelle case, nei campi.... nell'acqua e nell'aria γίνεται ποικιλωτέρα entro la terra, in mezzo all'acqua, per l'aria. Ἐν τούτοις παρατηρήσατε, ὅτι ὁ πλουτισμὸς οὗτος γίνεται μέσα εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν γλωσσικὸν τύπον. Δὲν

ἀχρηστεύεται τίποτε ἀπὸ τὰ προηγούμενα, δὲν θεωρεῖται χυδαῖον καὶ ἀπόβλητον, δὲν ἀλλάζει τύπον καμῖα λέξις διὰ τὰ ἐξευγενισθῆ, δὲν προστίθενται λέξεις μὲ λατινικὰς καταλήξεις διὰ τὰ πλησιάζουσιν τὸν μαθητὴν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐκκλησίας λ.χ. Ἡ ἐξύφωσις τοῦ μαθητοῦ εἶναι ἐξύφωσις διανοητική, ἐμπράγματος, ὄχι μορφολογική, τυπική, ἀφ' οὗ ὅλα τὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης παραμένουν. Αὐτὰ μοῦ ἔλεγεν ὁ κ. Ἰρβος καὶ ἐγὼ τὸν παρηκολούθουν ἐμβρόντητος. Διὰ μίαν στιγμὴν μάλιστα, χωρὶς δῆθεν τὰ φαίνωμαι, ὅτι τὸ κάμνω ἐπίτηδες ἤρχισα τὰ ἀναγινώσκω ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τῆς Ἐκθέσεως τὰ ὀνόματα καὶ τοὺς τίτλους τῶν συντακτῶν τῆς Ὑποθέτω, ὅτι ἀντελήφθη, τί ἤθελον τὰ τῷ ὑποδείξω μὲ τοῦτο. Διότι αἰφνιδίως καὶ ἄνευ τινὸς εἰρμῶ μὲ τὰ προηγούμενα εἶπε: « Πᾶν ὅτι λάμπει δὲν εἶναι χρυσοῦς ». Ἐννοεῖ, ὅτι καὶ ὁ λευκοσίδηρος λάμπει, εἶπον ἐγὼ κατὰ νοῦν.

Ὅστε καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲν εὗρομεν καθαρτικὰ ἀναγνώσματα κατὰ τὴν ἐλληνικὴν συνταγὴν, κ. Ἰρβε. Δὲν ἐξετάζομεν καὶ τὰ Γερμανικά;

Καθ' ὃν χρόνον ἐξεφυλλίζαμεν τὰ ὠραιότατα τυπωμένα βιβλία μὲ τὰς λαμπρὰς χρωματιστὰς εἰκόνας, τὰς ἀποπνεούσας εὐθυμίαν καὶ χαρὰν ἔρριπτον ζηλότυπον βλέμμα εἰς αὐτά, ἀλλὰ παρηγορούμην, ὅτι ὅπωςδῆποτε καὶ τὸ ἀλφαθητάρ: μὲ τὸν Ἥλιον, ἂν ἐξετυπώνετο μὲ χρωματιστὰς εἰκόνας, δὲν θὰ ὑστέρει.

Ἐξήτησα κατὰ πρῶτον μίαν σειρὰν προτύπων λέξεων ἀλφαθηταρίου. Ἰδοὺ αὐταί: Hut, Ast, Dach, Fisch, Tisch, Nest, Ofen, Rad, Wage, Leiter, Haus, Geige, Maus, Esel, Bürste, Säge, Stiefel, Schere, Jäger, Fuss, Vogel, Kasten, Leuchter, Bäume, Peitsche, Zange, Uhr, Beere, Hammer, Zimmer. Αἱ λέξεις εἶναι τῆς κοινοτάτης χρήσεως καὶ ἂν ὅμως ἐπρόκειτο τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐκφραζόμενον πρᾶγμα τὰ ἀναφέρῃ καὶ ὁ φιλόσοφος Κάντιος εἰς τὴν Κριτικὴν τοῦ καθαροῦ λόγου, εἰς οὐδεμίαν μεταμόρφωσιν θὰ τὰς ὑπέβαλε διὰ τὰ προσῶση εἰς αὐτὰς σεμνότητα καὶ σπουδαιότητα, ὅπως θὰ ἔπραττεν ὁ συνάδελφός του κ. Ἐξαρχόπουλος μεταμφιέζων τὸ πόδι εἰς πόδες διὰ τὰ προσῶση σπουδαιότητα εἰς ἑαυτὸν.

Ἰδοὺ ἐν μικρὸν διηγημάτιον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀλφαθητάριον:

Wettstreit. Der Kukuk und der Esel, die hatten grossen Streit, wer wohl am besten sänge zur schönen Maienzeit. Der Kukuk sprach « Das kann ich! » und hub gleich an zu schreien. « Ich aber kann es besser » fiel gleich der Esel ein.

Das klang so schön und lieblich, so schön von fern und nah, sie sangen alle beide «kuku, kuku, ia! ia! (Lesebuch für allgemeine Volksschulen. Erster Teil, Fibel von J. Vogl und Fr. Branky, Wien, 1903 σ. 78). "Όταν μου μετέφρασεν ὁ κ. Ἴρβος τὸ διηγημάτιον καὶ ἔταν εἰς ἕτερον Ἀλφαθητάριον (Meine Muttersprache, Fibel von Wil. Bangert, Frankfurt, 1913 σελ. 3, 6, 11 κτλ.) εἶδον εἰς ὠραίας χρωματιστάς εἰκόνας ὄνον λακτίζοντα καὶ παιδιά γελῶντα πέριξ του καὶ ποντικούς εἰς τρύπια ὑποδήματα, καὶ εὐθύμους ἄνδρας κιθαρίζοντας καὶ πίνοντας ὀνον παρά τι φρέαρ, ἔφαντάσθην ταυτοχρόνως ὡς ὄπτασίαν τὴν περίφημον ἐπιτροπείαν μὲ τῆς σεμινοτύφου ὑποκρισίας τὰ ὀμματουάγια κραυγάζουσιν: «Μὲ ὀγκανισμούς λοιπὸν καὶ λακτίσματα ὄνων καὶ μὲ μεθύσων εἰκόνας καὶ μὲ ποντικῶν παιγνίδια θὰ φρονηματίσωμεν τὴν ἑλληνίδα νεότητα;» "Όντως πόσον ὀλιγώτερον ἡμῶν προωδευμένοι εἶναι καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οἱ Γερμανοί! Θὰ ἐπρότεινα νὰ τοὺς στείλωμεν ὡς φιλοδῶρημα τὴν ἐπιτροπείαν καὶ ἐκεῖ, διὰ νὰ διαφωτίσῃ τὸν Γερμανικὸν λαὸν διὰ τὰς σκοτίους ἐκχυδαίστικὰς προθέσεις τῶν παιδαγωγῶν τῆς.

Ναί, φίλτατε γλωσσογνώστα! Ἀλλὰ μήπως εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις γίνεται καμμία καθαρτικὴ ἐνέργεια εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶδομεν εἰς τὸ Ἀλφαθητάριον; Μήπως καὶ ἐκεῖ καμμία λέξις ἐπιθέτει ὑψηλὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ νὰ γίνῃ σεμινοτέρα; Μήπως ἡ ὑψηλὴ Γερμανικὴ λογοτεχνία μεταμφιέζει τὰς λέξεις, ὅπως ἡμεῖς τὴν μύτην εἰς ρίνα διὰ νὰ τῆς δώσωμεν τὸ δικαίωμα νὰ φιγουράρῃ εἰς τὸ πρόσωπον σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου; Τότε ὁ κ. Ἴρβος μου παρέθηκεν ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν τῆς ἀνωτάτης τάξεως πεζογράφημα τοῦ Goethe. *Mein Vaterhaus*. Meines Vaters Mutter lebte in einem grossen Zimmer hinten hinaus, unmittelbar an der Hausflur. Gewöhnlich hielten wir uns in allen unsern Freistunden zur Grossmutter, in deren geräumigem Wohnzimmer wir hinlänglich Platz zu unsern Spielen fanden. Sie wusste uns mit allerlei Kleinigkeiten und mit allerlei guten Bissen zu erquicken. An einem Weihnachtsabende jedoch setzte sie allen ihren Wohlthaten die Krone auf, indem sie uns ein Puppenspiel vorstellen liess und so in dem alten Hause eine neue Welt schuf.

— Γαβριήλ, καὶ ἐδῶ ἀποτυχία. Ἡ μεγαλοφυῆς καθαρτικὴ δεξιότητεχνία τῆς πανσόφου ἐπιτροπείας δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς Γερμανίαν.

Αἱ λέξεις δὲν μασκαρεύονται ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, ὡς ταπεινοὶ ἦθο-
ποιοὶ μεταβλλόμενοι εἰς ἡγεμόνας διὰ τῆς περιβολῆς χρυσοχαρτί-
νων στολῶν. Ἡ γλωσσικὴ μασκαράτα παραμένει ἀκόμῃ ἐλληνικὸν
προνόμιον».

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν μήπως συμβαίνει τίποτε τοιοῦτον εἰς τὴν Ἄγ-
λιαν. Ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴ εἶναι ὅπως δῆποτε πεπολιτισμένον ἔθνος.
Διότι, ὅπως πηγαίνουν τὰ πράγματα, ἄρχιζω νὰ φοβοῦμαι μήπως
ἡ ἐπιτροπὴ ἔννοεῖ πεπολιτισμένα ἔθνη. εἰς ἃ πάντα συμβαίνει ὅτι καὶ
εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοὺς Ἰνδοὺς, τοὺς Κινέζους, τοὺς Ἀραβας, τοὺς
Τούρκους, τοὺς Ἀβυσηνοὺς κτλ. Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν.

Ἀπὸ ἔλα τὰ ἀναγνωστικά, τὰ ὅποια εἶδα — ἐχάρησαν οἱ ὀφθαλ-
μοί μου καὶ ἐνετρώφησαν, ὅπως θὰ ἐνετρώφα νεαρὰ κυρία εἰς τὴν
προθήκην κοσμηματοπώλου τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ — τὰ Ἀγγλικά καὶ
Ἀμερικανικά μου ἐφάνησαν τὰ εὐγενικώτερα καὶ τὰ ποιητικώτερα
μολονότι ἔλα ἦσαν πραγματογνωστικά καὶ ἔβρισθον ἀπὸ πληροφορίας
περὶ τῶν κοινοτάτων τοῦ βίου πραγμάτων. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἰδαι-
τέρως ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ κάθε ἠθικολογικὴ τάσις καὶ προεξῆρχε ἡ
παρατηρητικότης. Αὐτὰ τὰ βιβλία ἦσαν διὰ τὸν μαθητὴν ἀποκαλύ-
ψεις τοῦ γύρω μας ἀπλοῦ, ἀλλὰ τόσοσ ὠραίου κόσμου.

Ἀπέπνεον, ἴσως δι' αὐτό, εὐγένειαν καὶ ποιήσιν. Αἱ εἰκόνες τῶν
εἶναι ἴσως αἱ ὠραιότεραι ποὺ εἶδον εἰς βιβλίον. Ἄλλ' ἄς μὴ παρασύ-
ρωμαι ἀπὸ τοιαῦτα. Ἄς ἐπανέλθω εἰς τὰς σοβαρὰς ἀσχολίας τῶν
ἐλλήνων παιδαγωγῶν.

Ἴδου ἀποσπάσματα ἐκ τοιούτων βιβλίων.

(Baldwin's Readers, First Year σ. 21). Do you see this bird?
It is a little red bird. It has a nest in a big tree. Some of the
children saw the bird. They saw the nest in the tree. Show me
the nest. It is under some leaves. Can you tell me what is
in the nest?

Ἴδου καὶ ἕτερον ἐκ τῆς σελ. 71.—One day in spring the warm
rain came. It came to the house where the flowers were asleep.
It said. — Tap, tap, tap, tap! Wake up, pretty flowers, wake
up! Wake up, Violet, wake up, Snowdrop! do not sleep so long.
Tap, tap, tap, tap!

The flowers heard the rain. Little Snowdrop peeped out.
She said. Good morning, friend rain! Good morning, warm
Wind. Then all the flowers came out. They said. — Thank
you, kind Rain. Thank you for your tap, tap, tap, tap!

Ἐ! λοιπὸν φίλτατε κ. Ἴρβε, εἰπέ μας τί θὰ μετεβάλλετο ἀπὸ τὰς λέξεις, τοὺς φθόγγους, τοὺς γραμματικούς τύπους, ἔάν ἐπρόκειτο οἰανδήποτε ἀπὸ τὰς ἐννοίας αὐτὰς νὰ ἐκφράσῃ ὁ σοβαρώτερος ἄγγλος κουάκερος; Ὁ Λόυδ Τζῶρτζ ἀγορεύων εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων θὰ εἶχεν ἀνάγκην ἄρα γε νὰ μεταμφέσῃ τὰς λέξεις αὐτὰς, ἂν τοῦ ἐχρειάζοντο, διὰ νὰ μὴν εἶναι χυδαῖος καὶ ἀνάξιος νὰ πρωθυπουργεύῃ τῆς Ἀγγλίας; Οὔτε εἰς τὴν Ἀγγλίαν λοιπὸν καθαρμός; Ἀλλὰ τότε; Ἄ διάβολε! Τί συμβαίνει;

Καὶ συμβαίνει. Καὶ δι' αὐτὸ ἔχω μίαν ἀπορίαν βασικὴν. Διαφώτισόν με. Τὰ βιβλία τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἀγνοοῦν τὸ νεοελληνικὸν καθαρτήριο. Πολὺ καλὰ. Ἀλλ' ἄρα γε δταν ἔρχονται εἰς τὸ σχολεῖον οἱ Ἀγγλόπαιδες, οἱ Γαλλόπαιδες, οἱ Γερμανόπαιδες, οἱ Ἰταλόπαιδες ὁμιλοῦν ὅπως ἀκριβῶς τὰ βιβλία; Δὲν ὑπάρχει καμία διαφορὰ μεταξὺ τῆς μητρικῆς τῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς τῶν γλώσσης; Ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος.

Πολλὰ ζητεῖς ἀπὸ ἐμέ, κύριε διδάσκαλε. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι σχετικῶς ἀπλοῦν. Βέβαια διὰ πολλὰ, πλείεστα Γαλλόπαιδα, Ἀγγλόπαιδα, Γερμανόπαιδα καὶ Ἰταλόπαιδα δὲν ὑπάρχει σχεδὸν καμία διαφορὰ. Δι' ἄλλα ὅμως ὑπάρχει, ἀλλὰ ξεύρεις ποῖα ἀκριβῶς; Διὰ νὰ σοῦ γίνῃ σαφὲς τὸ πρᾶγμα κάμε τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ «Ἀλφαθηγάρι μὲ τὸν Ἥλιο» καὶ τὰ «Ψηλὰ Βουνὰ» ποῦ μοῦ ἔδειξες εἶναι τὰ κανονικὰ Ἀναγνώστικα τῶν ἐλληνοπαίδων καὶ ἡ γλώσσά τῶν ἢ μόνη κοινὴ καὶ ἀνεγνωρισμένη. Τότε πολλαὶ πολλαὶ χιλιάδες ἐλληνοπαίδων δὲν θὰ εὐρίσκουν καμίαν ἀπολύτως διαφορὰν εἰς τὸ βιβλίον ἀπὸ τὴν γλώσσαν, ποῦ ὁμιλοῦν. Ἀλλὰ ὅμως, τῶν ὁποίων ἡ προφορὰ διαφέρει λ. χ. τὰ παιδιὰ τῆς Ἀκαρνανίας θὰ εὐρίσκουν τὰς λέξεις εἰς τὸ βιβλίον ὄχι συγκεκομμένας; ἀλλὰ πλήρεις, ὄχι β'νὸ ἀλλὰ βουνό, ὄχι βόδ' ἀλλὰ βόδι καὶ ὀλίγας λέξεις τοῦ ἰδιώματός τῶν θὰ τὰς εὐρίσκουν μὲ τὸν κοινὸν πανελληνιον τύπον. Ἀλλὰ πάλιν λ. χ. τὰ παιδιὰ τῆς Κύπρου ἢ τῆς Κρήτης θὰ εὐρίσκουν μεγαλειτέρας διαφοράς, ὄχι τόσον ὅμως εἰς τὴν γραμματικὴν, ὅσον εἰς τὰς λέξεις καὶ τὴν προφορὰν καὶ ἄλλα πάλιν, ὅπως τὰ παιδιὰ τῆς Τσακωνίας θὰ εὐρίσκουν μίαν ἄλλην γλώσσαν, ἀλλὰ γλώσσαν ζωντανὴν καὶ ὁμιλουμένην καὶ ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄλλους Ἑλληνας. Αὐτὴ εἶναι ἡ διγλωσσία τῶν πεπολιτισμένων λαῶν καὶ τοιαύτη θὰ ὑπάρχῃ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, δταν θὰ ἐπικρατήσῃ ἡ δημοτικὴ γλώσσα, ὡς κοινὴ. Τότε θὰ συμβαίη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἀληθῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν. Ἐν ᾧ τώρα ἡ διγλωσσία ὑπάρχει εἰς αὐτὴν

τὴν ἐθνικὴν σας γλώσσαν. Διότι δὲν ἔχετε μίαν ἀλλὰ δύο. Ἐχετε μίαν ἐθνικὴν ζωντανὴν καὶ μίαν τεχνητὴν. Σεῖς δὲν ἔχετε τὴν φυσιολογικὴν διγλωσσίαν περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν καὶ οἱ ξένοι γνωσσολόγοι, ἀλλὰ διγλωσσίαν παθολογικὴν συναντωμένην εἰς τοὺς ἀνατολικούς καὶ καθυστερουμένους λαούς. Ἡ σύγχυσις τῆς γερμανικῆς λ.χ. διγλωσσίας μὲ τὴν ἰδικὴν σας ὁμοιάζει πολὺ μὲ ταχυδακτυλογραφίαν. Αὐτὰ ἀντελήφθη μόνων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀρκετὰ τώρα ἔτη.

— Κύριε Ἴρβε! Εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα τόσον καθαρὸν; Ἄδύνατον! Καὶ ἂν παραδεχθῶ, ὅτι περὶ τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων ἠμπορεῖ ἢ πρόληψις νὰ τυφλώσῃ σοφοῦς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἢ πρόληψις τοὺς τυφλώνει καὶ διὰ τὰ ξένα πράγματα; Πρόκειται περὶ πλάνης ἢ περὶ ψεύδους; Σεῖς τί φορονεῖτε κ. Ἴρβε;

— Εἶμαι ἀκατάλληλος νὰ ἀποφανθῶ περὶ τούτου. Σεῖς γνωρίζετε καλύτερον τοὺς συμπατριώτας σας.

ΝΑ ΚΑΟΥΝ! ΝΑ ΚΑΟΥΝ!

Θλιβερὸς ὁ γυρισμὸς ἀπὸ μίαν τοιαύτην περιπέτειαν. Ἐγὼ ἄλλως τε δὲν εἶμαι συνηθισμένος εἰς τοιοῦτου εἶδους συγκινήσεις. Πρὸς τί νὰ συγχίζεται κανεὶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ἐχω μέγαν σεβασμὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, οἱ ὅποιοι αὐτοτιτλοφοροῦνται ἱεροφάνται τῆς ἐπιστήμης. Τοὺς φαντάζομαι, ὡς ἱερεῖς πράγματι, κρατοῦντας μὲ θεῖον ρίγος τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Ἡ τωρινὴ μου ψυχικὴ κατάστασις ὁμοιάζει μὲ τὴν κατάστασιν ἀνθρώπου ἀνακαλύψαντος θαυματογόνον σπόγγον ὀπισθεν τῆς εἰκόνας ἁγίου. Λαμβανομένων δὲ ὑπ' ὄψιν πολλῶν ἐλαφρυντικῶν περιπτώσεων, ἢ μικροτέρα δι' αὐτοὺς ποιηθῆ ἦτο, νομίζω, νὰ μὴ τοῖς ἐπιτραπῆ νὰ διδάσκουν ἀπὸ τῶν καθεδρῶν των περὶ τῶν ξένων τοῦλάχιστον πραγμάτων πρὶν ἢ μαθητεύσουν παρὰ τῆ κ. Ἴρβε καὶ ὑποστοῦν εὐδόκιμον ἐνώπιον αὐτοῦ δοκιμασίαν.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν θὰ φανῆ ἴσως παράδοξον, ὅτι μὲ τὴν «Ἐπιτροπεῖαν τὴν διορισθεῖσαν πρὸς ἐξέτασιν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας τῶν δημοτικῶν σχολείων» συμφωνῶ ἀπολύτως ὡς πρὸς ἓν σημείον, δηλονότι τὸ σμπέρασμα νὰ καοῦν τὰ μαλλιάρια βιβλία καὶ νὰ ἐπανέλθουν εἰς χρῆσιν ὅλα τὰ πρὸ τοῦ 1917 ἐγχειθέντα. Δὲν ἠξεύρω ἂν θέτουν κανένα ὄριον πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἄν φθάσουν ἕως τὰ 1895 νομίζω ὅτι εἰς τὴν κασέλαν μου θὰ εὐρίσκωνται ἐπάνω ἀπὸ διακόσια ἐγκεκριμένα ἀναγνωστικά διὰ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἴδου θη-

σαυρός ἀληθής διὰ τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου! Τὰ μαλλιαρὰ νὰ καοῦν! Σύμφωνοι, σύμφωνοι. Διατί ὄχι;

Δὲν ἤξεύρω ἂν ἀπὸ ἄλλους θὰ κριθοῦν ἐπαρκεῖς οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους παραθέτει ἡ Ἐπιτροπεὶα διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς, ἀλλὰ δι' ἐμὲ ὑπάρχει ἕνας λόγος πολὺ σπουδαιότερος. Πρέπει νὰ καοῦν τὰ μαλλιαρὰ βιβλία, ὡς ἔργα τοῦ διαβόλου, διότι ἐξεμυάλισαν ἐμένα τὸν Γαβριήλ, γέροντα διδάσκαλον, σῶφρονα καὶ νηφάλιον, πιστὸν εἰς τὰ πατροπαράδοτα, ἐπὶ τριακονταετιᾶν οὐδέποτε διανοηθέντα νὰ δυσπιστήσω εἰς τὰ λεγόμενα τῶν διδασκάλων μου καὶ διδασκάλων τοῦ Γένους.

Πρέπει νὰ καοῦν, διότι εἶναι ὅτι ὁ καθρέπτης διὰ τὸ πρόσωπον γεροντοκόρης, ἢ ὁποῖα ἐλησμόνησε νὰ κοιτάξῃ εἰς αὐτὸν ἐπὶ μακρὰ ἔτη.

Πρέπει νὰ καοῦν, διότι κατέστρεψαν τὴν ἀφελῆ μου πίστιν, καὶ μοῦ ἐγέννησαν πόθους καὶ ὄνειρα. Κἄποτε εἶδα εἰς τὸ θέατρον, παρασυρθεὶς ἀπὸ νεαρὸν συνάδελφον, τὸν Φάουστ. Ἐ! λοιπὸν οἱ μαλλιαροὶ εἶναι οἱ Μεριστοφελεῖς τοῦ ἐλληνικοῦ Φάουστ. Μᾶς ἐξυπνοῦν τὸν πόθον τῆς φυλετικῆς ἀνανεώσεως. Δυστυχία μας, ἔαν τοὺς πιστεύσωμεν. Πρέπει τὰ μαλλιαρὰ βιβλία νὰ καοῦν!

ΑΝ ΘΕΛΗΣ ΜΗΛΟΝ ΕΠΑΡΕ, ΘΕΛΕΙΣ ΚΥΔΩΝΙΝ ΛΑΒΕ.

Ἐν τούτοις κινδυνεύω μὲ τὴν γεροντικὴν μου φλυαρίαν νὰ λησμονήσω τὴν ἀρχικὴν μου πρόθεσιν.

Ἦνοιξα τὴν κασέλαν. Τὰ βιβλία εἶναι ἐδῶ. Δὲν θέλω νὰ προκαταλάβω κανένα. Ὁ σκοπός μου εἶναι νὰ διαρωτισθῇ ἡ Κοινωνία. Θὰ τῆς δώσω πρῶτον δείγματα ἀπὸ τ' ἀλφαθητάρια. Τὰ καλύτερα τῆς καθαρουσύσης ἀπὸ τοῦ 1895 καὶ ἐξῆς καὶ ἀπὸ τὰ μόνα τῆς Δημοτικῆς. Ἐπειτα θὰ ἔλθουν μὲ τὴν σειρὰν τῶν τὰ ἄλλα.

Καὶ ἡ κοινωνία θὰ κρίνῃ καὶ θὰ δικάσῃ.

Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ συμφωνήσῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὸ νὰ καοῦν τὰ μαλλιαρὰ βιβλία. Ἐὰν δὲν ἐπέισθη ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Ὑπουργείου καὶ τὰ ἰδικὰ μου, ἀσφαλῶς θὰ πεισθῇ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κειμένων. Ὑπόσχομαι κατὰ τὴν ἔθνοσωτήριον ἐκείνην ἡμέραν νὰ ὑποδαυίζω τὴν πυρὰν διὰ τῆς ράβδου μου. Ἐχει καὶ αὐτὴ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς μαλλιαροὺς, διότι τὴν ἐπεβουλεύθησαν καὶ ἠθέλησαν νὰ τὴν καταργήσουν. Δὲν πιστεύω νὰ καῆ ὑποδαυιζούσα τὸ πῦρ τοῦτο, τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. Θὰ ἤμην πολὺ περίεργος νὰ ἴδω τι

θά συμδῆ. Ἡ βράβδος μου θά κατισχύσῃ τοῦ δλοκαυτώματος ἢ θά
καττραγῶθῃ ὑπὸ τοῦ πυρός τούτου; Ἄλλὰ πιστεύω μᾶλλον εἰς τὴν
ἀθανασίαν τῆς βράβδου μου. Εἶναι καμωμένη ἀπὸ ξύλον ἀπελέκητον.
Νομίζω, ὅτι ἐπὶ εἴκοσι αἰῶνας τώρα καταδυναστεύει τὴν ἑλληνικὴν
φυγὴν. Εἶναι ὄντως ἀθάνατος! Καὶ τώρα ἄς ἐντρυφήσωμεν εἰς τοὺς
θησαυροὺς τῶν Ἀναγνωστικῶν. Ἄν θέλῃς μῆλον ἔπαρε, ἑλληνόπουλο
δυστυχισμένο, θέλεις κυδῶνιν λάβε!

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΜΕΡΟΣ Α .

Α .

*Τί λέξεις και τί έννοιαι
ὀπεχρεώνοντο νά μάθουν τὰ παιδιά μας
εἰς ἡλικίαν ἕξ ἐτῶν .*

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

1. Χ. Παπαμάρκος* .

Τὰ περίφημα ἴα και φά .

ἴα .

φά, ἴα, φά .

ῶρα, ἴα, φά, ῶρα .

ῶτα, ῶρα, τὰ ἴα, τὰ ῶτα .

φῶτα, ῶρα, ῶτα, τὰ ἴα, τὰ φῶτα .

γάτα, ῶρα, ῶτα, τὰ ἴα, τὰ φῶτα .

μῆλα μιὰ μωρὰ τίμα τιμῶ μιὰ γάτα, τίμα ὄλα τὰ καλά .

πέπερι, ἰτέα, ζίζυφα, κιθάρα, πίτυρα, σιωπῶ, τιμωρῶ,
κιθάρα καλή, ζίζυφα κακά, φυτά, ἡ μηλέα, ἡ ἰτέα .

νέος ἄξιος, ἅγιος ὁ θεός, ζῶα ὁ ταῶς, ὁ ξιφίας .

ῶφισ, πόλις, σελις, σανίς, δάμαλις .

τὸ βῶδιον λέγεται και βοῦς .

ὁ σκόμβρος εἶναι ἰχθύς .

ὁ καθρέπτης λέγεται και κάτοπτρον .

* Ἄνθος τὸ γαρούφαλον . Ὀπώρα τὸ ροδάκινον . Ζῶα τὸ
μυρμήκιον, ἡ καρδερίνα, ἡ ἡμίονος . Αἱ ὄρνιαθες κακκάζου-
σιν . Οἱ χοῖροι ὕτζουσιν . Τὰ χοιρίδια κοτζουσιν . Οἱ ὄφεις
ἰύτζουσιν . Οἱ νεοσσοὶ τιτζουσι και πιπτζουσιν . Οἱ ἄνεμοι

* *Χαρισίον Παπαμάρκου*, Ἑλληνικόν Ἀλφαβητάριον ἐγκριθέν ἐν τῷ δια-
γωνισμῷ τῶν διδακτικῶν βιβλίων διὰ τὴν πενταετίαν 1908-1911, μέρος Α'. Κολ-
λάρος 1918 .

συρίζουσιν. Ὁ Ἰούνιος καὶ ὁ Ἰούλιος εἶναι μῆνες. Τὸ τίμιον παιδίον λέγει τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ τέττιγες τερετίζουσιν. Οἱ πέρδικες κακκαβίζουσι καὶ τιτυθίζουσι. Τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν κελарύζουσιν.

Οἱ στρατιῶται φοροῦσιν ἐνδύματα στρατιωτικά. Οἱ στρατιῶται ἔχουσιν ἔπλα καὶ ξίφη. Οἱ στρατιῶται νικῶσιν εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν εἶνε ἀνδρεῖοι, εὐσεβεῖς καὶ εὐπειθεῖς.

Κονδυλομάχαιρον.... μολυβδοκόνδυλον.... δημοδιδάσκαλος γλυκοχαράγματα συναναστρέφομαι στρογγυλοπρόσωπος γραμματοδιδάσκαλος.... γραμματοδιδασκαλεῖον καπνοδοχοκαθαριστῆς ἀλφαθηταριογράφος ἀναγνωσματοριογράφος.

2. Π. Π. Οἰκονόμος*.

Ὁ Ὠριγένης καὶ ἡ Ὠρεΐθνια ποῦ ἔφαγαν δια τὰ ρεβίθια.

ἴα.

ὕς, ἴς, ἄς.

μῦς, ἴα, μία, ἅμα, μαμᾶ, μιᾶς, μαμᾶς, ὕμας.

τίμα τὰ ἴα, τὰ μάτια, ἄτιμα, τίμα, ταμίαις, ὕς, μῦς.

παπᾶ, πιπί, παπί, ἴα, ἄπια, πάπια, τὰ παπῖα, τὰ ἴα,

τὰ μάτια, μία πάπια, μιᾶς πάπιας.

τὰ ἀκάτια, τὰ κύματα, μιᾶς πάπιας τὰ κακὰ παπῖα,

κίκι, τὰς κακὰς πάπιας.

δρῦς, δράξ, βλάξ, πλάξ, κλών, φρήν, κνίψ, σφήξ, φλόξ, φλέψ, θρίξ, χθές, τρύξ, πτήσω, στρόφιγξ, χατζής, τέτζερης.

αἱ γλαῦκες φωνάζουν κουκουνιάου· ὁ ἀρχὴν τοῦ βόδς εἶναι ἰσχυρός.

* Π. Οἰκονόμου, Ἑλληνικὸν Ἀλφαθητάριον, τεύχ. Α', ἐγκριθὲν ἐπὶ πανταστίαν. Σιδερός 1915.

ἤρξεν ἡ πύκη καὶ ἡ λεύκη, ἤρχετο ὁ ἱερεὺς, ἠτύχη-
σεν ἡ πόλις, ἠφράνθη ὁ πατήρ, ἠστόχησεν ὁ σκοπευτής,
ἔξηυτελίσθη ὁ μέθυσο.

ἠδοκίμησεν, ἔξηυμενίσθη, ὁ διδάσκαλος ἠδοκίμησεν, ὁ
βασιλεὺς ἔξηυμενίσθη, ἡ χώρα ἠδοκίμησεν.

ἄιδιος ἐλάτινος ἄινος λαϊκὸς ἀρχαϊκὸς ἄυπνος ἄυλος
ἄυδρος δυϊκὸς υἱικὸς.

εἶδεν αὐτὰ νὰ κινῶνται.

Τάρας, Ζεῦξις, Ὑόρκη, Ὑφους, Φωφίς, Φαμμαθοῦς,
᾽Ωλιάρος, ᾽Ωλενος, ᾽Ωξος, Φαμμήνιτος, Ψιχόμαχος, Ὑάμ-
πολις, Ὑπερμνήστρα, Ὑπερίων.

ἡ Τελέσιλλα, ὁ Ὑφικράτης.... ὁ ᾽Ωριγένης καὶ ἡ ᾽Ωρεί-
θια, ἔφαγαν ὄλα τὰ ρεβίθια, ποῦ εἶχε τὸ ζεμπίλι καὶ θέλουν
καὶ ἄλλα οἱ φίλοι.

3. Μ. Σακελλαρόπουλος*.

Ὁ θρίδαξ καὶ τὸ πορτογάλιον.

ἴα.

ὠά, ἴα, ὠά.

ὠτα, τατα, τιτι, τὰ ἴα, τὰ ὠά, τὰ ὠτα, τὰ ὠτία.

νῶτα, τὰ ὠτα, τὰ νῶτα.

ὠρα, ρινία, ἀρτία, ἀρνία, τὰ ἴα, τώρα.

δῶρα, δίδω, δῶρα, τὰ ὠά, τὰ νῶτα, τὰ ἴδια δῶρα.

ῥάξ, ῥεμβάζω, ῥωγμή, ῥώξ.

ἔνταλμα, πορτογάλιον, παρρησία, κώνωπες, μύωπες, ἔχω
πέντε πορτογαλέας.

* Μ. Σακελλαροπούλου, ᾽Αλφαθητάριον, τευχ. Α', ἐγκριθέν διὰ μίαν πεν-
ταετίαν. Σαλίθερος 1919.

ρυθμός, ζωή μαλθακή, νάρκη, τὸ ὄναρ, ὁ πένης, ξαντόν.
 πάνθηρ, θύρσος, κερκίς, κύμβαλον, γαρδέλι, φάσσα, ὁ ψάρ.
 φάμμος, ψέλλιον, δάς, δαλματός, συγκαθίζω, σάγμα.
 ρύγγος, ῥόγγος, κνίδη, κνώδαλον, βρῶμα, θλάσις, θριδαξ,
 τμήσις, γλίνη, χλαμίς.

αὐτὸ τὸ παιδί ἠῤῥησε πολὺ.

σκνίψ, ἄσθημα, ἰσθμός, ἰσχύς, πλάστιγξ, φλέψ, σφήξ,
 σκνίψ, σφύγξ, στρίγξ, σφιγκτήρ
 στρόφιγξ, ἀγχίνοια, φόρμιγξ, θρίξ, φλέγμα, τζαμί, τσίτσα,
 ταραντζα, τσούζει, οἱ γκριγινιάριδες.

4. Μ. Βρατσάνος*.

Ἵδιον θὰ εἶπη χοιρίδιον ἔως θὰ εἶπη εὐγενής.

ἴον, νινί, ὄνον.

ὄνι, ὄνιον, σῦς, ὁ σῦς, σύ, σός, ὄσος, ὄνος, ὁ ὄνος.

ῥίς, ἡ ῥίς, ῥίς, ἴρις, ὄρος.

τυρός, ὁ τυρός, τυρί, τὸ τυρί, τόνος, ὁ τόνος, νότος,
 ὁ νότος, σίτος, ὁ σίτος.

πῦρ, τὸ πῦρ, ποτόν, τὸ ποτόν, πόνος, ὁ πόνος, τόπος,
 ὁ τόπος.

αἶξ, αἰ αἶγες, εἰκών, ἔχασα δύο διώβολα.

ἡ ἀλογόμυια, καθαρᾶ τῆ καθαρᾶ, ἡμέρα τῆ ἡμέρα,
 κήπη, χύνε ὕδωρ τῆ αὐλή, ἐν τῇ κήπη εἶναι ὕδωρ.

τὸ ναῖδιον.... ἴδιον θὰ εἶπη χοιρίδιον, γουρουνάκι.

ἡ ψυχὴ εἶναι ἄυλος, ἔως θὰ εἶπη εὐγενής.

τὸ ἰγδίον, ἡ ὑσπληξ, Ψωφίς, Ψυττάλεια, Ὁλιάρος,

Ἡ Κῶς εἶναι πατρις τοῦ Ἱπποκράτους.

* Μ. Βρατσάνου, Ἑλληνικὸν ἀλφαριθμητικόν, μέρ. Α', ἐγκριθέν ἐν τῇ δια-
 γωνισμῷ ἐπὶ πενταστίαν ἐλευθέρως εἰσαγόμενον κατὰ τὸν τελευταῖον νόμον τοῦ
 1914. Σιδέρης 1915.

Ἄμα οἱ τέττιγες ἀρχίζουσι νὰ τραγωδῶσιν, ἀρχίζει
τότε καὶ τὸ θέρος.

5. Α. Μακρυναῖος*.

Ὁ ταῶς καὶ ὁ θῶς.

ἶον.

ἶα, ἶον, ἶα.

ὑνί, ἶα, ἶον.

ῶόν, ῶά, ὑνί, ἶα, ἶον.

ῶτα, νῶτα, τὰ ῶτα, τὰ νῶτα, τὰ ῶά.

παπί, ποτά, τὸ παπί, τὸ ὑνί, τὰ ποτά, τὰ ποτά, πίνω
πονῶ.

θθόνη, ῶνια, νόσημα, καλύθη, ρυπαρά, ζίζυφα ἄσπρα.

ταῶς, ἦῶς, ἦρωες, βόες.

ἡ αἶξ μυκάται, αἱ μυταὶ μολύνουσι τὰ φαγητά.

σῆσαμον, κηφήν, μήκων, πυρήν, πελεκάν.

θῶς, ζίζυκας, ἀψίς, ρίς.

ρίς λέγεται ἡ μύτη.

ὁ σῦς λέγεται καὶ χοῖρος.

λέβης, ἀμιγής.

βήξ, γύψ, ἦπαρ, ὄναρ, ἀνήρ, πατήρ, πῦρ, ὕδωρ.

μήτηρ, πάτερ, τὸ ἦπαρ εἶναι μέλαν, τὸ πῦρ καίει.

παῖς, βοῦς, πήχεις, χεῖρ, ὀδοῦς, νοῦς, χοῦς.

ὄφεις, ἱερεῦς, βασιλεῦς, βαφεύς, γονεῦς, ναῦς, οὐδεῖς.

ἡ ἄρρην νῆσσα εἶναι ὠραία.

ἄλτήρ, ἄλγῶ, γναφεύς, ἔλις, πρίων, πρηγνής.

τὰ κάρβουνα λέγονται καὶ ἄνθρακες.

οἱ γεωργοὶ τὸ θέρος λικμῶσι τὸν σῖτον.

* Α. Μακρυναῖου, Ἑλληνικὸν ἀλφαριθμητικόν, τευχ. Α', ἐγχειρισμένον ὑπὸ
τοῦ Ἰπουργείου τῆς Παιδείας. Σιδεῖρης 1916.

ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ γῆ καὶ τὰ ἄστρα εἶναι στρογγύλα.
 ὁ Ξενοφῶν ἦτο σοφὸς ἀνὴρ.
 ὁ Σόλων ἦτο σοφὸς ἀνὴρ.
 ἡ Ὀλβίαρος εἶναι νῆσος.
 ἡ σελήνη λέγεται καὶ φεγγάριον.

6. Τὸ κράτος, 1910*.

Ἢταν ὁ σαλπικιτῆς ἔχη *συνάγχην*....

ἰά.

ῶά, ἰά, ῶά.

ζῶα, ἰά, ῶά, ζῶα.

ζωή, ἡ ζωή ζῆ, ἡ ζωή ζῆ.

ζώνη, ἡ ζώνη, νὰ ἡ ζώνη, ζώνω, ζώνη.

ρίζα, ἡ ρίζα, ζωή, νὰ ἰά, νὰ ἡ ρίζα, ἡ ρίζα ζῆ.

ζώνω λινὴ ζώνη.

ἡ ζωὴ μιᾶ μωρά.

μία λύρα μὲ λωρί. (!)

τί ζητᾶ τώρα ἡ ζωὴ, ζητᾶ τὸ τυρί.

ῶθῶ τῆ θύρα.

ἡ κακὴ κότα θὰ κάμη λίγα ῶά.

νὰ δύο λοξὰ ξίφη, νὰ ἡ μύτη, νὰ ἡ λαβή.

νὰ δύο βόες... θὰ φάγωσι τώρα ἄχυρα καθαρὰ διὰ νὰ ἔχωσι τὸ σῶμα ὑγιές· νὰ ἔδυσε ὁ ἥλιος, θὰ φύγωσι ταχέως.

νὰ ἓνας μέγας ὄφις... τί κηλίδες ἐπὶ τῆς ράχους, τώρα ὀρμᾶ ὁ κακὸς κατὰ μίᾳς νήσους.

ὁ πατὴρ τοῦ Λουκᾶ λέγεται Ξενοφῶν, ἡ μήτηρ του Ζωή. Ὁ Λουκᾶς ἔχει δύο ἀδελφούς, τὸν Ἥλιαν καὶ τὸν Δῆμον, καὶ μίαν ἀδελφήν, τὴν Ἄνναν.

* Ἄλφαβητάριον κράτους 1910. Ἑλληνικὸν ἀναγνωσμάριον ἀποτελεσθὲν ὑπὸ τῆς Ἀγῆς Κριτικῆς ἐπιτροπείας τῶν διδακτικῶν βιβλίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐγκριθέντων ἀναγνωσματῶν. Μαντζεβελάκης 1910.

Αί κλῖναι τῶν ναυτῶν εἶναι ἀπλαῖ. Τὰ βλέφαρά των ὁμως
δλίγον μόνον χρόνον κλείουν, διατί; καί ὁμως ἡ ζωή των
εἶναι γλυκεῖα.

Ὁ σαλπικτῆς ἀντί λόγγης ἔχει σάλπιγγα. Ὁ λάρυγξ
τοῦ σαλπικτοῦ πονεῖ ἀπό τὸ παίξιμον, ὅταν ὁ σαλπικτῆς
ἔχη συνάγγην δὲν ἠμπορεῖ νὰ παίξη.

Ἡ σῦριξ εἶναι μουσικὸν ὄργανον.

Ὁ σκνίψ, τὸ σχολειό, τὸ φεγγάριον.

7. Τὸ κράτος 1914*.

... ἢ ὅταν τοῦ πονῆ ὁ λάρυγξ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ σαλπίσῃ.
γάτα.

τί γάτα! τί γατί!

ζῶα, τὰ ζῶα! τί ζῶα! τί γάτα! τί γατί!

τί ζῶα, τί γάτα! τί μάτι! τί γατί!

πωπώ! τί παπί! τί ζῶον! τί μάτι.

πωπώ! πανί! τὸ πανί!

ράσο, ράσα, παπαῖ, παπαῖ, τί σῶμα! τί ράσα!

χήνα χωλή, πόδι χωλό, ὄχι λάχανα, νὰ μία χωλή χήνα!
νὰ τὸ σῶμα! νὰ τὸ χωλό πόδι! μὴ φάγη τώρα τὰ λάχανα;
ὄχι.

κότα ρόκα φακὴ καλὴ νὰ κάμη—νὰ μία κότα καλή!—
τί νὰ φάγη, νὰ φάγη φακὴ, ρόκα, λάχανα—πωπώ! πόσα φαγητά.
μέρα μέση πέρα δέκα νέα ἔχω ἔλατα μεγάλα ὑψηλά
γεμάτα ρητίνη φέρετε.

νὰ μέρη μὲ ἔλατα! φυτὰ τὰ ἔλατα πόσο ὑψηλά! ρητίνη
μέσα—ἔχετε ἔλατα;—ἔχω δέκα νέα, ὄχι πολὺ μεγάλα φέρετέ
με πέρα σὲ μέρη γεμάτα ἔλατα.

* Ἑξαριθμιακὸν (κράτους) 1914, ἐγκριθέν διὰ τὴν τετραετίαν 1914-1918.
Μαντζουράκης.

εὐζῶνοι εὐμορφοὶ χορεύουν, δὲν ἤξεύρουν νὰ ἱππεύουν, μετὰ τὸ γεῦμα.

πεύκη, λεύκη, χορευταί, ἱερεῦς.

ἠῦρε, ἠῦραν, ἠῦλησε, ἠῦλησαν. ἠῦχήθη, ἰδέτε μερικοὺς εὐζῶνους κάτω ἀπὸ τὰς πεύκας καὶ τὰς λεύκας· μετὰ τὸ γεῦμα τῶν ἤρχισαν νὰ χορεύουν· εἰς ἕξ αὐτῶν ἠῦρεν ἕνα αὐλὸν καὶ ἠῦλησεν· ὁ ἱερεὺς τοὺς εἶδε νὰ χορεύουν καὶ τοὺς ἠῦχήθη· οἱ εὐζῶνοι εἶναι καὶ γενναῖοι καὶ καλοὶ χορευταί· ἤξεύρουν καὶ νὰ πολεμοῦν ἄφοβα καὶ νὰ χορεύουν εὐμορφα· μόνον νὰ ἱππεύουν δὲν ἤξεύρουν· εὐζῶνους δὲν θὰ ἴδῃς εἰς τὰς ἀκτὰς, ἀλλ' εἰς τὰ ὑψηλὰ βουνά.

Ζωὴ Βασιλάκου, Σοφία Δημουλά, Ξανθούλα Λυκίδου, Ὑπατία Μεταξά, Εἰνή Φιλικῶ, Ἄννα Θέμου, Γεωργία Νικίττα, Εὐθυμία Ψαρᾶ, Ῥωξάνη Χαρίτου, Ὀριγένης καὶ Σάββας Ξενοφώντος. Ἡ Ζωὴ Βασιλάκου, ἡ Σοφία Δημουλά, ἡ Εἰνή Φιλικῶ, ἡ Ὑπατία Μεταξά καὶ ἡ Ξανθούλα Λυκίδου εἶναι φίλαι. Πάντοτε θὰ τὰς ἴδῃς μαζί. Ἰδίως ἀρέσει εἰς αὐτὰς νὰ περιπατοῦν μαζί. Κάποτε καλοῦν καὶ ἄλλας φίλας τῶν, τὴν Ἄνναν Θέμου, τὴν Γεωργίαν Ψαρᾶ καὶ τὴν Ῥωξάνην Χαρίτου. Τότε ἀρχίζου νὰ παίζου, νὰ ψάλλου καὶ νὰ χορεύου. Μόνον ἡ δυστυχὴς Σοφία δὲν δύναται νὰ χορεύῃ καὶ νὰ πηδᾷ, ὅπως αἱ φίλαι τῆς. Εἶναι χωλὴ. Τὸ Σάββατον ἐκάλεσαν καὶ τὸν Ὀριγένην καὶ τὸν Σάββαν, τοὺς υἱοὺς τοῦ κυρίου Ξενοφώντος Δημουλά καὶ ἠῦλησαν. Ὁρατὰ πολὺ ἀδλοῦσι τὰ παιδία ταῦτα.

Οἱ σαλπικταὶ ἔχουν καὶ σάλπιγγας καὶ λόγχας. Μὲ τὰς σάλπιγγας σαλπίζου, μὲ τὰς λόγχας λογχίζου. Ὁρατὰ σαλπίζει ἡ σάλπιγγε ὅταν ὁ σαλπικτὴς εἶναι γυμνασμένος. Ὅταν ὁμοῦς ἔχῃ συνάγχην, ἢ ὅταν τοῦ πονῆ ὁ λάρυγξ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ σαλπίσῃ. Σδῆνει ἡ φωνὴ του, τότε δὲν συγχωρεῖται νὰ σαλπίζῃ.

Αἱ νεώτεροι διάβογοι καὶ οἱ ξενικοὶ φθόγοι το καὶ τζ.

Εἰς τὸ φράκτη τοῦ ἀμπελιοῦ ἐφότρωσε μιὰ ἄγρια τριανταφυλλία. Ἦτο μιὰ ἀγριοτριανταφυλλίτσα γεμάτη ἀπὸ μικρὰ καὶ ἔμμορφα τριανταφυλλάκια. Ἐνα χωριατόπαιδο, ὁ Γεώργιος ἐπήγαγε στὴ δουλειά του. Ἄκουσε τὰ τζιτζίκια μέσα στὰ κλαδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας νὰ τζιτζιρίζου καὶ ἐπεθύμησε νὰ πιάσῃ ἕν ἀπ' αὐτά. Χώνει λοιπὸν ξένοιαστα τὰ χέρια του μέσα στὰ κλαδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας. «Ὁχ! ὁ καυμένος τί ἔπαθα!», φωνάζει ἀμέσως. «Ἄμυα-

λος πού είμαι; Δέν ἐσυλλογίσθηκα τ' ἀγκάθια τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας!»

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

8. Ἀλφαβητάριο Παπαμιχαήλ*.

μάνα.

νάνι! νάνι! νινί!

παπί, πί! πί! πί! παπί. νά μάνα, παπί! νά πίπα!

πίπα, νά μάνα, πίπα! μὰ τί πίπα.

τόπι, τὸ τόπι. πό! πό! τόπι! ἀπὸ τί; τόπι ἀπὸ πανί!

μάνα, τὸ τόπι; νά το! τί πατῆ τὸ παπί; τὸ παπί πατῆ τὸ τόπι.

ζῶα. τὰ ζῶα. ζῶο, τὸ ζῶο. νά τὸ ζῶο, νά τὰ ζῶα!
τὰ ζῶα; νά τὰ ζῶα μαζί.

ξύλα, τὰ ξύλα. τὸ ξύλο. θὰ πάω νά κόψω ξύλα. θὰ κάνω ἓνα ξύλινο γεφύρι. γιὰ νά γίνη τὸ γεφύρι, μερικά ξύλα θὰ πᾶνε ἴσια, ἄλλα θὰ πᾶνε λοξά. Φέρε ξύλα νά ἀνάψω φωτιὰ νά ψήσω τὸ ψάρι.

ἄμμουδιά. ἡ ἄμμουδιά. τί ὠραία πού εἶναι ἡ ἄμμουδιά τῆς θάλασσας!

τώρα πού ἤρθε ἡ ἀνοιξη, ἐγὼ καὶ ὁ ἀδερφός μου θὰ πᾶμε σὲ ἄμμουδιά.

ἐκεῖ θὰ παίξουμε, θὰ κάμουμε βαρκοῦλες ἀπὸ χαρτί νά τις βάλουμε σὲ νερό.

θὰ ἔρθουν μαζί μας καὶ ἄλλα πολλὰ παιδιά.

θέλετε νά μάθετε ποιά εἶναι τὰ παιδιά πού παίζουμε; θὰ σᾶς τὰ πῶ...

θὰ σᾶς πῶ μὲ ποιά παιδιά παίζουμε: μὲ τὴ Θώμη, τὴ Ροδόπη τὸν Ὄθωνα καὶ τὸ Βασιλάκη, τὰ ξαδέρφια μας.

ἡ Θώμη, ἡ Ροδόπη καὶ ἐγὼ κάνομε ψωμάκια ἀπὸ ἄμμο.

* Ε. Παπαμιχαήλ. Ἀλφαβητάριο, μέρ. Α', 1917.

ὁ ἀδερφός μου, ὁ Ὅθωνας καὶ ὁ Βασιλάκης παίζουν τὸ κυνηγητό. καμιά φορὰ ἡ Ροδόπη δὲν ἔρχεται, μὰ ποτὲ δὲ λείπουν οἱ φίλες μου, ἡ Κικὴ τοῦ Χωραφᾶ καὶ ἡ Τασούλα τοῦ Φαρᾶ.

τῆς Κικῆς τῆς ἀρέσει πολὺ ὁ χορός. Ἡ Τασούλα ξέρει νὰ κἀνὴ ἀπὸ ἄμμο φούρνους.

9. Ἄλφαβητάριο κράτους, 1919*.

(Τὸ Ἄλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο).

α!

λά λά λά λά λά.

γάλα! γάλα!

ἔ, ἔλα! ἔλα! γάλα.

μή! μή!

Ρήγα, Ρήγα! ἔ Ρήγα! μῆλα! ἔλα!

ἦ γιαγιά. — ἦ γιαγιά ἔφερε μεγάλα ρόδια.

«ἐμένα, γιαγιά, ἔνα!»

— «ἐμένα ἔνα!»

— «σὲ μένα γιαγιά!»

— «ἀγάλια ἀγάλια» ἔλεγε ἡ γιαγιά μὲ γέλοια.

« ἔνα ρόδι, ἔνα φιλί.

νά, Ρήγα, ἔνα.

νά, Ρήγα, νά...»

ἦ γιαγιά ἔδινε ἔνα ρόδι γιὰ ἔνα φιλί.

* * *

κούκου. — «κούκου! κούκου!» ἄκουσε ἡ Βάσω μιὰ φωνή. «κούκου!» φώναξε μιὰ φωνὴ πίσω ἀπὸ τὸ καλύβι. ἡ Βάσω κίνησε νὰ πάη κατὰ τὸ καλύβι.

* Ἄναγνωστικὰ Κράτους. Ἄλφαβητάριο, α' μέρ. Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ: Δ. Ἀνδρεάδης, Α. Δελμούζος, Π. Νιρβάνας, Ζ. Παπαντωνίου, Μ. Τριανταφυλλίδης, Κ. Μαλέας, 1919.

«κούκου!» ἄκουσε τότε μιὰ φωνή πίσω ἀπὸ τὴ συκιά.
ἡ Βάσω κίνησε τότε νὰ πάη κατὰ τὴ συκιά.

«κούκου!» ἀπὸ τὴ συκιά, «κούκου!» ἀπὸ τὸ καλύβι,
ποῦ νὰ πάη ἡ Βάσω;

«κούκου! κούκου! ἐλάτε πιά! δὲ θὰ φᾶμε!» φώναξε
ἡ μητέρα μέσα ἀπὸ τὸ καλύβι. «κικιρίκου! κικιρίκου!»
φώναξε τὸ κοχοράκι. σὰ νὰ ἔλεγε: «μεσημέρι! μεσημέρι!
ῶρα νὰ φᾶμε!»

*
*
*

τὰ χελιδόνια.—ἔχετε γειά, ἔχετε γειά,
καιρός μας πιά νὰ πᾶμε.
μὴ μᾶς χαλᾶτε τὴ φωλιά!
τὴν ἀνοιξη, τὰ λούλουδα
ἐμεῖς θὰ φέρουμε ξανά.
ἔχετε γειά, καλὰ παιδιά,
μὴ μᾶς χαλᾶτε τὴ φωλιά!

Β'.

Πῶς διδάσκονται αἱ δίφθογγοι οἱ καὶ νι.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

1. Παπαμάροκος.

οἰκία, κοιλία, ποιμήν, βροία, τοῖχος, χοῖρος, κατοικῶ,
ὅμοιος.

Ὁ κύων εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν λύκον, οἱ ἀετοὶ πετώσιν
πολὸ ὑψηλά. Ὁρφανὸν λέγεται τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον δὲν
ἔχει γονεῖς.

Εἰς τὴν οἰκίαν μένει ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ καὶ τὰ παιδιά
των. Ἡ οἰκία ἔχει ὄροφην, πάτωμα, θύρας, καὶ θυρίδας. Εἰς
τὰς θυρίδας εἶνε καὶ ὕαλοι. Ἀπὸ τὰς θυρίδας ἔρχεται τὸ φῶς
τῆς ἡμέρας, ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀήρ.

2. Οίκονόμου.

ποιμήν, ποιμένες, οίκια, οἶνοι, χοῖροι, χοιροστάσια,
 κακοί, καθαροί, φιλόπονοι, ἥσυχoi.
 αἱ οἰκίαι ἔχουν τοίχους καὶ παράθυρα.
 οἱ καρποὶ τῶν φοινίκων εἶναι γλυκεῖς.
 οἱ ποιμένες ἔχουν πρόβατα, αἴγας, κύνας.

ἡ μυῖα, αἱ μυῖαι, ἡ ὄργυιά, αἱ ὄργυιαι.
 ὁ υἱός, οἱ υἱοί, ἡ μητριά, αἱ μητριαί.
 ἡ ἀγυῖα, αἱ ἀγυιαί, τὰς ἀγυῖας.
 αἱ μυῖαι ἔχουν ἕξ πόδας.
 οἱ υἱοὶ τιμοῦν τοὺς γονεῖς.
 ἡ ὄργυιά εἶναι μέτρον μήκους.
 ἡ πόλις ἔχει ἀγυῖας, ἤτοι δρόμους.

3. Σακελλαρόπουλος.

πλοῖον, οἰκία, οἶνος, κάτοικος, κοιλία, ναοί, καρποί,
 τοῖχος, ἄνθρωποι, χοῖρος, φοῖνιξ, ἀνοιξίς, ποιητής.
 τὸ πλοῖον ἀναχωρεῖ σήμερον εἰς τὰς τρεῖς.
 οἱ καλοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἀγαπητοί.
 οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι τῶν χωρίων εἶναι γεωργοί.
 ὁ πλοῖαρχος διοικεῖ τὸ πλοῖον.
 ὁ πολὺς οἶνος προξενεῖ βλάβην.
 τὴν ἀνοιξίν οἱ καταπράσινοι κῆποι εἶναι πολὺ ὠρατοί.

4. Βρατσᾶνος.

ἡ οἰκία, ὁ οἶκος, οἱ οἶκοι, ὁ οἶνος, ὁ χοῖρος.
 παχὺς χοῖρος, ὑψηλὸς τοῖχος, μεγάλοι καὶ μικροὶ παῖ-
 δες, οἱ πατέρες ἀγαπῶσι τὰ παιδιά.

μυῖα, ἡ μυῖα, υἱός, ὁ υἱός.
 ἡ μυῖα, ἡ ὄργυιά, ἡ ἀλογόμυια.
 ἡ μυῖα πετᾶ, αἱ μυῖαι πετῶσιν εἰς τὸν ἀέρα.

5. Μακρυναῖος.

οἰκία, ἡ οἰκία, ροιά, κοιλία, χοῖροι, τοῖχοι.
 μοιράζω, ὄδοι, ὑψηλοί, μάγοι, οἶνοι, κατοικῶ.
 οἰκία ὠραία. τοῖχοι ὑψηλοί. οἶνοι καθαροί. χοῖροι ρυπαροί.
 ὄδοι καθαραί.

υἱός, ὁ υἱός, οἱ υἱοί, μυῖα, ἀγυιά, ἡ ἀγυιά.
 αἱ μυῖαι πετῶσι.
 αἱ μυῖαι ἀγαπῶσι τὸ μέλι.
 οἱ καλοὶ υἱοὶ ἀγαπῶσι μητέρα καὶ πατέρα.

6. Τὸ Κράτος 1910.

υἱός, μυῖα, ἀγυιά.
 ὁ καλὸς υἱὸς ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χέρι τὸν πατέρα. διατί; θὰ
 ἔλθωσιν ἔξω ἐπὶ τῆς ἀγυιάς, διὰ νὰ κινήθῃ ὀλίγον ὁ πατήρ.
 κατόπιν ὁ πατήρ θὰ καθίσῃ. ὁ υἱὸς θὰ διώξῃ τὰς μυῖας διὰ
 νὰ μὴ κεντῶσι τὸν γέροντα.

οἰκία, κατοικῶ, ἀδελφοί, γάτοι, κῆποι, ἀνθηροί.
 κατοικῶ ἐντὸς μιᾶς μεγάλης οἰκίας. μαζὶ μὲ ἐμὲ ζῶσιν
 ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, οἱ ἀδελφοί.
 ἐντὸς τῆς οἰκίας ἡμῶν ζῶσιν ἀκόμη δύο γάτοι. διατί;
 ὀπίσω ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἦσαν ἄλλοτε δύο ἀνθηροὶ κῆποι.

7. Τὸ Κράτος 1914.

μυῖα, υἱός, ἀγυιά.
 πέριξ τῶν φαγητῶν, ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἀγυιάς, μὴ συλλά-
 βῃς, φύλαττε.

πολλὰς μύιας ἔχομεν τὸ θέρος. ζῶσι μαζί μας. πετῶσι περίξ τῶν φαγητῶν μας. πετῶσι ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἀγυιάς. μύιας μὴ συλλάβῃς ποτέ. φύλαττε τὰ φαγητὰ ἀπὸ τὰς μύιας, ἢ μύια κεντᾶ ὅπως ὁ κώνωψ.

ὁ καλὸς υἷδς ἄς διώξῃ τὰς μύιας ἀπὸ τὸν πατέρα, ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀπὸ τὸν πάππον, ἀπὸ τὴν μάμμην.

οἰκία, τοῖχοι, κάτοικοι, ὄνοι, ἵπποι, χοῖροι, γάτοι, υἱοί.
 νὰ μία οἰκία! νὰ ἡ θύρα της! νὰ οἱ τοῖχοι της οἱ ὑψη-
 λοί! κάτοικοι πολλοὶ θὰ ζῶσιν ἐντὸς τῆς οἰκίας. θὰ κατοικῇ
 ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, οἱ υἱοὶ των, οἱ ἀδελφοὶ των. ἔξω ὀλίγον
 τῆς οἰκίας, θὰ μένωσι τὰ ζῷα των. οἱ ὄνοι, οἱ ἵπποι, οἱ χοῖροι,
 τὰ βῆδια.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

8. Παπαμιχαήλ.

• τοῖχος, ὁ τοῖχος. νὰ ἕνας ψηλὸς τοῖχος. τὸν τοῖχο τὸν ἔκαμε ὁ πατέρας ἀπὸ μεγάλα λιθάρια.

γιὰ τὸν τοῖχο ἔφερα κι ἐγὼ μερικὰ λιθάρια.

ὄλοι οἱ τοῖχοι οἱ δικοὶ μας εἶναι ἀπὸ λιθάρια.

9. Τὸ Κράτος 1919.

ἔτοιμοι νὰ φύγουν.— πέρασε πιά τὸ καλοκαίρι!

ἀρχίζει νὰ συννεφιάζῃ, καὶ κάπου κάπου ψιχαλίζει.
 τώρα ὄλοι ὅσοι μένουν σὲ ἔξοχὴ θὰ φύγουν.

κοιτᾶτε τὸ καλύβι τῆς Ρήνας καὶ τοῦ Ρήγα. ἄνω κάτω εἶναι σήμερα. ἄλλοι ἀνοίγουν κάσες καὶ τίς γεμίζουν με ροῦχα. ἄλλοι δένουν δέματα καὶ ἄλλοι βάζουν σ' ἕνα πανέρι τόπια, βόλους, καρᾶβια.

κανένας δὲν κάθεται. μονάχα ὁ Βελῆς δὲν ἐτοιμάζει τίποτα. ὄλα τὰ ἔχει ἔτοιμα τὴν οὐρά του, τὰ πόδια του, τὴν ὄρεξή του.

Θρησκεία, πατρίς, ήθική διὰ παιδιά 6 ετών.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

1. Παπαμάρκου.

Τίμα τὸν πατέρα σου. Τὸν Θεὸν σέβου. Ὁ αὐθάδης δαίρεται. Τὸν γενναῖον καὶ τίμιον ναύτην βοήθει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης*. — Ὁ υἱὸς ἐκείνος ὁ ὁποῖος σέβεται τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του λέγεται εὐσεβῆς υἱός. — Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς καλοὺς. — Ποτὲ μὴν λέγῃς κακὸν διὰ τοὺς ἄλλους. Ὁ Θεὸς ἀμείβει τοὺς ἀγαθοὺς. — Ποτὲ ὁ ὀκνηρὸς δὲν γίνεται καλὸς ἄνθρωπος. — Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Ὅστις δὲν ἐργάζεται δὲν πρέπει καὶ νὰ τρώῃ. Ὅστις κάμνει τὸν σταυρόν του, ὄπλον ἔχει εἰς τὸ πλευρόν του. — Τὸ ψεῦδεςθαι εἶναι αἰσχρόν. — Οἱ νέοι σιγῶσιν, ὅταν αἰ γέροντες λαλῶσιν. — Ὁ ἀσπλαγχγος δὲν λυπεῖται τοὺς δυστυχεῖς, ὁ εὐσπλαγχγος λυπεῖται αὐτούς. Ὁ Θεὸς εἶναι εὐσπλαγχγος. — Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀγαθοποιία εἶναι τὰ ὠραιότατα.

2. Οἰκονόμου.

Ἡ παιδεία στολίζει τὸν ἄνθρωπον. Ἡ δουλεία εἶναι μέγα ὄνειδος. Οἱ εὐγενεῖς ἄνθρωποι δὲν ὑβρίζουν, δὲν ἀδικοῦν... Ἡ μήτηρ (τοῦ Ιου)... εἶπεν... «Ἡ ἐντροπή, κνίδη, εἶναι εἰς τὰ παιδιά στολισμός». Ὁ κόσμος δὲν ἀγαπᾷ τὰ αὐθάδη παιδιά, οὐδὲ τοὺς αὐθάδεις ἀνθρώπους.

Προσευχή. Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, εὐλόγησε ἡμᾶς τὰ τέκνα σου καὶ βοήθει νὰ γίνωμεν ἄνθρωποι καλοὶ. Φώτιζε ἡμᾶς νὰ εἴμεθα πάντοτε ἐπιμελεῖς καὶ εὐπειθεῖς πρὸς τοὺς γονεῖς μας καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ πρὸς ἄλλους, ὅσοι συμβουλευοῦν ἡμᾶς εἰς τὸ καλόν. Βοήθει ἡμᾶς μὲ τὸ πανάγιόν σου πνεῦμα νὰ μὴ ἐνοχλῶμεν μηδὲ νὰ βλάπτωμεν κανένα ἄνθρωπον, νὰ ζῶμεν δὲ μὲ ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν μεταξὺ μας καὶ τώρα καὶ πάντοτε Ἀμήν. — Προσευχή. Θεέ μου, βρέξε

* Ἐδῶ καὶ κατωτέρω ὅσαι φράσεις δὲν χωρίζονται μὲ κεραιὰς ἀπὸ τὰς ἀκολουθουσας τῶν, συμπαραθέτονται καθ' ὄν καὶ ἐδῶ τρόπον εἰς τὰ ἀλφαβητάρια. Παρετέθησαν δὲ ἐνίοτε ἐδῶ ἐπίτηδες καὶ αἱ μὴ ἔχουσαι σχέσιν πρὸς τὴν πατρίδα, θρησκείαν κτλ. διὰ νὰ δειχθῇ ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον καὶ εἰς μερικά ἀλφαβητάρια γίνεται ἡ σχετικὴ περὶ πατρίδος κτλ. διδασκαλία.

μιὰ βροχή, μιὰ βροχή μὰ σιγανή, νὰ καρπίσουν τὰ χωράφια. καὶ ν' ἀνθίσουν τὰμπελάκια. Τὰ σπαρτά μας νὰ φωμίσουν καὶ τὸν κόσμον νὰ πλουτίσουν τὰ σιτάρια, τὰ κριθάρια, καλαμπόκια καὶ μπαμπάκια, βρίζαις, ρύζια, σταφυλάκια. Μπάραις, μπάραις τὸ νερό, καὶ τὸ γένημα σωρό. Κάθε στάχυ καὶ κοιλό, κάθε βούρβουλο φορτιό. Γιὰ νὰ σκάζ' ὁ ἄλευράς, γιατί δὲν πωλεῖ ἀκριβά. Καὶ νὰ χαίρη ὁ πτωχὸς μ' ὄλη του τὴ φαμελιά.

3. Σακελλαροπούλου.

Αἱ ἀντλῖαι ἔσβυσαν τὴν πυρκαϊάν. Ὁ λαϊκὸς σέβεται τὸν ἱερέα. Ἐπαινῶ καὶ ἐγὼ τὰ καλὰ παιδιά.— Οἱ υἱοὶ πρέπει νὰ σέβονται τὸν πατέρα των καὶ τὴν μητέρα των. Εἰς τὸν διδάσκαλον χρεωστεῖ ὁ μαθητὴς ἀγάπην υἱικήν.— Τὰ κακὰ παιδιά τυραννοῦσι τὰ ζῶα.— Ἡ ἀργία καὶ αἱ πολλαὶ διασκεδάσεις πολλοὺς ἀνθρώπους ἔκαμαν δυστυχεῖς... Προσπαθῶ νὰ καταπραῦνω τὴν λύπην.— Οἱ εὐλαβεῖς Χριστιανοὶ πηγαίνουν τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.— Χαίρω διὰ τὸν καλὸν βαθμὸν σου. Εἶσαι ὁ τέταρτος τῆς τάξεως. Εὐχομαι νὰ γίνῃς ὁ πρῶτος. Χορδὰς ἔχουσι πολλὰ ὄργανα.— Λέγω πάντοτε τὴν ἀλήθειαν. Ἀποφεύγω τὸ ψεῦδος. Οἱ ἀναστεναγμοὶ τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων μᾶς προξενοῦσι λύπην. Ὁ Θεὸς μᾶς εὐλογεῖ ἂν βοηθῶμεν αὐτούς.— Ἡ λαιμαργία φέρει πολλὰς ἀσθενείας.

4. Βρατσάνου.

Ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὸν Χριστόν. Ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τὸν Χριστόν λέγονται Χριστιανοί. Οἱ καλοὶ μαθηταὶ πηγαίνουν τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

5. Μακρυναίου.

Ὁ Θεὸς θέλει νὰ εἴμεθα καλὰ παιδιά.— Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἠλόγησε τὰ παιδιά.— Τὰ εὐφυῆ καὶ καλὰ παιδιά ὀλοὶ τὰ ἀγαπῶσιν· εὐχου τῶ ἐν οὐρανοῖς Θεῶ· ὁ Θεὸς εὐλογεῖ καὶ σώζει τὰ καλὰ παιδιά· εὐτύχει καὶ εὐδαιμόνει, καλὸ μαθητά.— Ὁ νωθρὸς μαθητὴς μὲ τὸν καιρὸν θὰ γίνῃ ἄθλος.— Ὁ κύων εἶναι ἐχθρὸς τοῦ λύκου· μισεῖτε τὰς αἰσχρὰς πράξεις· ἀγαπάτε ὄχι μόνον τοὺς φίλους. Φύλαττε τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ.— Ὁ Θεὸς εἶναι πολυεύσπλαγχνος.

6. Κράτους 1910.

Ἐχε σέβας εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας. ἡ ἁγία εἰκὼν φυλάττει ἡμᾶς ἀπὸ κάθε κακόν, ἀπὸ βαρὺν χειμῶνα, ἀπὸ ξηρὸν θέρος, ἀπὸ πείναν,

ἀπὸ νόσον.— αἷμα πολὺ χύνεται εἰς τὰς μάχας, ὁ γενναῖος μάχεται καὶ χύνει αἷμα χάριν τῆς χώρας, τῶν γυναικῶν, τῶν παιδῶν καὶ τῶν γερόντων.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

7. Κράτους 1919.

(Τὸ ἀλφαβητάρι μετὸν ἥλιο).

(Ὑπογραφή τῆς Βάσως, ποὺ κάνει τὴν προσευχὴ τῆς ἑμπρὸς εἰς τὰ εἰκονίσματα).

Θεέ μου! νὰ φυλάγῃς τὸν πατέρα μου καὶ τὴ μητέρα· τὸ Ρῆγα καὶ τὴ Ρῆνα καὶ τὴν καλή μας τὴ γιαγιά.

Ντίν, ντάν! Σήμερόναι Χριστούγεννα!

Ντίν, ντάν! Ντίν, ντάν! χτυποῦν οἱ καμπάνες δυνατά. Ὁρα πολλὴ χτυποῦν, σὰ νὰ λένε: «Εὐπνα, Ρῆγα! Εὐπνα, Ρῆνα! Σηκωθῆτε, παιδιά! Ὁρα γιὰ τὴν ἐκκλησιά. Ἐλάτε...».

Ἀκόμη δὲν ἔφραξε ἡ αὐγὴ. Σκοτάδι εἶναι ἔξω καὶ οἱ καμπάνες χτυποῦν χαρούμενα: Ντίν, Ντάν! Ντίν, ντάν!

Ἡ μητέρα ξύπνησε τὰ παιδιά. Τοὺς ἔδωσε νὰ βάλουν τὰ καλά τους ροῦχα. Μὰ καὶ ἡ γιαγιά ἔβαλε τὸ μεταξωτὸ φουστάνι καὶ τὴ γοῦνα τῆς. Σήμερα ὅλοι φοροῦν τὰ γιορτινά τους.

«Ὁρα νὰ πᾶμε» εἶπε ἡ μητέρα.— «Πᾶμε νὰ ἰδοῦμε τὸν καλὸ μας τὸ Χριστό, ποὺ γεννήθηκε ἀπόψε. Ἡ Παναγία τὸν κρατεῖ στὰ γόνατά τῆς· καὶ ἀπὸ πάνω φέγγει ἓνα ἀστέρι. Πᾶμε, παιδιά, νὰ ἰδοῦμε τὸν καλὸ μας τὸ Χριστό...».

Τὰ κάλαντα.

Γιατί μαζεύτηκαν τόσα παιδιά στὴν κάμαρα τοῦ Ρῆγα; Νὰ ὁ Γιῶργος κι ὁ Πέτρος, νὰ ὁ Χρῖστος, ὁ Μῆτσος, καὶ ἄλλοι πολλοί. Δὲ λείπει κανένας φίλος τοῦ Ρῆγα. Ὡς κι' ὁ μικρὸς Ἡρακλῆς εἶναι ἐκεῖ. Γιατί μαζεύτηκαν τόσα παιδιά στὴν κάμαρα τοῦ Ρῆγα;

Δὲν ἀκούτε πῶς χτυποῦν; Τράπ, τρόπ! κράπ, κρόπ! ἀκούεται κάθε στιγμή. Ἄλλοι καρφώνουν ξυλαράκια μετὰ προκίτσες. Ἄλλοι κόβουν χαρτόνια καὶ χρωματιστὲς κόλλες. Ὅλοι δουλεύουν. Κάθε στιγμή ἀκούεται: τράπ, κρόπ!

Είναι παραμονή τῆς πρωτοχρονιάς. Φτιάνουν τὴν Ἁγία - Σοφία, τὴ μεγάλη ἐκκλησιά. Μ' αὐτὴ θὰ πᾶνε ἀπόψε στὰ σπίτια τους, νὰ τραγουδήσουν τὰ κάλαντα.

Ἡ Ἁγία - Σοφία εἶναι τώρα ἕτοιμη. Ἄναψαν μέσα στὴν ἐκκλησιά δύο φαναράκια. Κι ἡ ἐκκλησιά φεγγοβόλησε ὅλη. «Ἰδία ἡ Ἁγία - Σοφία!» εἶπε ὁ κὺρ Φώτης ὁ Καλομοίρης, ὁ πατέρας τοῦ Ρήγα.

Τρεῖς τὴ σήκωσαν τὴν ἐκκλησιά στὰ χέρια, κι οἱ ἄλλοι ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν: «Ἀρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά, κι ἀρχὴ καλὸς μας χρόνος...»

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΜΕΡΟΣ Β.

Α

Γλώσσα και ύφος.

Ἴδου δείγματα γλώσσης καὶ ὕφους... ἀνευ ἀξίας.

1. Παπαμάρκου.

Μίαν φοράν ἐν μικρὸν ὀψάριον ἐκινεῖτο.

Μία πλουσία κυρία κατῆκει ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς μίαν ὠραίαν οἰκίαν. Μίαν πρωίαν.

Μίαν φοράν ἦτο μία αἴξ, ἡ ὁποία εἶχεν ἐν μικρὸν τέκνον, ἐν ἐρίφιον.

«Μαρία, φέρε ἐν λεμόνιον. Εἶνε ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ ράφιον».

Σκαιότης καὶ φιλοφροσύνη (τίτλος).

* Ἄλλα νέφη εἶναι μεγάλα καὶ ὁμοιάζουσι μὲ ὄρη. Τινὰ νέφη ὁμοιάζουσι μὲ ἀνθρώπους ἄλλα ὁμοιάζουσι μὲ πρόβατα καὶ ἄλλα μὲ διάφορα ἄλλα ζῷα. Τινὰ νέφη εἶνε ἐσχισμένα ὡς βράκη, ἄλλα εἶνε ὄγχοι μεγάλοι καὶ πυκνοί.

Μὴ δεικνύεις ἀσπλαγχνίαν
κόπτων καὶ τρυπῶν τὴν μῦταν.
μὴ πειράζεις, μὴ κτυπᾷς
ἄβλαβον καὶ ἀναπνέον,
ἐνυδρον, πτηνόν, χερσαῖον.

* Ὀμμα ἔχουσα δακρυῶν
Νύκτας ὄλας ἀγρυπνεῖς,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

Μικροὶ καὶ μεγάλοι κἀνθαροὶ τρέχουσιν. Ἀκόμη καὶ μικρὰ ὀφείδια δὲν λείπουσιν.

2. Μ. Βρατσάνου.

Μανθάνομεν καὶ νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ τραγωδῶμεν.

Εἶχον ἐν κάλυμμα, τὸ ὅποτον ἐσκέπαζε τὰ βιβλία καὶ ἐκλείει διὰ θηλυκατηῆρος.

Ὁ γύρος τοῦ σάκκου ἦτο ἐστολισμένος μὲ λωρίδας χρωματιστάς.

Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἦτο ἐν λευκὸν καὶ καθαρὸν χειρόμακτρον (πετσέτα), ἄρτος, ποτήριον, μαχαίριον καὶ πινάκιον.

Εἰς τὸ παιγνίδιον τοῦ τροχοῦ (τὸ στεφάνι) τὸ παιδίον μὲ μικρὰν βάρδον κτυπᾷ ἓνα ξύλινον τροχόν, ὅστις τρέχει καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ τὸ παιδίον, ἵνα τὸν φθάσῃ.

Ὅταν θέλητε νὰ ξύσητε τὸ πετροκόνδυλον ἢ τὸ μολυβδοκόνδυλον μὲ τὸ μαχαίριδιον.

Τὸ θολὸν καὶ χρωματισμένον ὕδωρ εἶναι βλαβερὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Τὸ ὕδωρ βάλλομεν εἰς τὴν φιάλην.

Ἡ φιάλη ἔχει ἐν σκέπασμα.

Τὸ ποτήριον χωρεῖ τόσον ὕδωρ, ὅσον μᾶς χρειάζεται διὰ νὰ πίνωμεν (!).

τὸ δὲ καλοκαίριον θερμόν.

γενοῦ διαφορετικὸν διὰ νὰ μὴ σὲ πειράζωσι [λέγει ἓνα κορίτσι στὸ ποντικάκι].

καὶ ἀπὸ λίγον καιρὸν ἔπειτα ἀπέθανεν καὶ ἡ μήτηρ του.

Δός μου τὸ κομμάτιον τοῦ ψωμίον.

τὸ παιδίον ἐξέβαλε τὸν πλόν του.

Δός μου τὸ ἐπανωφόριόν σου.

Μίαν φορὰν εἰς γέρων ὄνος ἔβασκεν εἰς ἐν πράσινον λειβάδιον.

Ὅτε ἤλθε τὸ θέρος, ἐπῆγον νὰ τὸν θερίσωσιν (τὸν σίτον).

Ὅτε ἔφθασαν εἰς ἐν διάστημα, λέγει ἡ ἀλώπηξ... Στάσου καὶ πλεόν ἔμπροσθεν, καὶ ὅταν σοῦ εἶπω τράβα, νὰ τραβήξῃς... Καθὼς δὲ ἔκαμνε νὰ κινήσῃ ἡ ἀλώπηξ.

Ὁ ἀγρὸς εἶναι χωράφιον.

Τὸ ὕνιον εἶναι ὀξύ ἐργαλεῖον. Μέρη τοῦ ἀρότρου εἶναι τὸ ὕνιον, τὰ παρώτια, τὸ τιμόνιον, ἡ ἀλυσὶς καὶ ὁ κρίκος.

Ἡ χρυσαλλίς εἶναι ζῷον πολὺ βλαπτικόν.

Αἱ κάμπαι αἱ ὅσται πλέκουσι τὴν μέταξαν, λέγονται μεταξοσκώληκες.

Τὰ ὄτα τοῦ ἵππου στέκονται ὀρθὰ ὡς κέρατα.

Ὁ κορμὸς τοῦ ἵππου εἶναι μακρὸς καὶ κυλινδροειδής.

Ὁ ὀγκηθμὸς τοῦ ὄνου εἶναι βροντώδης καὶ ἀηθής.

Ὁ ἀρσενικὸς χοῖρος λέγεται καὶ σῦς.

Τὸ δέρμα τοῦ τραχήλου (τοῦ βοῦς) κρέμαται ὡς θύλακος.

Ὁ ἀρσενικὸς βοῦς πρὸ τοῦ νὰ τὸν ζεύξωσι, λέγεται ταῦρος.

Είναι κινίδια τόσον μικρά, ὥστε δύναται τις νὰ τὰ κρύψη εἰς τὸν θύλακον τοῦ φορέματός του.

Εἶναι κύνες διαφόρου γένους (!;).

Ἡ κοιλία καὶ ὁ ὀμφαλὸς κείνται εἰς τὸ ἐμπροσθεν μέρος τοῦ κορμοῦ.

Ἡ μασχάλη, ὁ βραχίον, ὁ ἀγκών, ὁ πῆχυς, ὁ καρπός, τὸ μετακάρπιον, οἱ δάκτυλοι, οἱ ὄνυχες, εἶναι μέρη τῆς χειρὸς (καὶ ἡ μασχάλη!).

Ἡ ρίς εἶναι μακρά. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μεσοφθούου καὶ φθάνει σχεδὸν ἕως τὸ ἄνω χεῖλος.

Τὸ κάτω μέρος τῆς ρινὸς λέγεται ἀκρορρῖνιον.

Ἀπὸ τὴν ρίνα ἐξέρχεται ἀνάθατος ὕλη.

Τὸ ἄπιον ἔχει μίσχον. Ἐχει φλοιόν, σάρκα γλυκεῖαν, καρδίαν, καὶ πολλοὺς κόκκους.

Τὸ περιτύλιγμα τοῦτο (τοῦ καρύου) λέγεται ἔλυτρον.

Ἀπὸξω κοῦκλα καὶ ἀπὸ μέσα πανοῦκλα.—Τί εἶναι;... ἄπιον ἐνέχον σκώληκα.

Τὸ βράμφος τῶν πτηνῶν εἶναι ἐπίμηκες. Εἶναι περιενδεδυμένον μὲ κερατίνους φλοιούς. Τὸ βράμφος σύγκειται ἀπὸ δύο ἐπίμηκεις σιαγόνας.

Αἱ τροφαὶ μεταβαίνουν εἰς τὸν πρόλοβον. Ὁ πρόλοβος εἶναι ὄργανον κερατῶδες καὶ μυῶδες.

Τὰ ἔωλα φά δὲν εἶναι ὠφέλιμα.

Τὸ βράμφος τοῦ ἀλέκτορος εἶναι κωνοειδές.

Τραγώδησον, φίλε, μὲ χαρὰν (λέγει ἡ ἀλεποῦ στὸν πετεινόν).

Ἡ ὄρνις, ὅταν εὕρη κόκκον τινὰ ἢ σκώληκα καλεῖ τοὺς νεοσοὺς καὶ τὸν διαμελίζει εἰς αὐτοὺς (τὸν κόκκον;).

Ἐπιφάζουσι καὶ νεοτοποιοῦσι τὸ πολὺ τρις τοῦ ἔτους.

Τὰ στρουθία τρώγουσιν ἔντομα, σπέρματα καὶ ὑπωρικά... εἰσέρχονται καὶ εἰς τοὺς σταύλους, ἀρπάζουσι κριθάς, καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ συναθροίζουσι τὰ ψυχία.

Ἡ γῆ σύγκειται ἀπὸ ὕδατα καὶ ξηράν.

Ὁ σκορπιός, τὸ λαβράκιον,—τὸ λυθρίνιον,—τὸ μπαρμπούνιον.

Ἐκ τῶν κεράτων τοῦ βοῦς κατασκευάζουσι κτένια, διαλυστήρια(;), κομβία καὶ ἄλλα χρήσιμα πράγματα.

Ἡ φωνὴ τοῦ βοῦς εἶναι ἀηδῆς καὶ θρηνηδῆς.

3. Δουκάκη — Καλότυχου.

Τὸ πάτωμα λέγεται ἔδαφος ἢ δάπεδον.

Τὸ κάτω μέρος τῆς στέγης λέγεται ὀροφή.

Τὰ παράθυρα...

ἔχουσι παραθυρόφυλλα μὲ ὑελοπίνακας.

Τὰ μολυβδοκόνδυλα, τοὺς καλάμους, τὰ μελανοδοχεῖα.

... Κατασκευάζουσι μαυροπίνακας καὶ ἀπὸ σχιστόλιθου ἢ χαρτόνιον ἐν εἶδει σχιστολίθου.

Ὁ κανὼν μου εἶναι ἐκ ξύλου ἀπιδέας.

Θέτομεν τὰ πινάκια, κοχλιάρια, περόνια, φιάλας, μαχαίρια, ἀλατοθήκην, τραπεζομάνδουλα, χειρόμακτρα καὶ λοιπὰ ἐπιτραπέζια σκεύη.

Ἡ αἴθουσα ἔχει ἀνάκλιντρον... Τὸ μαγειρεῖον ἔχει τὴν ἐστίαν, ἐρμάριον, βάφιον, πινακιοθήκην... χύτρας χαλκίνας ἢ πηλίνας, πυράγραν, ἰγδίον, χωνίον.

Ἡ θύρα τῆς αὐλῆς λέγεται αὐλειος θύρα.

Ἐὰν μικρὸν τι ἐπικαθίσῃ εἰς τὸ δέρμα τῆς, γλύφουσα, ἀφαιρεῖ αὐτὸ (ἢ γάτα).

Ἡ κατοικίδιος ὄρνις, ἢ ταξειδεύουσα χελιδὼν, ὁ φαῖδρος σπίνος, ὁ κλέπτῃς στρουθός, ὁ πρωῖνός κορυθαλός, ὁ ὑποπτος κόραξ, ἢ φλύαρος κίσσα, ὁ χαρίεις κύκνος, ὁ βαρὺς χήν, ὁ ὑπερήφανος ταῶς εἶναι πτηνά. ὁ ἐρωδίδς.

Ὁ ἀλέκτωρ εἶναι ὁ ἀρσενικός ὄρνις.

πρέπει κατ' ἔτος ν' ἀφαιρῶμεν τὸν ἰξὸν καὶ τὸ βρόνυ.

τὸ φύλλον τῆς κράμβης, τοῦ μαρουλίου, τοῦ ραδικίου, τοῦ σεσκουλού, τοῦ σιναπίου.

Ὁ λύκος... σπανίως προσβάλλει τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὅμως αἱ λύκοι τρώγουσιν ἐνίοτε μικρὰ παιδία.

Ὁ βύας καὶ ἡ γλαυξ καταδιώκουσι τὰ μικρὰ ἐπιπλαθῆ ζῷα.

Ὁ πάππος νυστάζει εἰς τὸ ἔδρανόν του.

Κινεῖ τὴν κοιτίδα καὶ τὸν ναναρίζει [ἢ μήτηρ τὸν μικρὸν Παῦλον].

B

Θρησκεία—Ἠθικὴ—Πραγματογνωσία.—Διὰ παιδιά 6-7 ἐτῶν.

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

1. Παπαμάρκου.

Ἡ μήτηρ μου (σελ. 49).

(ἦτοι πῶς τὰ παιδιά διδάσκονται ν' ἀποστρέφονται τὴν μητέρα των).

Σὺ μοι ἔδωκες, φιλότατη,
τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς γῆς
κ' ἡ φροντίς σου μὲ φυλάττει
πλήρης φίλτρου καὶ στοργῆς.
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

* *

Σὺ μετ' ἀσπασμῶν χιλίων
προσφιλῆς, προσεκτικῆς,
μ' ἀπεκοίμιζες παιδίον
ἄσμα ψάλλουσα γλυκύ,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

* *

Σὺ τῆς κλίνης μου πλησίον,
ὅταν εἶμαι ἀσθενής,
ὄμμα ἔχουσα δακρυῶν
νύκτας ὅλας ἀγρυπνεῖς,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

* *

Πρὸς τὸ Πλάστην καὶ Δεσπότην
ἀνυψοῖς μου τὴν ψυχὴν.
Σὺ μ' ἐδίδαξες τὴν πρώτην
παιδικὴν μου προσευχὴν,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ (σελ. 61).*(ἦτοι βαπτισμοὶ ἐκ στόματος νηπίων).*

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, διότι εἶνε ἀγαθός.

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, ὅστις ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τοὺς φωστῆρας τοὺς μεγάλους τὸν ἥλιον, διὰ νὰ φωτίζη τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, διὰ νὰ φέγγωσι τὴν νύκτα.

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, ὅστις δίδει τροφήν εἰς ὅλα, ὅσα ἔχουσι ζωὴν.

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, ὅστις ἔχει τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅστις ἔκαμε καὶ κυβερνᾷ τὸν κόσμον.

Ψυχὴ μου! Εὐλόγει τὸν Κύριον. Κύριε, Θεέ μου! Εἶσαι παρὰ πολὺ ἀγαθός.

Σὺ κάμνεις νὰ ἀναβλύζωσιν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς βράχους καὶ τὰς φάραγγας.

Σὺ ἔκαμες τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην διὰ νὰ γίνηται ἡμέρα καὶ νύξ, ἔαρ καὶ θέρος, φθινόπωρον καὶ χειμῶν.

Σὺ φέρεις τὸ σκότος, καὶ γίνεταί νύξ, διὰ νὰ περιφέρωνται τὰ θηρία τοῦ δάσους καὶ ζητῶσι τὴν τροφήν αὐτῶν.

Σὺ κάμνεις νὰ ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος καὶ νὰ γίνηται ἡμέρα, διὰ νὰ ἐξέρχωνται οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ διὰ νὰ πηγαίνωσι τὰ θηρία νὰ κοιμηθῶσιν εἰς τὰ σπήλαια αὐτῶν.

Θεέ μου! Πόσον πολλὰ καὶ πόσον μεγάλα εἶνε τὰ ἔργα Σου! Ὅλα τὰ διέταξες μὲ σοφίαν καὶ ὄλη ἡ γῆ εἶνε γεμάτη ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ σου. Ἐνόσφ ζω, θὰ δοξάζω καὶ θὰ εὐλογῶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου.

Ἡ λαίμαργος Μαρία (σ. 12 καὶ 13).*(ἦτοι πῶς τὰ παιδιά δὲν πείθονται νὰ μὴ εἶναι λαίμαργα).*

Μία μήτηρ εἶχεν ἓν κοράσιον, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο Μαρία.

Μίαν ἡμέραν ἡ μήτηρ τῆς Μαρίας, ἐπειδὴ εἶχε πολλὰς ἐργασίας εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἶπεν εἰς τὴν κόρην τῆς: «*Μαρία, φέρε ἓν λεμόνιον. Εἶνε ἐπάνω εἰς τὸ ῥάφιον*».

Ὅτε ἡ Μαρία ἐπῆγγεν εἰς τὸ ῥάφιον, ἐζήτηε νὰ εὕρη τι νὰ φάγη. Ἐκεῖ εἶδε τὸ δοχεῖον τοῦ μέλιτος. Ἄμα τὸ εἶδεν, ἐχάρη πολὺ καὶ εὐθὺς βυθίζεε τὸν δάκτυλόν τῆς εἰς αὐτό.

Ἄλλ' αἶφνης αἰσθάνεται δριμυτάτους πόνους. Κάτι ἐδάγκασε τὸν δάκτυλόν τῆς πολὺ δυνατά. Ἡ Μαρία ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ κλαίῃ πολὺ, καὶ εὐθὺς ἀποσύρει τὴν χειρὰ τῆς ἀπὸ τὸ δοχεῖον.

Ἄλλὰ τί βλέπει! Εἰς μέγας καρκίνος ἐκρέματο ἐξ αὐτῆς. Εἶχε συλλάβει διὰ τῆς χηλῆς του ἓνα δάκτυλον τῆς δυστυχοῦς Μαρίας καὶ δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπον νὰ τὸν ἀφήσῃ. Ἡ μήτηρ τῆς δηλαδή, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἡ Μαρία, εἶχε πωλήσει πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τὸ μέλι. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ τὸ δοχεῖον ἔμενον κενόν, ἔθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ καρκίνους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀγοράσει ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἦθελε νὰ τοὺς μαγειρεύσῃ τὴν ἐσπέραν.

Ἄμα ἤκουσε τὰς φωνὰς τῆς Μαρίας ἡ μήτηρ, ἐνόησεν ὅτι κατὰ κακὸν συνέβη εἰς τὴν κόρην τῆς καὶ εὐθὺς σπεύδει πρὸς αὐτήν. Ἄλλὰ τί νὰ ἴδῃ! Ἐνα καρκίνον νὰ κρέμαται ἀπὸ τὸν δάκτυλον αὐτῆς! Ἡ μήτηρ ἐνόησε τί συνέβη. Προσεπάθησε νὰ ἀποσπάσῃ τὸν καρκίνον ἀπὸ τὸν αἱματωμένον δάκτυλον τῆς κόρης τῆς καὶ μετὰ πολὺν κόπον τὸ κατάρθρωσεν. Ἄλλὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε πολὺ ἀπὸ τὸν δάκτυλον. Τότε ἡ μήτηρ λέγει πρὸς αὐτήν: «Αὐτὰ παθαίνουσι, παιδίον μου, οἱ λαίμαργοι. Πόσους γνωρίζω ἐγώ, οἱ ὅποιοι ἔπαθον ἀπὸ τὴν λαίμαργίαν των! Πόσοι ὑγιέστατοι ἔχασαν τὴν ὑγίειαν των, διότι ἦσαν λαίμαργοι καὶ ἔγιναν ἐλεινοὶ ἄνθρωποι! Θέλεις καὶ σὺ νὰ γίνῃς δυστυχῆς καὶ ἐλεινὸς ἄνθρωπος; Τότε ἔσο λαίμαργος.» Ἄλλως, ἂν θέλῃς νὰ μὴ γίνῃς δυστυχῆς, πρέπει νὰ μὴ εἶσαι λαίμαργος. Ποτὲ ὁ λαίμαργος δὲν ἔχει καλὸν τέλος».

Ἡ γῆ (σελ. 26 καὶ 27).

(ἦτοι ἄρες μάρτες κουνιναῖοι).

Ἡ γῆ εἶναι ἀπὸ τὰ πολλὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ γῆ εἶναι μικροτέρα ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν σελήνην. Ἡ γῆ εἶνε στρογγύλη, ὅπως ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἄστρα.

Ἡ γῆ εἶναι σκοτεινῆ. Ἰδικόν τῆς φῶς δὲν ἔχει. Τὴν γῆν φωτίζει ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα. Ἡ γῆ ἔχει ὄρη, λόφους δάση, πεδιάδας, ἀγροὺς, πόλεις καὶ χωρία. Ἡ γῆ ἔχει προσέτι καὶ πηγὰς, καὶ βυάκια, ποταμοὺς καὶ θαλάσσας. Ὁ χρυσοῦς, ὁ ἀργυρος, ὁ μόλυβδος, ὁ σίδηρος καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέταλλα εὐρίσκονται εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς. Ἡ μηλέα, ἡ ῥοδακινέα, ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ὁ σίτος καὶ ὅλα τὰ ἄλλα φύονται καὶ αὐξάνουσι εἰς τὴν γῆν. Εἰς τὴν γῆν ζῶσι ὁ λέων, ὁ ἐλέφας, ὁ ἵππος, τὸ πρόβατον, ἡ ἀγελὰς, ὁ ἀετός, ἡ ἀηδὼν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα. Εἰς τὴν γῆν ζῶσι ἐπίσης καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἡ γῆ εἶνε ἐστολισμένη μὲ χλόην καὶ μὲ ἄνθη. Τὴν γῆν, καὶ ὅλα ὅσα εἶνε εἰς τὴν γῆν τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός.

2. Οικονόμου.

Ἀλώπηξ καὶ πάπια (σελ. 7).

(ἦτοι διδασκαλία . . . νεοελληνικῆς ἠθικῆς).

Μία περιστερὰ εἶχε κτίσει τὴν φωλεάν της ἐπάνω εἰς κορμὸν ὑψηλοῦ δένδρου καὶ ἐκλώσσα ἐκεῖ τὰ αὐγά της. Ἄφ' οὗ δὲ τὰ ἐκλώσσησεν, ἐξήλθον ἀπὸ τὰ αὐγά δύο μικρὰ περιστεράκια, τὰ ὅποια ἡ μητέρα ἠγάπα πολὺ καὶ τὰ ἐπεριποιεῖτο διὰ νὰ τὰ ἴδῃ μίαν ὥραν πρωτῆτερα μεγάλα. Ὡς δὲ εἶχον γίνεῖ ἀρκετὰ μεγάλα, ἤλθεν μίαν ἡμέραν μία πονηρὰ ἀλώπηξ κάτω εἰς τὸ δένδρον καὶ εἶπεν εἰς τὴν μητέρα μετ' ὀργῆν:

Ἡ ριπέ μου εὐθύς τὰ περιστεράκια κάτω ἢ ἀναβαίνω εὐθύς ἐπάνω καὶ τρώγω καὶ σὲ καὶ τὰ περιστεράκια σου.

Ἡ περιστερὰ ἐφοβήθη καὶ ἔρριψε κάτω μετ' ἄκρυα εἰς τὰ ἄματια τὰ καλά της παιδάκια καὶ τὰ ἔφαγεν ἡ ἀλώπηξ, (πρῶτον ἠθικὸν πόρισμα).

(Αὐτὸ ἐξακολουθεῖ, ὅποτε ἐμφανίζεται μιὰ πάπια, ἡ ὅποια διδάσκει τὴν περιστερὰν, ὅτι ἡ ἀλώπηξ δὲν δύναται νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ δένδρον. Ἡ περιστερὰ τότε ἀποκρούει τὰς ἀπειλάς τῆς ἀλώπεκος, συνάμα ὅμως μαρτυρεῖ εἰς αὐτὴν ὅτι ἐδιδάχθη ὑπὸ τῆς πάπιας. Ἡ ἀλώπηξ μεταβαίνει εἰς τὴν πάπιαν, τὴν παραπειθεῖ νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλὴν της ὑπὸ τὰ πτερά της, ὅπως πρῶτις «ἂν φυσοῦν ἀνεμοὶ καὶ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ» καὶ τὴν κατατρώγει). Δεύτερον καὶ κύριον ἠθικὸν (!) πόρισμα:

— «Ὅστις τὴν σοφίαν του μεταχειρίζεται διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἰδοὺ τί παθαίνει». καὶ ταῦτα εἶποσα ἡ ἀλώπηξ κατέφαγε τὴν πάπιαν.

(Σημ. Τοιοῦτον κίνδυνον οὐδέποτε διέτρεξεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ, ἀναγνωσματορίου τούτου, μεταχειρισθεὶς τὴν σοφίαν του πάντοτε διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ οὐδέποτε διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ἤμισα πάντων διὰ τοὺς ἐλληνοπαῖδας).

3. Δουκάκη — Καλότυχου.

Ὁ ἀπειθὴς μαθητὴς (σελ. 11).

(ἦτοι τί κάνουν ὅσοι μαθηταὶ καταδικάζονται νὰ ἀναγνώσκουν ἀναγνωστικὰ εἰς τὴν καθαρέβουσαν).

Ὁ Πέτρος εἶναι ἀπειθὴς μαθητὴς. Ὅμιλεῖ, γελᾷ, κινεῖται διαρκῶς εἰς τὸ μάθημα. Στρέφει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ μάθημα δεξιὰ, ἀριστερὰ

καὶ πρὸς τὸ ὀπίσω. Παρατηρεῖ τὰς μυίας τοῦ πετώσι. Προσέχει εἰς τὸν θόρυβον τῶν ὀδῶν. Δὲν ἀκούει ποτὲ τὰς συμβουλὰς τοῦ διδασκάλου τοῦ οὔτε τῆς μάμμης του. Ταράττει τὴν τάξιν δέκα φορὰς τὴν ἡμέραν. Καθόλου δὲν προσδεύει. Λυπεῖ τοὺς γονεῖς του.

Πτηνὰ (σελ 23).

(ἦτοι . . . περὶ ἀέρων καὶ ὑδάτων)

Ἡ κατοικίδιος ὄρνις, ἡ ταξιδεύουσα χελιδὼν, ὁ φαιδρὸς σπι-
νος, ὁ κλέπτης στρουθὸς, ὁ πρωϊνὸς κορυδαλλὸς, ὁ ὑποπιος
κόραξ, ἡ φλύαρος κίσσα, ὁ χαρτεὺς κύκνος, ὁ βαρὺς χήν, ὁ
ὑπερήφανος ταῶς εἶναι πτηνὰ.

Ἡ ὄρνις (σ. 23).

(ἦτοι . . . τὸ ὄρνιο).

Ἡ ὄρνις εἶναι κατοικίδιον πτηνόν. Τὸ σῶμά της καλύπτε-
ται ὑπὸ πτερῶν λευκῶν, φαιῶν, μελάνων ἢ πολυχρῶν. Εἰς τὴν κεφα-
λὴν φέρει ράμφος ἰσχυρὸν καὶ κεκοσμημένον διὰ ἐρυθροῦ λόφου
(λειρίου). Εἰς ἕκαστον πόδα ἔχει τέσσαρας δακτύλους. Τρέφεται ἀπὸ
σπόρους, τρυφερὸν χόρτον καὶ ἔντομα. Γεννᾷ ἐξαιρετὰ ὄψα. Ὁ ἀλέ-
κτωρ εἶναι ὁ ἀρσενικὸς ὄρνις. Κάμνομεν νὰ κλωσσᾷ ἡ ὄρνις διὰ νὰ
ἐκκολάψῃ νεοσσὸς (κλωσσοπούλια).

4. Βρατσάνου.

Πρὸ τῆς προσευχῆς (σελ. 64).

(ἦτοι ἀσεβεῖς φλυαρίαι περὶ Θεοῦ)

Παιδιά, προσοχή!

Θ' ἀρχίσῃ ἡ προσευχή·

τὰς χεῖρας ἄς σταυρώσωμεν

μ' εὐλάβειαν βαθεῖαν

κ' εἰς τὸν Θεὸν ἄς δώσωμεν

τὴν πρέπουσαν λατρείαν.

Παιδιά, προσοχή!

Τὴν προσευχὴν καλοῦ παιδὸς

καὶ ὄχι τοῦ ἀτάκτου

ἀκούει ὁ καλὸς Θεὸς

καὶ δίδει τὰγαθὰ του.

Τὸ ἀναγνωσματάριον (σελ. 5).

(ἦτοι ἄσπρο χαρτί, μαύρα γράμματα . . . μὴ πληρώνοντα φόρον μωρίας).

Τὸ ἀναγνωσματάριον εἶναι βιβλίον. Τὸ βιβλίον ἔχει ἐν κάλυμμα καὶ πολλὰ φύλλα. Τὸ κάλυμμα ἔχει δύο χονδρὰ ἐξώφυλλα, τὸ ἐν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Τὰ ἐξώφυλλα εἶναι χρωματιστά. Ἐντὸς τῶν δύο ἐξωφύλλων εἶναι πολλὰ φύλλα χάρτου. Ἐκαστὸν φύλλον περιέχει δύο σελίδας. Ἐπάνω εἰς τὰ φύλλα εἶναι τυπωμένα τὰ στοιχεῖα. Τὰ φύλλα τοῦ χάρτου εἶναι λευκά, τὰ δὲ τυπωμένα στοιχεῖα εἶναι μαύρα. Τὰ στοιχεῖα εἶναι φωνήεντα καὶ σύμφωνα. Μερικὰ ἀναγνωσματάρια ἔχουσι καὶ καλλιγραφικὰ ὑποδείγματα. Τὰ ἀναγνωσματάρια ἔχουσι καὶ εἰκόνας. Αἱ εἰκόνες εἶναι ὄραται. Αἱ εἰκόνες ἀρέσκουσι πολὺ εἰς ἡμᾶς τοὺς μαθητάς.

Ἡ ῥίς (σελ. 43).

(ἦτοι σεμινοπραεῖς ἀναούλες).

Ἡ μύτη λέγεται καὶ ῥίς. Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ μεσοφροῦ καὶ φθά-
νει σχεδὸν ἕως τὸ ἄνω χεῖλος. Ἡ ῥίς ἔχει τρία μέρη, τὸ ἄνω, τὸ
κάτω καὶ τὸ μέσον. Τὸ κάτω μέρος τῆς ῥίνος λέγεται ἀκρορρόϊνον.
Τὸ μέσον λέγεται ἢ ῥάχις τῆς ῥίνος. Τὰ κάτω μέρη τῆς ῥίνος λέγον-
ται ῥώθωνες. Διὰ τῆς ῥίνος ἀναπνέομεν καὶ ὀσφραίνόμεθα. Ἀπὸ τὴν
δύνα ἐξέρχεται ἀκάθαρτος ὕλη.

5. Κράτους 1914.**Αἱ νήσσοι καὶ αἱ χῆνες (σελ. 59 καὶ 60).**

(ἦτοι πατάσματα καὶ κλαγγάσματα . . . καὶ ἄλλα ἄσματα).

Κατόπιν τὰ δύο παιδία ἐπεσκέπτοντο τὰς νήσσους καὶ τὰς χῆνας των.
Τὰς νήσσους εὗρισκαν πάντοτε νὰ λουώνται καὶ νὰ κολυμβοῦν εἰς
τὰ νερά μιᾶς γούρνας πλησίον τοῦ φρέατος. Δὲν ἤθελαν νὰ φύγουν
διόλου ἐπ' ἐκεῖ.

Τὰ παιδία ἐξεδίωκαν τότε αὐτὰς ἐπίτηδες ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὰς ἐκυ-
νηγοῦσαν. Ἦθελαν νὰ διασκεδάσουν μὲ τὸ βάδισμα καὶ μὲ τὰς
φωνὰς των.

Αἱ νήσσοι τότε ἐπάπαζαν δυνατὰ καὶ ἤθελαν νὰ τρέξουν· δὲν
ἠμποροῦσαν ὁμῶς. Ἐκλίναν τὸ σῶμά των δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ὕστε-
ρον ἀπὸ ὀλίγα βήματα ἐπιπταν μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω.

Ἀπὸ τὰς νήσους μετέβαιναν εἰς τὰς χήνας καὶ παρατηροῦσαν, πῶς ἐζοῦσαν καὶ πῶς ἔβοσκαν ὄλαι μαζὶ μὲ πολλὴν ἀγάπην.

Κάποτε καμμία ἀπὸ αὐτὰς ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὰς ἀδελφάς της· τότε ἀναζητοῦσεν αὐτὰς μὲ δυνατὰ κλαγγάσματα.

Αἱ ἄλλαι τότε ἀμέσως ἀπεκρίνοντο μὲ μίαν φωνήν. Τὴν προσκαλοῦσαν νὰ ἐλθῆ ταχέως πρὸς αὐτάς. Κάποτε ὁ Ἄνδρέας καὶ ἡ Μαρία ἐδοκίμαζαν νὰ πειράξουν καμμίαν ἀπ' αὐτάς. Ἀμέσως τότε ὄλαι αἱ ἄλλαι ἐπετιθετο κατὰ τῶν παιδιῶν καὶ ὑπερήσοιζαν τὴν ἀδελφὴν των.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ

1. I. Συκώκη.

Τί ἔκανε ἡ Νίνα, ὅταν ὁ Νίκος ἦταν ἄρρωστος (σελ. 20).

(ἦτοι πῶς καταγοῦν οἱ μαλλιαροὶ τὴν οἰκογένειαν).

Ἡ Νίνα, ὅσες ἡμέρες ἔμεινε ἄρρωστος ὁ Νίκος, δὲν ἄνοιγε στόμα. Εἶχε τὴ λύπη ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό της. Δὲ βγῆκε καθόλου ἀπὸ τὸ σπίτι. Καθόταν ἀμίλητη κοντὰ στὴ μητέρα καὶ τὴν κοίταζε κατάματα.

Ἡ μητέρα τὴν ἔβλεπε τόσο λυπημένη καὶ τῆς ἔλεγε:

«Ἡσύχασε, Νίνα μου, καλὸ μου κοριτσάκι, μὴν πικραίνεσαι ὁ Θεὸς θὰ κάμῃ γρήγορα καλὰ τὸ Νίκο μας».

Ἡ Νίνα ἔπαιρνε λίγο θάρρος· καὶ ὅταν ἔφευγε ἀπὸ τὴν μητέρα της κοντὰ, πήγαινε μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ ἔκανε κρυφὰ τὴν προσευχή της.

«Ἄχ, καλὴ μου Παναγίτσα, κάμε τὸ Νίκο μας καλὰ».

Πῶς εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ ἡ οἰκογένεια Καλαμᾶ (σελ. 21, 22).

(ἦτοι πῶς διδάσκουν οἱ μαλλιαροὶ τὴν ἀθεΐαν).

Ἐνα βράδυ στὸ τραπέζι εἶπε ὁ πατέρας:

«Αὔριο εἶναι Κυριακὴ. Εἶναι ἡ πρώτη Κυριακὴ ποὺ ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἔγινε καλὰ ὁ Νίκος μας.

«Θὰ πᾶμε λοιπὸν ὅλοι μαζὶ στὴν ἐκκλησία νὰ εὐχαριστήσωμε τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ἀγάπη ποὺ μᾶς ἔδειξε».

Ἡ Νίνα καὶ ὁ Νίκος χάρηκαν πολὺ, σὰν ἄκουσαν αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα.

Τὸ πρωὶ πρώτοι ξύπνησαν ἡ Νίνα καὶ ὁ Νίκος. Μέσα στὴν ἀθῶα τους καρδιά ἔνιωθαν τὰ δύο παιδιά μιὰ χαρὰ παράξενη.

Σὲ λίγο ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι στὸ πόδι.

Φόρεσε ὁ καθένας τὰ γιορτινά του, καὶ ξεκίνησαν ὅλοι μαζί.

*
*
*

«Ντάν ντάν ντάν! Ντίν ντίν ντίν!» χτυποῦν οἱ καμπάνες καὶ προσκαλοῦν ὄλους τοὺς χωριανούς στὴν ἐκκλησία.

Νά, φτάνει τώρα καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρ Καλαμᾶ. Πρώτη ἡ κυροῦλα, κρατώντας τὸ Νίκο ἀπὸ τὸ χέρι, προχωρεῖ μ' εὐλάβεια, στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

Ἄ. πόση χαρὰ δὲν ἔνιωσε μέσα του ὁ Νίκος τὴ στιγμὴ ποὺ ἀντίκρισε τὸ γλυκὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας καὶ τοῦ καλοῦ Χριστοῦ μας!

Ὅλοι μυστικά, μὲ θερμὰ λόγια εὐχαρίστησαν τὸ Θεό. ποὺ ἔγινε καλὰ ὁ Νίκος.

Τὶ ἔπαθε ἡ Μαρία ἀπὸ τὴ λαιμαργία της (σελ. 43).

(ἦτοι πῶς πείθουν οἱ μαλλιαροὶ τὰ παιδιά νὰ μὴ εἶναι λαιμαργα).

Τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησαν ὅλοι πρωὶ πρωὶ, χαροῦμενοι καὶ ζωηροί, καὶ ἔπιασαν καθένας τὴ δουλειά του.

Μὰ ἡ Μαρία (ἡ ὑπερέτριά των) δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη.

Ποῦ νὰ εἶναι;

Ἡ Νίνα ἀνοίγει τὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας, καὶ βλέπει τὴ Μαρία ξαπλωμένη ἀπάνω στὸν καναπέ.

Βογκοῦσε, στριφογύριζε· θὰ πονοῦσε πολὺ βέβαια.

Ἡ Νίνα ἔτρεξε καὶ τὸ εἶπε στὴ μητέρα.

Ἡ κυρὰ Ἑλένη τρέχει ἀμέσως στὴν τραπεζαρία, καὶ βλέπει τὴ Μαρία σὲ ἔλεεινὴ κατάσταση.

«Τί ἔπαθες, Μαρία;» ρωτᾷ ἡ κυρὰ της.

Ἡ Μαρία, θέλοντας καὶ μὴ, εἶπε τὴν ἀλήθεια.

Νὰ τί εἶχε πάθει.

Τὴν ὥρα ποὺ χτές εἶχαν ὅλοι ξαπλωθῆ στὸν ἴσκιό τοῦ πλατάνου καὶ κοιμόνταν, ἡ Μαρία σηκώθηκε σιγά σιγά, χωρὶς νὰ τὴν πάρη κανεὶς εἶδηση.

Πῆγε σὲ μιὰ μηλιά κι' ἔφαγε πολλὰ μῆλα.

Τὸ ἴδιο ἔκαμε ὕστερα καὶ σὲ μιὰ συκιά.

Ἐφαγε καὶ παράφαγε ἀλήθεια.

Τὸ βράδυ, ὅταν ἔπασσε νὰ κοιμηθῆ, τὴν ἔπιασε πόνος δυνατός. Ντρατίπεκε ὁμως νὰ φωνάξῃ τὴν κυρά της.

Ἡ κυρά Ἐλένη ἔστειλε γιὰ τὸ γιατρό.

Σὲ λίγο ἦρθε ὁ γιατρός, εἶπε νὰ δώσουν τῆς Μαρίας τὸ γιατρικό πού ἔπρεπε καὶ ἡ κυρά Ἐλένη εἶδε κι ἔπαθε ὥσπου νὰ τὴν κάμῃ καλά.

Ὅταν πέρασε ὁ πόνος τῆς Μαρίας, ἡ Νίνα μὲ τὸ Νίκο τὴν πείραζαν.

«Μαρία, γιὰ πὲς ἀλεύρι;» τῆς ἔλεγαν.

— «Ἡ μηλιά σὲ γυρεύει!» τῆς πρόφταινε ἡ Νίνα.

— «Ἡ σνικιά σὲ γυρεύει!» τῆς φώναζε ὁ Νίκος, γελῶντας πολὺ δυνατά.

Στὴ Μαρία τὸ πάθημα αὐτὸ ἔγινε μάθημα. Μὰ καὶ ἡ Νίνα μὲ τὸ Νίκο κατάλαβαν τώρα πὼς ἡ μητέρα ἔχει δίκιο, πού δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ τρῶνε πολὺ.

Πῶς γινόταν ὁ τρύγος στὸ ἀμπέλι τοῦ κῦρ Καλαμά (σελ. 54 καὶ 55).

(ἦτοι πὼς οἱ μαλλιαροὶ περιγράφουν κοινὰ καὶ εὐτελεῖ πράγματα).

Νὰ τώρα τὰ παιδιά. ἓνα ἓνα μπαίνουν σ' ἀμπέλι. Τί χαρά! Μέσα ἐκεῖ γινόταν πανηγύρι ἀληθινό.

Γυναῖκες καὶ ἄντρες, μὲ φωνὲς καὶ τραγούδια. ἔτρεχαν δῶθε κεῖθε.

Τὰ κλήματα καθὼς ἦταν ἀράδα ἀράδα, ἔγερναν φορτωμένα ἀπὸ μαῦρα καὶ ἄσπρα σταφύλια γινωμένα. Σταφύλια σαββατιανά, μοσκάτα, ροδίτες καὶ ἄλλα πολλὰ.

Ἐκεῖνοι πού τρυγοῦσαν, ἄλλοι μὲ κοφτερὰ μαχαιράκια ἔκοβαν τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ κλήματα καὶ τὰ ἔβαζαν μέσα στὰ κοφίνια καὶ στὰ κάνιστρα, καὶ ἄλλοι ἔπαιρναν τὰ καλάθια καὶ κουβαλοῦσαν σταφύλια στὰ πατητήρια.

Τὰ παιδιά σκορπίστηκαν μέσα στὸ ἀμπέλι κι ἔβλεπαν μὲ χαρὰ πὼς γινόταν ὁ τρύγος.

Ἐστερα ὁ δάσκαλος πῆγε τὰ παιδιά στὴν ἄκρη τοῦ ἀμπελιοῦ, κάτω ἀπὸ τίς μεγάλες λεῦκες, πού ἦταν ἀράδα ἀράδα φρυτεμένες στὴν ἀκροποταμίᾳ. Τὸ ποτάμι περνοῦσε δίπλα στὸ ἀμπέλι.

* *

Ἐκεῖ στὸν ἴσκιο ξεκουράστηκαν κι ἔφαγαν νόστιμα καὶ γλυκὰ σταφύλια, πού τοὺς φίλεψε ὁ κῦρ Καλαμάς· καὶ ὅλοι μαζὶ τραγούδησαν τὸν τρύγο:

Καλῶς μᾶς ἦρθες Τρυγητῆ
 μὲ τὰ πολλὰ σοῦ δῶρα,
 νά, ἔφτασε ἡ ὥρα,
 μᾶς κράζει μὲ χαρὰ.

Λυγίζουνε τὰ κλήματα
 χλωρὰ καὶ φουντωμένα,
 σταφύλια φορτωμένα
 καὶ φύλλα δροσερά.

Ἐλάτε, ξεκρεμάσετε,
 ἀγαπητὰ παιδάκια,
 κεῖνα τὰ καλαθάκια
 ποὺ κρέμονται ἐκεῖ.

Νὰ πᾶμε νὰ τρυγήσωμε
 μὲς στοῦ παπποῦ τ' ἀμπέλι
 γλυκὸ γλυκὸ σὰ μέλι
 σταφύλι ραζακί.

Πῶς γίνεται ἡ βροχὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα.

*(Ἦτοι πῶς οἱ μαλλιαροὶ δὲν κάνουν ὑψηλὴν ἀστρονομικὴν καὶ μετεωρολογικὴν
 διδασκαλίαν τοῖς μαθητάς).*

Μιά μέρα ὅλα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἦταν ἔξω βγαλμένα στο
 διάλειμμα, καὶ χαρούμενα ἔπαιζαν μέσα στὸν κήπο τοῦ σχολείου.

Ὁ οὐρανὸς ἦταν ὅλος σκεπασμένος μὲ μαῦρα σύννεφα καὶ ὁ
 ἥλιος ἀπὸ τὸ πρωὶ δὲν εἶχε φανῆ διόλου.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ψιχαλίζη, καὶ τὰ παιδιά δέχτηκαν τὶς ψυχάλες
 μὲ χαρὰ.

Ἐτρεχαν ἐδῶ καὶ κεῖ μὲ γέλια καὶ φωνές, καὶ ἄπλωναν τὰ χέρια
 τους νὰ τὰ βρέχουν οἱ ψυχάλες.

*
 * *

Σὲ λίγο οἱ ψυχάλες ἔγιναν πολλὲς καὶ ἄρχισε νὰ πέφτῃ δυνατὴ βροχὴ.
 Τὰ παιδιά τότε ὅλα ἔτρεξαν νὰ φυλαχτοῦν κάτω ἀπὸ τὸ ὑπόστεγο
 τοῦ σχολείου.

Βροχὴ ἢ βροχὴ ἔπεφτε στρωτὴ στρωτὴ, καὶ δρόσισε τὸν κήπο
 καὶ ὅλα γύρω τὰ χωράφια καὶ τὰ βουνά.

Τὰ πουλιά τρομαγμένα πήγαιναν νὰ κρυφτοῦν μέσα στὰ κλαριά.
 Τὰ ποταμάκια ἔτρεχαν καὶ τὰ χαλίκια κατρακυλοῦσαν.

*
 * *

Τὰ παιδιά μὲ τὸ δάσκαλο κοίταζαν τὴ βροχὴ καὶ τραγουδοῦσαν :

Τὸ βουρκαωμένο σύννεφο
 τὸν οὐρανὸ μαυρίζει,
 ψιλὴ ψιλὴ ἀρχίνισε
 βροχὴ νὰ ψιχαλιῆ.
 Καὶ τὸ ξερὸ δροσοβολᾶ
 τῆς ἔρημιᾶς ποτάμι.
 « Ἀκοῦς τί κρότο τὸ νερὸ
 μὲς στὰ χαλίκια κάμει;
 Στὶς λυγαριὲς ἀνάμεσα
 ἦταν πουλιὰ κρυμμένα
 τὸν κρότο μόλις ἄκουσαν
 ἔφυγαν τρομαγμένα.

2. Ε. Παπαμιχαήλ.

Πῶς ἔκαμαν τὴν προσευχὴ τους ἡ Δαφνοῦλα καὶ ὁ Γιώργος.

*(ἦτοι πῶς οἱ μαλλιαροὶ ἀσεβοῦν διδάσκοντες προσευχὰς κατανοουμένας
 ὑπὸ τῶν μαθητῶν).*

Τὸ βράδυ, πρὶν κοιμηθῶν, ἡ Δαφνοῦλα καὶ ὁ Γιώργος εἶπαν
 τὴν προσευχὴ τους:

« Θεέ μου φύλαξέ μας αὐτὴ τὴ νύχτα ἀπὸ κάθε κακό. Φύλαξε
 τὸν πατέρα μας, τὴ μητέρα μας, τὸν παπού μας, τὴν κυρούλα μας.
 Στείλε γλυκὸν ὕπνο στὸν ἀδερφοῦλή μας τὸν Ἄντρεα, ποὺ εἶναι
 στὸν πόλεμο. Φύλαξε τὴν δασκάλισσά μας, τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου
 μας, τὸν Ἀλέκο, τὴν ψυχοκόρη μας τὴν Γαρουφαλιά, καὶ ὅλους
 τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. Ἀμήν ».

Πῶς παίζουν ἡ Δαφνοῦλα καὶ ὁ Γιώργος.

*(ἦτοι πῶς στραβομουδιάζει ἡ σεβαστὴ, σεμνοπρεπὴς καὶ αἰθεροβάμων Ἐπιτροπία
 τοῦ Ὑπουργείου διὰ τὰς ταπεινὰς ἀσχολίας τῶν ἑλληνοπαίδων).*

Τὰ βράδια τοῦ χειμῶνα ἡ Δαφνοῦλα καὶ ὁ Γιώργος κάθονται
 κάποτε κοντὰ στὸν παπποῦ καὶ παίζουν.

Ὁ παπποῦς τοὺς ἔχει δώσει ἀπὸ ἓνα κομμάτι χερί.

Μὲ τὰ χεράκια τους τὸ μαλάζουν καὶ τὸ πλάθουν.

Ὁ Γιώργος φτιάχνει ἓνα καραβάκι καὶ τοῦ βάζει κατάρτι καὶ
 ἄγκυρα δεμένη μὲ ἀλυσίδα. Ἐπειτα φτιάχνει στρογγυλὰ πορτοκάλια,
 λεμόνια, μήλα, ἀχλάδια, κνιδῶνια καὶ τὸ φορτώνει.

Ὑστερα κάνει πῶς ταξιδεύει τάχα τὸ καράβι καὶ τοῦ τραγουδεῖ:

Καράβι καραβάκι,
 ποῦ πᾶς γιαλὸ γιαλό,
 μὲ γαλανὴ σημαία
 καὶ μὲ χρυσὸ σταυρό:

— « Πάω νὰ φέρω », λέει τάχα τὸ καράβι, « σιτάρι, ρύζι, καφέ,
 σίδηρα ».

**

Ἡ Δαφνοῦλα φτιάνει ἀπὸ κερὶ κοῦκλες. Τὶς βάζει γύρω, καὶ πότε κάνει πὼς ἔχει τάχα τὰ βαφτίσια τῆς μεγάλης τῆς κοῦκλας, τῆς Τριανταφυλλιάς, καὶ πότε κάνει τραπέζι, γιὰτὶ ἔβγαλε τὸ πρῶτο τῆς δοντάκι.

Ἄλλοτε πάλι μαλώνει τὶς κοῦκλες τῆς.

«Ἐσὺ κακιά, μοῦ λερώθηκες· σ' ἄρέσει νὰ κυλιέσαι στὴ σκόνῃ καὶ νὰ παίζης μὲ τὶς λάσπες.» Ἀ, δὲ μ' ἄρέσουν ἔμένα τέτοια ἀνάθαρτα παιδιά».

«Ἐσὺ, Τριανταφυλλιά, ἔφαγες κρουφὰ τὸ γλυκό. Καὶ μόνο αὐτό; Ἐφαγες πολὺ, καὶ αὔριο θάχης πυρετό. Θὰ φωνάξω τὸ γιαιτρὸ καὶ νὰ δῆς πικρὰ γιαιτρικὰ πού θὰ πιῆς! Καὶ θὰ μείνης μέρες καὶ μέρες στὸ κρεβάτι!»

— «Νὰ σοῦ πῶ, μαμά, νὰ μὲ συμπαθᾶς!

Μὴν τὸ ἔφαγες ἐσὺ, καὶ λὲς πὼς τὸ ἔφαγα ἐγώ;» λέει τάχα ἡ Τριανταφυλλιά.

— «Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, φλύαρη, ἔτσι μιλοῦν τὰ παιδιὰ στὴ μαμά;» λέει ἡ Δαφνοῦλα.

*
* *

Ὑστερα παρακαλεῖ τὸ Γιωῦργο νὰ πάρῃ τῆς κοῦκλες καὶ νὰ τὶς πῆ ταξίδι μὲ τὸ καράβι του.

«Πρόθυμος, κυρά μου λέει ὁ Γιωῦργος. «Γιὰ ναῦλο θὰ μοῦ δώσης ἓνα κάστανο.»

— «Νὰ σοῦ τὸ δώσω» λέει ἡ Δαφνοῦλα «μὰ νὰ τὸ ξέρης, ὁ καπετάνιος δὲν κάνει νὰ εἶναι λιχουδης.»

Πὼς ἀπόχτησε ἡ Δαφνοῦλα μιὰ χῆνα.

(ἦτοι πὼς οἱ μαλλιαροὶ διδάσκουν τὸ μῖσος πρὸς τὰ ζῷα).

Μιὰ μέρα ἡ δασκάλισσα εἶπε στὰ παιδάκια: «Δὲ μοῦ λέτε γιὰ τὰ ζῷα πού ἔχετε σπῆτι σας;»

Ἡ Δαφνοῦλα ἄρχισε καὶ εἶπε:

«Πρὶν ἔρθω στὸ σχολεῖο, εἴχαμε τὰ δυὸ μας βόδια, τὸ Μελίσση καὶ τὸ Λαμπιρῆ τὸ γαῖδουράκι μας τὸ Μουντζούρη τὸ ἀλογάκι μας τὸν Ντορῆ τὴ γιδουῦλα μας τὴ Χιόνα κότες, πάπιες, περιστέρια τὴ γάτα μας τὴν Ψιφίνα καὶ τὸ σκυλάκι μας τὸ Φουντούκο. Χῆνες δὲν εἴχαμε.

*
* *

Πόσο ζήλευα τὶς χῆνες τοῦ γειτονά μας τοῦ μυλωνᾶ, τοῦ Μπαρ-μαπέτρου! Πήγαινα κάθε μέρα στὴ στέρνα, καὶ τὶς καμάρωνα πού κολυμποῦσαν. Ἐβλεπα τὴν πιὸ μεγάλη καὶ τὴν πιὸ ὁμορφη, πού κολυμποῦσε πάντα πρῶτη, καὶ ἔλεγα:

«Ἄχ, νὰ σὲ εἶχα, πόσο θὰ σὲ ἀγαποῦσα!»

*
* *

Μιά νύχτα είδα στὸν ὕπνο μου, πὼς ὁ Μπαρμπαπέτρος μὲ κατάλαβε τί ἤθελα νὰ ἔχω, καὶ μοῦ τὴ χάρισε.

Ἦ, τί χαρὰ ποὺ πῆρα! Τὴν ἀρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου κι ἔτρεξα στὴ μητέρα μου. «Μητέρα, ἔχω μιὰ χῆνα! ἔχω μιὰ χῆνα!»

Τὴ στιγμή ἐκείνη ξύπνησα. Εἶχα σφίξει τὰ χέρια μου, καὶ θαροῦσα πὼς τὴν κρατοῦσα πιά τὴ χῆνα.

Ἄμα εἶδα πὼς δὲν εἶχα τίποτα, ἔβαλα τὶς φωνὲς καὶ τὰ κλάματα. «Τὴ χῆνα μου θέλω! Ποῦ εἶναι ἡ χῆνα μου!»

— «Ποιὰ χῆνα, παιδί μου:» μὲ ρωτᾷ ἡ μητέρα.

— «Ἡ χῆνα ποὺ μοῦ χάρισε ὁ Μπαρμπαπέτρος! Ὁχ, ὄχ! ποῦ εἶναι ἡ χῆνα μου;»

— »Ἦταν ὄνειρο κόρη μου» εἶπε ἡ μητέρα. «Μὰ δὲ θέλω νὰ μοῦ πικραίνεσαι· θὰ δώσω δυὸ παπιά στὸν Μπαρμπαπέτρο, νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ μικρὴ χῆνα».

Πήγαμε τότε μὲ τὴ μητέρα στὸν Μπαρμπαπέτρο.

Ὁ Μπαρμπαπέτρος, ἅμα ἔμαθε γιατί πήγαμε, γέλασε μὲ τὴν καρδιά του καὶ εἶπε: «Γιατί νὰ μὴ μοῦ τὸ πῆς, μικροῦλα μου, τόσον καιρό;»

Ἔτρεξε ὕστερα κι ἔπιασε μιὰ χηνούλα ὁμορφῆ. «Εἶναι ἀπὸ τ' αὐγὰ τῆς μεγάλῃς καὶ ὁμορφῆς χήνας» εἶπε. «θὰ γίνῃ ἴδια ἡ μητέρα της. Τὴ χαρίζω στὴ Δαφνούλα, γιατί ἔρχεται καὶ μοῦ κρατᾷ συντροφιά».

— «Εὐχαριστῶ πολὺ, Μπαρμπαπέτρο, μὰ πάρα πολὺ» εἶπα κι ἀγκάλιασα καὶ φιλοῦσα τὴ χηνούλα.

*
*
*

Τώρα ἔχομε πολλὲς χῆνες. Ὁ παπποῦς μοῦ ἔχει μάθει ἕνα ποιηματάκι καὶ τὸ λέω κάθε μέρα στὶς χῆνες μας.

Μὲς στὴν ἀυλὴ μου μὲ χαρὰ
ζευγαρωτὲς δυὸ χῆνες ζοῦνε.

Σταχτιά φοροῦνε τὰ φτερά,
καὶ κολυμπώντας στὰ νερά
βουτιῆς νὰ κάνουν συνηθοῦνε.

Μιὰ μέρα βλέπω... Τί καλά!
αὐγὰ μὲς στὴν ἀυλὴ μου βρῆκα.

Ἦταν βαριά καὶ μακρουλά.
Πάω νὰ τ' ἀγγίξω λίγο, ἀλλὰ
θύμωσε ἡ χῆνα, καὶ τ' ἀφῆκα.

Καὶ πάλι βλέπω μιὰ στιγμή
χηνόπουλα ἀπ' τ' αὐγὰ νὰ γίνουν.

Φοροῦνε χνοῦδι στὸ κορμί,
κι οἱ τεντωμένοι τοὺς λαιμοὶ
χόρτο ὅλη μέρα καταπίνουν.

Δελ. 1.50